

**ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԷԹԻԿԱՅԻ և
ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ԿԱՐՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

[Հայերեն - Armenian – أرميني]

Ռադէք Ալսարցենի

Թարգմանությունը:

EUROPEAN ISLAMIC RESEARCH CENTER (EIRC)

& Աննա Ռ. Հակոբ

Ստուգող հանձնաժողով:

Աբու Առամ

الأخلاق والقيم في الحضارة الإسلامية

راغب السرجاني

ترجمة:

المركز الأوروبي للدراسات الإسلامية

& أنا ر. يعقوب

مراجعة: أبو آرام

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Ներածություն

Արևմտյան փիլիսոփա Նիցշեն ասաց. «Թուլությունը և անհաջողությունները պետք է անհայտանան. Առաջին սկզբունքը մեր սերն է առ մարդկությունը: Եվ նրանց պետք է օգնել»:¹

Սակայն Իսլամի փիլիսոփայությունը և օրենքը երբեք չեն շեղվել արժեքներից և էթիկայից, որոնք ներկայացվել են իրավունքների շարքում, ներառելով ամբողջ մարդկությունը, առանց տարբերակելու գույնը, ռասսան կամ լեզուն և նույնպես ներառում է մարդկային վարքը միմյանց հետ վարվելաձևում: Տվյալ արժեքները և էթիկաները նույնպես ներկայանում են պահպանել և կիրառել այս իրավունքները, ըստ Իսլամական օրենքի իշխանության և հանցագործների պատժի:

ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՄԱՍԻՆ ԻՍԼԱՄԻ ՏԵՍԱԿԵՏԸ

Իսլամը մարդուն հարգանքով է վերաբերվում և մեծարում է Ալլահի խոսքերով. «Մենք պատվել ենք Ադամի որդիներին, մատակարարել ենք նրանց փոխադրամիջոց երկրի և ծովի վրա, և տվել ենք նրանց աջակցություն լավ և անբիծ բաների և շնորհել ենք նրանց հատուկ շնորհներ, մեր արարածի մեծամասնությանը»: (Ալ-Իսրա:70) Տվյալ

¹ Ալ-Ղազլի, մեջբերում, Ռաքա իզ Ալ-Իման բայն Ալ-Ակլ ուա Ալ-կալբ ,մտքի և սրտի հավատքի հիմքը. էջ. 318

տեսակետը, Իսլամում մարդու իրավունքներին հատուկ բնորոշում և առանձնահատկություններ է տալիս: Տվյալ իրավունքների Ամենակարևոր առանձնահատկությունը համապարփակությունն է: Նրանք ներառում են քաղաքական, տնտեսական, հասարակական և մտավոր իրավունքներ: Նրանք նույնպես ընդհանուր են մահմեդականների և ոչ մահմեդականների համար առանց խտրականության գույնի, ռասսաների կամ լեզուների: Նրանք ենթակա չեն փոփոխման կամ շեղման, քանի որ դրանք կապված են աշխարհների Տիրոջ ուսմունքների հետ:

Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այս գեկուցեց իր հրաժեշտի դիմումի մեջ, որը մարդու իրավունքների համապարփակ գեկույց էր, նա ասաց. «...Կասկած չկա, ձեր արյունը և ձեր ունեցվածքը սուրբ են միմյանց համար, ինչպես սուրբ է այս օրը ձեր, այս ամիսը ձեր, այս քաղաքը ձեր, մինչ այն օրը, երբ դուք կհանդիպեք ձեր Տիրոջը...»:² Այս մարգարեական դիմումը պնդում է մի շարք իրավունքներ, որոնցից ամենակարևորը արյան, գումարի, պատվի և այլնի սրբություններն են:

Նույնպես, ընդհանուր առմամբ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) բարձրացնում է մարդկային հոգին, պահպանելով նրա մեծագույն իրավունքը, որը կոչվում է կյանքի իրավունք: Երբ նրան հարցրեցին մեծ մեղքերի մասին, Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Բազմաստվածությունը և հոգու

² Հադորդեթ է Ալ-Բուխարի, Աբու Բաքրայի հեղինակությամբ: Գլուխ Հաջ 1654 և մահմեդական, Երդման Գլուխ, Սպանությունների Պարտականություններ հաստատելու համար, Պայքար, Դատաստան և Արյան Գին 1679թվ.

սպանությունը...»:³ «Հոգի» բառը ընդհանրացված է, ներառելով ցանկացած հոգի, ում սպանել են առանց իրավունքի:

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ավելի հեռուն գնաց, երբ մարդուն կարգադրեց պահպանել իր իսկ կյանքը, արգելելով ինքնասպանությունը: Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ով, դիտավորյալ գցում է իրեն սարից և սպանում է ինքն իրեն, կլինի Դժոխքի Կրակում, ընկնելով այնտեղ և բնակվելով այնտեղ հավերժ և ով թունավորում է ինքն իրեն, նա կրելիս կլինի իր թույնը իր ձեռքում և կըմպի այն Դժոխքի Կրակում, որտեղ նա կբնակվի հավերժ և ով իրեն կսպանի երկաթյա զենքով, նա կկրի այդ զենքը իր ձեռքում և կդանակահարի իր որովայնը Դժոխքի Կրակում, որտեղ նա կբնակվի հավերժ»:⁴

Իսլամը արգելում է ցանկացած գործողություն, որը նվազեցնում է կյանքի իրավունքը, լինի ահաբեկում, վիրավորանք կամ ծեծ: Հիշամ իբն Հակիմը ասաց, որ նա լսեց, թե Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ալլահը պիտի տանջի նրանց, ովքեր տանջում են մարդկանց աշխարհում»:⁵

ՀԱՎԱՍԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ՄԻՋԸ

³ Հադորդել է Ալ-Բուխարին Անաս Իբն Մալիքի հեղինակությամբ, վկայությունների գլուխ 5442 և Մուսլիմ, հավատքի գլուխ 109

⁴ Հադորդել է Ալ-Բուխարին, Աբու Հուրեյրայի հսկողությամբ, Բժշկության Գլուխ 5442 և Մուսլիմ, հավատքի գլուխ 109

⁵ Հադորդել է Մուսլիմ, Գլուխ Առաքինություն, Լավ բարքեր և Փոխհարաբերությունների Կապերի միացում 2613, Աբու Դաուդ 3045 և Ահմեդ 15366

Մարդուն ընդհանուր պատվելուց և արյան, պատվի և գումարի և կյանքի իրավունքի սրբությունները սահմանելուց հետո, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նշում է մարդկանց միջև գոյություն ունեցող հավասարության իրավունքը, լինի անհատների և խմբերի, ռասսաների և ազգերի, կառավարիչների և հպատակների, ղեկավարների և ծառայողների միջև: Այսպիսով գոյություն չունեն ոչ մի սահմանափակումներ կամ բացառություններ, ոչ մի տարբերություն արաբների և ոչ արաբների օրենսդրության, կամ սպիտակների և սևերի, կամ կառավարիչների և հպատակների միջև: Փոխարենը մարդկանց տարբերակում են ըստ իրենց բարեպաշտության: Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Օվ մարդիկ, Իրոք, ձեր Տերը մեկն է և ձեր հայրը մեկն է: Դուք բոլորդ պատկանում եք մեկ նախնու, Ադամին, և Ադամին կավից են արարել: Իրոք, Ալլահի տեսանկյունից ձեր միջի ամենավեհը նա է, ով ամենաբարեպաշտն է: Գոյություն չունի ոչ մի գերադասություն արաբի և ոչ արաբի միջև, բացառությամբ բարեպաշտության»:⁶ Եկեք դիտենք, թե ինչպես է վարվել Մարգարեն հավասարության սկզբունքի հետ, որպեսզի մենք գիտակցենք նրա մեծությունը: Աբու Ումամահն հաղորդեց. Աբու Դհարը ծաղրեց Բիլալին մորը և ասաց. Դու, սևամորթի որդի: Բիլալը գնաց Ալլահի Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ և ասաց նրան: Մարգարեն բարկացավ: Աբու Դհարը, կատարվածից անտեղյակ, եկավ: Մարգարեն իր դեմքը շրջեց Աբու Դհարից: Աբու Դհարը ասաց. Պետք է որևէ բան լինի, որ դու շրջում ես քո դեմքը ինձանից: Մարգարեն ասաց. «Արդյո՞ք դու ծաղրել ես

⁶ Հաղորդել է Ահմեդ 23536, Սուհեյբ Ալ- Ամահուրը ասում է, որ փոխանցումը ճիշտ է, Ալ-Թաբարանի, Ալ-Մուջամ, Ալ-Բաբիբ, 14444: Ալ Ալբանին ասաց ճիշտ, տես Ալ- Սիլսիլահ Ալ-Մահիհ 2700

Բիլալին մորը» և այնուհետ ասաց. «Մեկի անունով, ով հայտնել է գիրքը Մուհամմեդին- կամ որևէ այլ երդում, նա ցանկանում է, -Աստծո կամոք մեկը գերադասելի չէ մյուսից, բացառությամբ աշխատանքից :Դուք բոլորդ հավասար եք»:⁷

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Հավասարության հետ կապված մեկ այլ իրավունքը կոչվում է արդարության իրավունք: Այս առումով գլուխգործոց է այն, երբ Մարգարեն ասաց Ուսամա իբն Ջեդին, երբ վերջինս ցանկացավ բարեխոսել գողություն արած Մաքգումի կնոջը. «Ալլահով, եթե Ֆաթիման, Մուհամմեդի դուստրը գողություն աներ, ես կկտրեյի նրա ձեռքը»:⁸

Նույնպես Մարգարեն(Ի.Ա.Ո.Ն) արգելել է որևէ մեկի ինքնապաշտպանության իրավունքի բռնագրավումը, որպես արդարության դիտարկում: Նա ասաց. «...Անկասկած, նա, պարտատերը ունի իրավունք պահանջել իր պարտքը կոպտորեն...»⁹ Նա ասաց նրանց, ովքեր ստանձնել են կառավարման և դատական իշխանությունը. «...Երբ երկու հայցվոր նստում են քո դիմաց, մի որոշիր մինչ դու չլսես, թե ինչ պետք է ասի մեկը, ինչպես դու լսեցիր, թե ինչ պետք է ասեր առաջինը, քանի

⁷ Հադորդել է Ալ-Բայքաքի, Շուհաբ Ալ-Իման 5135

⁸ Հադորդել է Ալ-Բուխարի, Աբու Հուրայրայի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Վաքալահ 2183 և Մուսլիմ

⁹ Ալ-Մուսակա գլուխ 1601

որ այդ լավագույնն է, որ դուք հստակ պատկերացում ունենաք լավագույն որոշման:»¹⁰

ԲԱՎԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Բավարարության իրավունքը եզակի է, որը սահմանել է Իսլամական Օրենքը: Որևէ դրական համակարգ կամ մարդու իրավունքների կանոնադրություն, մինչ այդ չի սահմանել այն: Բավարարության իրավունքը նշանակում է, որ յուրաքանչյուրը պետք է ապրի Իսլամական պետության համապատասխան կյանքի պայմանի որոշմամբ, որ նա պետք է առաջնորդի պարկեշտ կյանք, ունենալով ապրելու համապատասխան չափանիշներ: Այս իրավունքը տարբեր է դատարկ սպառողական մակարդակից, նախատեսված դրական համակարգերում, որը նշանակում է նվազագույն սահմանաչափ, որը պահպանում է կյանքը:¹¹

Իրավունքը դեպի բավարարություն, կատարվում է աշխատանքի միջոցով: Եթե որևէ մեկը ի վիճակի չէ կատարել այն, Զաքյաթը կարող է անել և, եթե Զաքյաթը ի վիճակի չէ վճարել աղքատին, պետության բյուջեն պետք է վճարի: Մարգարեն (Ի.Ա.Ո.Ն) արտահայտեց այս, երբ նա ասաց. «...նա, ով ունեցվածք է թողնում, որը իր ընտանիքի համար է և նա, ով մահկանացուն է կնքում ունենալով

¹⁰Հադոդել է Աբու Դաուդ, Ալի Իբն Աբու Թալիբի հսկողությամբ Ի.Ա.Ո.Ն արդարադատության գլուխ 3582 , Ալ-թիբրմիզի 1331 և Ահմեդ 882: Շուհայբ ալ-Արնաութ բարիք է ասել մյուսների հեղինակությամբ: Ալ-Ալբանին ասաց ճիշտ, տես Ալ-Սիլսիլահ Ալ-Սահիհահ 1300

¹¹Տես Խադիջահ Ալ-Նաբարաուի, Մավսու Հուկուկ Ալ-Ինսան ֆի Ալ-Իսլամ, Մարդու Իրավունքների Հանրագիտարան, 509- Իսլամ, էջ. 505

պարտք կամ թողնում է անօգնական զավակներ, նրա պարտքի վճարման և երեխաների դաստիարակության պատասխանատվությունը ընկնում է ինձ վրա»:¹² Նա պնդեց այս իրավունքը, երբ նա ասաց. «Մեկը, ով քուն է մտնում լի ստամոքսով, իմանալով, որ իր հարևանը սոված է, չի հավատում ինձ»:¹³ Լուղինգ Աշրաթացին (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Երբ աշրաթիցիների մոտ նվազում էր պարենը արշավների ժամանակ կամ նվազում էր իրենց երեխաները սնունդը Մեդինայում, նրանք հավաքում էին ինչ որ կար նրանց հետ կտորի մեջ և այնուհետ բաժանում էին հավասարապես մեկ ափսեից: Նրանք ինձանից են և ես նրանցից»:¹⁴

**ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ**

և

ՌԱԶՄԱԳԵՐԻՆԵՐԻ

¹² Հաղորդել է Ալ-Բուխարին, գլուխ Ալ-Թաֆսիր, թարգմանություն Սուրա Ալ-Ահգաբ4503 և Մուսլիմ Ջեֆիր իբն Աբդուլահի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Ջումա 867 և խոսքերը պատկանում են նրան:

¹³ Հաղորդել է Ալ-Հակիմ, գլուխ Ալ-Բիր ուա Ալ-Միլահ, փոխհարաբերությունների կապերի առաքինությունը և միացումը, 7307Նա ասաց, որ այս պատման փոխանցումը ճիշտ է: Ալ-Չահաբին համաձայնությունն է տվել: Հաղորդել է նույնպես Ալ-Տաբարանին Անաս իբն Մալիքի հեղինակությամբ, Ալ-Մուջամ Ալ-Քաբիր 750 և խոսքերը պատկանում են նրան: Հաղորդել է նույնպես Ալ-Բայհաքի, Շուաբ Ալ-Իման 3228: Ալ-Ալբանին ասաց ճիշտ, տես, Ալ-Միլսիլահ Ալ-Սահիհ 149

¹⁴ Հաղորդել է Ալ-Բուխարի, Աբու Մուսա Ալ-Աշարի հեղինակությամբ, Ալ-Շարիկահ գլուխ 2354 և Մուսլիմ, գլուխ Ֆադայլ Ալ-Սահաբահ, Սարգարեյի ուղեկցորդների վաստակը 2500

Մարդու իրավունքները հասնում են իրենց լավագույն գազաթակետին, երբ նրանք կապված են քաղաքացիների և ռազմագերիների իրավունքների հետ: Պատերազմի ժամանակ, վրեժխնդրության և պատժի ոգին ավելի է գերիշխում, քան մարդկության կամ կարեկցանքի ոգին: Սակայն Իսլամը ունի մարդկային մոտեցում, որը կարեկցանք է հրահանգում և դրան Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Մի սպանեք նորածիններին, կանանց և ծերերին»:¹⁵

Հետևյալ իրավունքները միայն մի քանիսն են, որոնք Իսլամը ընդունել և որոշել է որպես ամբողջ մոլորակի մարդու իրավունքներ: Մեծամասնությունը արտացոլում են մարդկության տեսակետը, որը հանդիսանում է մահմեդական քաղաքակրթության ոգին:

ԿԱՆԱՆՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԱԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամը կնոջը ապահովում է հոգացությամբ և ուշադրությամբ, պատվով և լավ վերաբերմունքով, բարձրացնելով նրա կարգավիճակը, լինի նա դուստր, կին, քույր կամ մայր: Իսլամը սահմանում է, որ և կանայք և տղամարդիկ մեկ ծագում ունեն: Ուստի, կանայք և տղամարդիկ մարդկայնորեն հավասար են: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Օվ, մարդկություն ակնածանք տաճեք ձեր Պահապան Տիրոջը, ով արարել է

¹⁵ Հադորդել է Մուսլիմ, Ալ-Ջիհադ ուս Ալ-Միյար գլուխ 1731 և Ալ-Թաբարանի, Աբդուլլահ Իբն Աբբասի հեղինակությամբ, Ալ-Մուջամ Ալ Աուսաթ 4313 և խոսքերը նրանն են:

ձեզ մեկ անհատից, արարել է նմանատիպ բնույթի, Նրա կողակիցը և նրանցից երկուսից, ցրված ինչպես սերմեր, անհամար տղամարդիկ և կանայք »: (Ալ-Նիսաա:1) Շատ այլ տարբերակներ ցույց են տալիս, որ Իսլամը արմատախիլ է անում տղամարդկանց և կանանց միջև գոյություն ունեցող տարբերությունը ի շահ մարդկային ընդհանուր արժեքի:

ԿՆՈՋ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Այս սկզբունքը հիշում և հավանություն չէր տալիս Ջահիլիյայի և նախորդ ազգերի կանանց կարգավիճակի սովորություններին: Իսլամը եկավ պաշտպանելու կնոջը և դրեց նրան այն կարգավիճակում, որին նա չէր կարող հասնել հին և նախորդ ազգերի մեջ: Տասնչորս դար առաջ, որպես մայր, քույր կին և դուստր, Իսլամը կնոջը նշանակեց իրավունքներ, որոնց ստանալու համար արևմտյան կանայք մինչ այժմ ապարդյուն պայքարում են:

Իսլամը սահմանում է, որ կանայք և տղամարդիկ հավասար են կարգավիճակի և հեղինակության մեջ և որ ոչինչ չի նսեմացնում կնոջը, այն պատճառով, որ նրանք կին են: Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) հաստատեց մի կարևոր կանոն, երբ նա ասաց. «Կանայք տղամարդկանց գործընկերներն են»:¹⁶ Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) միշտ հորդորում էր մահմեդականներին հոգ տանել կանանց: Նա ասաց իր ուղեկցորդներին. «Ես հորդորում եմ ձեզ հոգ տանել

¹⁶ Կապված Ալ-Թիմիզի, Ալ-Տահարա, մաքրություն, Գլուխ 113, Աբու Դաուդ 236, Ահմեդ 26238, Աբու Յալա 4694 և Ալ- Ալբանին ասաց որ ճիշտ է, տես. Սահիհ Ալ-Ջամիի 1983

կանանց»:¹⁷Նա կրկնեց իր խորհուրդը հրաժեշտի ուխտագնացության ընթացքում, երբ նա դիմեց իր ազգի հազարավոր մարդկանց:

ԿՆՈՋ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ ՁԱՀԻԼԻՅԱՅՈՒՄ

Եթե մենք ցանկանում ենք տարբերել կանոնները և այոները, որոնք բերել է Իսլամը բարձրացնելու և պատվելու կնոջը, ապա սկզբում մենք պետք է զիտակցենք հնագույն և ժամանակակից¹⁸ ազգերի կնոջ կարգավիճակը, որպեսզի տեսնենք իրական խավարը, որը նա փորձել է և մինչ այժմ փորձում է: Այնուհետ մենք կգտնենք կնոջ կարգավիճակի իրականությունը, Իսլամի ուսմունքի և Իսլամական քաղաքակրթության ներքո:

Արաբները –ինչպես նշել է Գլուխ 1-ը- սովորություն ունեին կենդանի թաղել իրենց դուստրերին և զրկել նրանց կյանքի իրավունքից, սակայն, Փառահեղ Ղուրանը քրեականացրեց և արգելեց այս գործողությունը, ինչպես Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. **«Երբ իզական սեռի նորածնին կենդանի թաղված հարցնում են որ մեղքի համար են նրան սպանել»:** (Ալ-Թակուիթ :8,9) Բացի այդ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այն դարձրեց մեծագույն մեղքերից մեկը: Իբն Մասուդը, թող Ալլահը գոհանա նրանով, հաղորդեց. Ես հարցրեցի Ալլահի Մարգարեին (Խ.Ա.Ո.Ն). Ո՞ր մեղքն է ամենամեծը: Նա ասաց. «Մրցակից

¹⁷ Հաղորդել է Ալ-Բուխարին, Աբու Հուրեյրայի հեղինակությամբ: Գլուխ Ալ-Նիկյահ, Ամուսնություն ,գլուխ կնոջ հոգացության խորհուրդը 4890 և Մուսլիմ, Գլուխ Կրթքով Կերակրելը 1468

¹⁸ Մենք նշել ենք այս մեր գրույցների մեջ, երբ խոսել ենք նախորդ հոդվածում նախորդ քաղաքակրթությունների մասին:

ստեղծելը Ալլահին, չնայած միայն Նա է արարել ձեզ»: Ես ասացի. Ո՞րն է հաջորդը: Նա ասաց. «Մպանել ձեր որդուն, որովհետև նա պետք է կիսի ձեր սնունդը ձեզ հետ »: Ես այնուհետ հարցրեցի. Ո՞րն է հաջորդը: Նա ասաց. «Գործել անօրինական սեռական հարաբերություն ձեր հարևանի կնոջ հետ»:¹⁹

ԿՆՈՋ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամը չի դադարում պահպանել կնոջ միայն աշխարհ գալու իրավունքը, սակայն նույնպես կոչ է անում բարի վերաբերմունք վաղ տարիքից սկսած: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ով պատասխանատու է, (փորձության մեջ է), իր դուստրերի համար և վերաբերվում է նրանց առաքինաբար, ապա նրանք որպես վահան հանդես կգան նրա համար Դժոխքի Կրակից»:²⁰ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես պատվիրեց կրթել նրանց: Նա ասաց. «Ցանկացած տղամարդ, ով դուստր ունի, ում նա կրթում է պատշաճ, ուսուցանում է լավ բարքեր ... կստանա կրկնակի պարգև»:²¹ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) սովորություն ուներ օր հատկացնել կանանց համար, որպեսզի խորհուրդ

¹⁹ Հադիթը գտնվում է Ալ-Բուխարի: ալ-Ադաբ, Վարք գլուխ, 5655, Ալ-Թիրմիզի 3182 և Ահմեդ 4131

²⁰ Հադիթը գտնվում է Ալ-Բուխարին, Աիշայի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Ադաբ 5649 և Մուսլիմ Առաքինության գլուխ, Լավ Բարքեր և Փախհարաբերությունների Միացման կապեր 2629

²¹ Հադիթը գտնվում է Ալ-Բուխարի, Աբու Մուսա Ալ- Աշարիի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Նիկյահ, Ամուսնություն 4795

տար նրանց, հիշեցնէր նրանց և պատվիրէր նրանց հնազանդվել Ամենաբարձրյալ Ալլահին:²²

Երբ դուստրը մեծանում և դառնում է չափահաս, Իսլամը նրան իրավունք է տալիս ընդունել, կամ մերժել փեսացուին: Նրան չպետք է պարտադրել ընդունել տղամարդու, ում նա չի ցանկանում: Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Կինը, ով մինչ այդ ամուսնացած է եղել, Թայյիբ, ավելի շատ իրավունքներ ունի իր անձի հանդեպ, քան նրա խնամակալը: Եվ կույսին նույնպես պետք է հարցնել և նրա լռությունը ենթադրում է նրա համաձայնությունը:»²³ Նա նույնպես ասաց. «Ծառայող կնոջը չպետք է ամուսնացնել, առանց խորհրդակցելու նրան և կույսին նույնպես չպետք է ամուսնացնել, միայն նրա թույլտվությունից հետո»: Մարդիկ հարցրեցին, «Օվ Ալլահի Մարգարե, ինչպե՞ս ենք մենք կարող իմանալ նրա թույլտվության մասին»: Նա ասաց. «Նրա լռությունը, ցույց է տալիս նրա թույլտվությունը:»²⁴

Կնոջ ամուսնությունից հետո, Իսլամը լավ վերաբերմունք կոչ է անում նրան, քանի որ կնոջ նկատմամբ բարի վերաբերմունքը նշանակում է տղամարդու առաքինությունը և բարությունը: Օրինակ, Մարգարեն

²²Աբու Սաիդ Ալ-Բուդրիին ասաց. Մի քանի կին խնդրեցին Մարգարեյին օր հատկացնել նրանց, քանի որ տղամարդիկ զբաղեցնում էին նրա ամբողջ ժամանակը: Ինչին նա խոսք տվեց նրանց մեկ օր հատկացնել կրոնական դասերի և պատվիրանների համար: Հաղորդել է Ալ-Բուխարի, Ալ-Իլմ, Գիտելիք գլուխ 101 և Մուսլիմ, Բարքի գլուխ, Լավ բարքեր և Փոխհարաբերությունների կապերի միացում 2633

²³Հաղորդել է Մուսլիմ, Աբդուլլահ իբն Աբբասի հեղինակությամբ: Ալ-Նիկյահ, Ամուսնություն գլուխ 1421

²⁴ Հաղորդել է Ալ-Բուխարի, Աբու Հուրեյրայի հեղինակությամբ, Ալ-Նիկյահ, Ամուսնություն գլուխ 4843

(Խ.Ա.Ո.Ն) հրապուրանքով ասաց. «Եթե տղամարդը ջուր է տալիս իր կնոջը ըմպելու, նա պարզևատրվում է»:²⁵ Եվ զգուշացնելով ասաց. «Օվ Ալլահ, ես մեղսավոր եմ հայտարարում նրան, ով չի պաշտպանում երկու թույլերի իրավունքները, որոնց կոչում են որբ և կին»:²⁶

Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) հանդիսանում էր գործնական օրինակ: Նա շատ բարի և մեղմ էր իր ընտանիքի հետ: Ալ-Ասուադ իբն Յազիդ Ալ-Նակիլին հաղորդեց, որ հարցրեց Աիշային, (թող Ալլահը գոհանա նրանով). «Ի՞նչ էր սովորաբար անում Մարգարեն իր տանը»: Նա պատասխանեց. «Նա զբաղված էր լինում ծառայելու իր ընտանիքին և երբ գալիս էր աղոթքի ժամանակը, նա գնում էր աղոթք անելու»:²⁷

Եթե կինը ասում է իր ամուսնուն և չի կարող ապրել նրա հետ, Իսլամը նրան իրավունքն է տալիս լքել ամուսնուն, Կհուլի միջոցով (ամուսնալուծություն կնոջ ցանկությամբ): Իբն Աբասը հաղորդում է, որ Թաբիթ իբն Քեյսի կինը եկավ Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ և ասաց. «Օվ, Ալլահի Մարգարե, ես չեմ մեղադրում Թաբիթին իր

²⁵ Հաղորդել է Ահմեդ, Ալ-Իրբադ իբն Սարիայի հեղինակությամբ 17195: Շուհայբ Ալ-Արնաույթը ասաց ճիշտ է: Ալ-Ալբանին ասաց լավ է. Տես Սահիի Ալ-Տարիիբ ուս Ալ-Տարիիբ, Գայթակոթյան և ահաբեկման գիրք, 1963

²⁶ Հաղորդել է Իբն Մաջահ Աբու Հուրեյրայի հեղինակությամբ 3678 և Ահմեդ 9664: Շուհայբ Ալ-Արնաույթը ասաց, որ վերափոխությունը ամուր է: Ալ-Հակիմ 211 և ասաց, որ հաղիսը ճիշտ է, մահմեդականաի պայմանում: Ալ-Ջահաբին, Ալ-Թալքիսում ասում է, մահմեդականի պայմանում: Ալ-Բայհակի 20239 Ալ-Ալբանին ասաց, որ ճիշտ է: Տես Ալ-Սիլսիլահ Ալ-Սահիհահ 1015

²⁷ Հաղորդել է Ալ-Բուխարին, Ալ-Ջամաահ ուս Ալ-Իմամահ 644, Ահմեդ 242772 և Ալ-Թիբմիզի 2489

բնավարության արատների կամ նրա կրոնի համար, սակայն, ես, լինելով մահմեդական, չեմ ցանկանում վարվել ոչ իսլամական կերպով, եթե ես մնամ նրա հետ»: Ալլահի Մարգարեն ասաց նրան. «Արդյո՞ք դու կվերադարձնես այգին, որը քո ամուսինը տվել է քեզ որպես օժիտ»: Նա ասաց. «Այո»: Այնուհետ նա վերադարձրեց այգին ամուսնուն և Մարգարեն խնդրեց նրան ամուսնալուծվել կնոջից:²⁸

Լրացնելով վերոհիշյալը, պետք է ասել, որ Իսլամը ապահովում է կնոջ նյութական անկախությունը այնպես, ինչպես տղամարդունը: Այսպիսով նա կարող է վաճառել, գնել, վարձով տալ, վարձակալել, արտոնել և նվիրաբերել և չի լինի ոչ մի արգելք նրան, այնքան ժամանակ, որքան նա խելամիտ և բանական է: Այս ելնում է Ալլահի խոսքերից. **«Եթե այնուհետ դուք գտնեք հնչեղ դատաստան նրանց մեջ, տվեք իրենց ունեցվածքը նրանց»:** (Ալ-Նիսա :6)

Երբ Ում Հանի բինթ Աբու Թալիբը ապաստան տվեց անհավատ տղամարդուն և նրա եղբայրը, Ալին, թող Ալլահը գոհանա նրանով, պնդեց սպանել նրան, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) որոշում կայացրեց և ասաց. «Օվ, Ում Հանի, մենք ապաստան կտանք նրան, ում դու ես տվել ապաստան»:²⁹ Այսպիսով նա, կնոջը իրավունք տվեց ապաստան շնորհել ոչ մահմեդականներին պատերազմի և խաղաղ պայմանների ընթացքում:

²⁸ Հադորդել է Ալ-Բուխարին, գլուխ Ալ- Տալաք, ամուսնալուծություն, 4973 և Ահմեդ 16139

²⁹ Հադորդել է Աբու Բաքրին, Ում Հանի բինթ Աբու Թալիբի հեղինակությամբ: գլուխ Ալ-Ջիզյա ուա Ալ- Մուվադաբահ 3000 և Մուսլիմ գլուխ Մալաթ Ալ- Մուսաֆիրին, ադոթքներ ճանապարհորդներին 336

Ուստի, մահմեդական կանայք պարկեշտ են, սիրելի, հպարտ և պաշտպանված Իսլամի ուսմունքների և առաքինի Իսլամական քաղաքակրթության ներքո:

**ՄՏՐՈՒՎՆԵՐԻ և ԱՇԽՏԱՍԱՎՈՐՆԵՐԻ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ**

**ՄՏՐՈՒՎՆԵՐԻ և ԱՇԽՏԱՍԱՎՈՐՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ**

Իսլամը պատվում և հոգ է տանում ստրուկներին և ծառայողներին և պատմության մեջ առաջին անգամ ճանաչում է նրանց իրավունքները- որոշ հին օրենքներում աշխատանքը նշանակեց ստրկությունը և կախվածություն, մինչդեռ մյուսներում նշանակեց նվաստացում և դեգրադացիա – նպատակ ունենալով տնօրինել հասարակական արդարությունը և ապահովել արժանի կյանք նրանց համար: Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) կենսագրությունը Իսլամական քաղաքակրթության մեծության լավագույն վկայությունն էր, թե ինչպես է այն դիտում ստրուկներին և աշխատողներին, քանի որ նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ճանաչում էր նրանց իրավունքներ:

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կոչ էր արել գործատուներին մարդասիրաբար և քաղաքավարությամբ վերաբերել իրենց ստրուկներին: Նա նույնպես կոչ արեց գթալ նրանց, լինել բարի և ուժերից վեր աշխատանք չտալ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ձեր ստրուկները ձեր եղբայրներն են և Ալլահը դրել է նրանց ձեր հրամանների ներքո: Այսպիսով, ով ունի եղբայր իր հրամանների ներքո, պետք է տա նրան այն սննդից, որից նա է սնվում և այն հագուստից, որը նա է կրում: Մի խնդրեք նրանց, ստրուկներին անել բաներ իրենց ուժերից վեր և եթե դուք այդ անում եք, ապա օգնեք

նրանց»:³⁰ Այսպիսով Մարգարեյի «Ձեր ստրուկները ձեր եղբայրեն են» հայտարարությունը, եկավ բարձրացնելու ստրուկների աստիճանը մինչ եղբոր աստիճանի, մի բան, որը երբեք որևէ քաղաքակրթության մեջ տեղի չէր ունեցել:

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես գործատուներին պարտավորեցրեց վճարել աշխատողներին և ստրուկներին իրենց ջանքերի համար, առանց անարդարության և հետաձգման: Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Տուր ծառային նրա վարձը, մինչ կչորանա նրա քրտինքը»:³¹

Իսլամը զգուշացնում է անարդարությունը ընդդեմ աշխատողների: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) մեջբերեց Ալլահին, Փառքի Տիրոջը, Ամենաբարձրյալին ասելով. «Ալլահն ասաց, Ես դեմ կլինեմ երեք անձանց Հարության Օրը... և նա, ով վարձում է աշխատող և ստանում է լիարժեք աշխատանք, սակայն չի վճարում նրան իր աշխատավարձը»:³² Այսպիսով, նա, ով աշխատողին կամ ստրուկին անարդարացիորեն է վերաբերվում, պետք է գիտակցի, որ Ալլահը դիտում է նրան և Հարության Օրը կլինի նրա դատավորը:

Գործատուն աշխատողին չպետք է ծանրաբեռնի, որը կարող է վնասել նրանց առողջությանը և որը ստիպում է աշխատելու մինչ անունակություն: Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Եթե դուք նվազեցնեք ստրուկների խնդիրները, պարզև կավելացվի

³⁰ Հադորդել է Ալ-Բուխարին, գլուխ Ալ-Իման, Հավատք 30 և Մուսլիմ, գլուխ Ալ-Իյման ուս Ալ Նուզուր, Երդում 1661

³¹ Հադորդել է Իբն Մաջահը Աբդուլլահ իբն Ումարի հեղինակությամբ 2443: Ալ-Ալբանին ասաց, որ ճիշտ է, տես, Միշկաթ Ալ-Մասաբիթ 2987

³² Հադորդել է Ալ-Բուխարին Աբու Հուրեյրայի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Բիյա, առևտուր Իբն Մաջահ 2442 և Աբու Յալյա 6436

ձեր արարքների գրքում, Հարության Օրը»:³³ Ստրուկին մեղմությամբ վերաբերվելու իրավունքը, Իսլամական Օրենքի խորհրդանիշն է: Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կոչ է անում իր ազգին ասելով. «Նա, ով սնվում է իր ծառայի հետ, ավանակ է հեծնում շուկայում և կապում է նրա ոչխարը և կթում է այն, հպարտություն չէ»:³⁴

Քանի որ Մարգարեյի կյանքը հանդիսանում է իր բոլոր խոսքերի կիրառությունը, Աիշան, (թող Ալլահը գոհանա նրանով), հաղորդեց, որ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) երբեք ձեռք չի բարձրացրել որևէ մեկին, ոչ կնոջ ոչ էլ ծառայի...»³⁵

Աբու Մասուդ ալ- Անսարին հաղորդեց. Երբ ես հարվածում էի իմ ծառային, ես իմ ետևից ձայն լսեցի, որը ասում էր. «Աբու Մասուդ, հիշիր, որ Ալլահը ավելի մեծ իշխանություն ունի քեզ վրա, քան դու նրա»: Ես շրջվեցի և տեսա Ալլահի Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն): Ես ասացի. Ալլահի Մարգարե, ես նրան ազատ եմ արձակել հանուն Ալլահի: Այնուհետև նա ասաց. «Եթե դու այդ չանեիր, դարպասները Դժոխքի բացված կլինեին քեզ համար, կամ կրակը կայրեր քեզ»:³⁶

Օեծը, ոտքով կամ ձեռքով հարվածելը ստրուկների նախատինքն է, որը ժխտում է Ալլահը և Նրա Մարգարեն:

³³ Հաղորդում է Իբն Հիբանը, Ամր իբն Հուրայթի հեղինակությամբ 4314 և Աբու Յայլա 1472 Հուսեյն Սալիմ Ասադը ասաց, որ հաղորդածը վստահելի է:

³⁴ Հաղորդում է Մուսլիմը, գլուխ Ալ-Ֆադայլ, լավ որակներ 2328, Աբու Դաուդ 4786 և Իբն Մաջահ 1984

³⁵ Հաղորդել է Մուսլիմը, գլուխ Ալ-Ֆադայլ, լավ որակներ, 2328, Աբու Դաուդ 4786 և Իբն Մաջահ 1984

³⁶ Հաղորդել է Մուսլիմը, Ալ- Իման գլուխ 1659, Աբու Դաուդ 5159, Ալ- Թիրմիզի 1948 , Ահմեդ 22404 Ալ- Բուխարի , Ալ Ադաբ Ալ- Մուֆրադ 1173 264/ և Ալ- Թաբարանի, Ալ- Մուջամ Ալ- Քաֆիր 683

Այսպիսով, դաժան տիրոջ լավագույն պատիժը նրան անմիջապես իր ստրուկներից գրկելն է և սա հանդիսանում է Իսլամի մեծությունը և Իսլամական քաղաքակրթությունը:

Տալով ճշմարիտ վկայություն, Մարգարեյի ստրուկը, Անաս իբն Մալիքը հաղորդեց. մարդկանց շրջանում Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ուներ լավագույն դիրքորոշումը: Մեկ օր նա ինձ հանձնարարության ուղարկեց և ես ասացի Ալլահի անունով, ես չեմ գնա: Ամեն դեպքում, ես մտադիր էի անել այնպես, ինչպես պատվիրել է ինձ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն): Ես դուրս եկա, մինչ ես հանդիպեցի երեխաների, ովքեր խաղում էին փողոցում: Ի դեպ, Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) եկավ այնտեղ և բռնեց ինձ պարանոցի ետևի մասից: Երբ ես նայեցի նրան, տեսա նրան ժպտալիս և նա ասաց. «Ունայս արդյո՞ք դու գնացել ես այնտեղ, որտեղ ես եմ պատվիրել քեզ գնալ»: Ես ասացի. Ալլահի Մարգարե, այո ես գնում եմ: Այնուհետ Անասը ասաց. Ես ծառայեցի նրան յոթ կամ ինը տարի, սակայն, ես չեմ հիշում, որ նա երբևէ ասել է ինձ որևէ բան, որը ես արել եմ, թե ինչու եմ այդ արել, կամ որևէ բանի մասին, որը ես չեմ արել, թե ինչու ես չեմ արել այդ»:³⁷

Ավելին, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այն աստիճան էր հետաքրքրված իր ծառաների հոգացությամբ, որ նա կոչ էր անում նրանց ամուսնանալ: Ռաբիահ իբն Քաբ Ալ-Ասլամին հաղորդեց, երբ ես ծառայում էի Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն), նա կանչեց ինձ և հարցրեց, «Արդյո՞ք դու չես ցանկանում ամուսնանալ, Ռաբիահ»: Ես ասացի. Ես չեմ ցանկանում, որ որևէ բան ինձ շեղի իմ ծառայությունից: Ավելին, ես իմ կնոջը օժիտ տալու ոչինչ չունեմ, կամ որևէ վայր, որտեղ ես կարող եմ օթևան տալ կնոջը: Մարգարեն

³⁷ Հաղորդել է Մուալիմ, գլուխ Ալ- Ֆադիլ 2310 և Աբու Դաուդ 4773

լուռ մնաց: Երբ նա կրին ինձ տեսավ հարցրեց.«Արդյո՞ք դու չես ցանկանում ամուսնանալ Ռաբիահ»: Ես տվեցի նախկին նույն պատասխանը: Կրկին ինձ թույլ տալով, ես գոջացի իմ ասածի համար և կշտամբեցի ինձ. «Անեծք քեզ Ռաբիահ: Ալլահի անունով, Մարգարեն ավելի լավ գիտի քան դու, թե ինչ է լավ քեզ համար այս աշխարհում և հետագա և նա նույնպես ավելի լավ գիտի, քան դու, թե ինչ դու ունես: Ալլահի անունով, եթե Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կրկին ինձ հարցնի ամուսնության մասին, ես դրական պատասխան կտամ»: Կարճ ժամանակ անց, Մարգարեն կրկին հարցրեց ինձ, «Արդյո՞ք դու չես ցանկանում ամուսնանալ Ռաբիահ»: Օհ, այո, Ալլահի Մրագարե, ես պատասխանեցի, սակայն ով կամուսնանա ինձ հետ, երբ ես այն իրավիճակում եմ, որ դու գիտես: Այնուհետ նա ասաց. Գնա այսինչի ընտանիք, ով Ալ-Անսար ընտանիքից է ...»³⁸

Ստրուկների և աշխատավորների վերաբերմունքով, Իսլամական քաղաքակրթության մեծությունը այնքան ակնհայտ դարձավ, երբ մենք տեսանք, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ներառում էր անհավատներին: Մի երիտասարդ հրեա պատանի ծառայում էր Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) և նա հիվանդացավ: Այսպիսով Մարգարեն գնաց նրան այցելության: Նա նստեց նրա գլխավերևում և խնդրեց նրան ընդունել Իսլամ: Տղան նայեց իր հորը, ով նստած էր այնտեղ; վերջինս ասաց նրան; Հնազանդվիր Աբու-ալ-Քասիմին և պատանին ընդունեց

³⁸ Հադիթըն է Ահմեդ 16627, Ալ- Հակիմ 2718, ով ասաց. Այս ճիշտ հադիթ է, Մուսլիմից և Ալ- Թայալիսից 1173

Իսլամ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) դուրս եկավ ասելով. «Փառք Ալլահին. Ով փրկեց պատանուն Դժոխքի կրակից»:³⁹

Հետևյալը ստրուկների և աշխատավորների մի քանի իրավունքներն են, որոնք համախմբել է Իսլամը և կիրառել է Իսլամի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) խոսքով և արարքով այն ժամանակ, երբ ոչնչից տեղյակ չէին, բացառությամբ անարդարության, ճնշման և բռնապետության: Այս իսկապես արտացոլում է մեծություն:

³⁹ Հադորդել է Ալ-Բուխարին Անաս իբն Մալիքի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Ջանայզ, հուղարկավորություն 1290

ՀԻՎԱՆՂՆԵՐԻ և ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԻՔԻ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ներածություն

Իսլամը և իսլամական քաղաքակրթությունը յուրահատուկ մոտեցում ունի հիվանդների և հատուկ կարիք ունեցող մարդկանց նկատմամբ: Այս մոտեցումը սկսվում է նվազեցնելով նրանց որոշ օրինական պարտավորվածությունները, ինչպես հայտնում են Ամենաբարձրյալ, Ամենագոր Ալլահի խոսքերը. «**Ոչ մի մեղք գոյություն չունի կույրի, ոչ էլ բնածին կաղի, ոչ էլ հիվանդությամբ չարչարվածի վրա**»: (Ալ-Նուր :61), (Ալ-Ֆաթի :17) Մոտեցումը ավարտվում է հույսով և նրանց ֆիզիկական և հոգեբանական իրավունքների պահպանությամբ:

ՄԱՐԳԱՐԵՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԸ ՀԻՎԱՆՂՆԵՐԻՆ

Մարգարեն (Ի.Ա.Ո.Ն) սովորություն ուներ շտապ այցելել հիվանդին, եթե նա լսում էր հիվանդության մասին, չնայած, որ Մարգարեն շատ զբաղված էր և ուներ շատ մտահոգություններ: Նրա այցը ստիպողական կամ շինծու չէր, սակայն նա պարտավորվածություն էր զգում հիվանդների նկատմամբ, ինչու չէ, քանի որ նա (Ի.Ա.Ո.Ն) հիվանդի այցելությունը դարձրել է վերջինների իրավունքները: Նա (Ի.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Մահմեդականի

իրավունքը մեկ այլ մահմեդականի հանդեպ հինգն են....այցելություն հիվանդին»:⁴⁰

Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն)ուսուցիչ և օրինակ էր: Նա սովորություն ուներ մեղմելու հիվանդի ճգնաժամը և հիվանդությունը, արտահայտելով իր կարեկցանքը, հոգատարությունը և սերը արհեստականորեն, ուստի հիվանդին երջանկացնում էր: Այս առումով, Աբդուլլահ իբն Ումարը հաղորդեց. Սաադ իբն Ուբադահը հիվանդացավ և Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) Աբդ-ալ-Ռահման իբն Աուֆի, Սաադ իբն Աբու-Ուաքասսի և Աբդուլլահ իբն Մասուդի, թող Ալլահը գոհանա նրանցով, այցելեց նրան տեղեկանալու իր առողջության մասին: Երբ նա եկավ նրա մոտ, տեսավ նրան շրջապատված ընտանիքով և նա հարցրեց, «Արդյո՞ք նա կնքել է մահկանացուն»: Նրանք ասացին. «Ոչ, օվ Ալլահի Մարգարե»: Մարգարեն հեկեկաց և երբ մարդիկ տեսան Ալլահի հեկեկացող Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) նրանք բոլորը հեկեկացին: Նա ասաց. «Արդյո՞ք դուք լսում եք, Ալլահը չի պատժում արցունք թափելու համար, ոչ էլ սրտի վշտի, սակայն նա պատժում կամ պարգևատրում է Իր Գթասարտությունը սրան»: Նա նշում է իր լեզուն»:⁴¹

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) սովորություն ուներ նաև աղոթք անել հիվանդների համար և ավետիս բերել նրանց, որ նրանք կպարգևատրվեն հիվանդության դիմաց, որը չարչարում է նրանց, ուստի նրանց հանգստացնում և

⁴⁰ Հաղորդել է Ալ-Բուխարին Աբու Հուրեյրայի հեղինակությամբ, Գլուխ Ալ-Ջանազ, Հուղարակավորություն 1183 և Մուսլիմ, գլուխ Աս-Սալամ Ողջույն 2162

⁴¹ Հաղորդել է Ալ-Բուխարին, գլուխ հուղարակավորություն 1242 և Մուսլիմ, գլուխ հուղարակավորություն 924

տալիս բավարարության զգացում: Ումն Ալ-Ալան⁴² հաղորդեց. Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այցելեց ինձ, երբ ես հիվանդ էի: Նա ասաց. «Եղիբ ուրախ Ում Ալ- Ալա,քանի որ Ալլահը հեռացնում է մահմեդականի մեղքերը իր հիվանդությանը,ինչպես կրակը հեռացնում է ոսկու և արծաթի մնացորդները»:⁴³

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ձգտում էր թեթևացնել հիվանդներին և այն հեշտացնել նրանց համար: Այս առումով Ջաբիր իբն Աբդուլլահը, (թող Ալլահը գոհանա նրանով), ասաց. «Մենք գնացել էինք ճանապարհորդության և մեզանից մեկը վիրավորվեց: Ավելի ուշ, նա երազխաբություն ունեցավ:Նա հարցրեց իր ուղեկցորդներին,«Արդյո՞ք, նա կարող է տայամնում կատարել,այսինքն տրորել ձեռքերը և ոտքերը փոշով»: Նրանք ասացին. «Ոչ, եթե դու ջուր ունես»: Նա դուսլ, լոզանք,արեց և կնքեց մահկանացուն: Երբ նրանք եկան Ալլահի Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ, նրանք հաղորդեցին պատահածը: Նա ասաց. «Նրանք սպանեցին նրան:Ալլահը կսպանի նրանց:Արդյո՞ք չէք կարող հարցնել, եթե դուք տեղյակ չեք: Տգետ անձի փրկությունը հարցումն է: Նա կարող էր թայամնում անել և կարող էր ջուր զցել վերքին կամ փաթաթել այն որևէ բանով և սրբել այդ հատվածը և լվանար իր մարմնի մնացած հատվածը»:⁴⁴

⁴² Ում Ալ-Ալան ընդունեց Իսլամ և վճարեց հավատարմությանը Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն): Հիզամ իբն Հակիմի հորեղբայր: Տես. Իբն Ալ-Աթիբ, Ասադ Ալ- Գաբահ 7405 և Իբն Հաջար Ալ-Ասքալանի, Ալ-Իսաբահ Ալ-Թարջամահ 812176, 265

⁴³ Հաղորդել է Աբու Դաուդը, գլուխ Ալ- Ջենեյզ 3092 Ալ- Ալբանին ասաց ճիշտ է, տես Մահիհ Ալ-Ջամի 7851

⁴⁴ Հաղորդել է Աբու Դաուդը, գլուխ Ալ-Տահարա, Մաքրություն 336, Իբն Մաջահ 572, Ահմեդ 3057 Ալ-Դարմի 752, Ալ-Դարքունի 3, և Ալ-

Ավելին, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) սովորություն ուներ տեսնել հիվանդների կարիքները և քայլել նրանց հետ, մինչ պահանջների բավարարելը: Մի կին, ով ուներ մասնակի հոգեկան խանգարում, մեկ օր եկավ նրա մոտ և ասաց. «Օվ Ալլահի Մարգարե, ես որևէ բան եմ ցանկանում քեզանից»: Նա ասաց. «Օվ այսինչի մայր, տես թե փողոցի որ հատվածում դու կցանկանաս կանգնել և զրուցել, այնպես, որ ես ի վիճակի լինեմ տեսնել քո կարիքները»: Նա ճանապարհի մի կողմը կանգնեց նրա հետ, մինչ նա ստացավ իր ցանկացածը:⁴⁵

Նույնպես, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) հիվանդներին և հատուկ կարիքավորներին դեղորայքի իրավունք ընձեռնեց, քանի որ մարմնի ներքին և արտաքին ապահովությունը Իսլամի նպատակն է: Երբ անապատի արարները հարցրեցին Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) դեղորայքի մասին, նա պատասխանեց «Օգտվեք դեղորայքային բուժումից, քանի որ Ալլահը չի արարել ախտ, առանց դրա բուժման միջոց նշանակելու, բացառությամբ մեկ ախտի, որը կոչվում է ծերություն»:⁴⁶

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) չի մերժում Մահմեդական կնոջը բուժել մահմեդական տղամարդուն: Նա թույլատրեց Ռուֆայդային, Ասլա ցեղի կնոջը, բուժել Սաադ իբն

Բայիաքի Ալ- ունան Ալ-Քուբրայում 1016 Ալ Ալբանին ասաց որ ճիշտ է, տես Սահիհ Ալ-Ջամի 4362

⁴⁵ Հադորդեյլ է Մուսլիմը, Անաս Իբն Մալիքի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ- Ֆադայլ 2326 Ահմեդ 14078 Իբն Հիբբան 4527

⁴⁶ Աբու Դաուդ, Ալ-Թիբ, գլուխ Դեղորայք, 3855, Ալ-թիբմիզի 2038 և ասաց, որ այն լավ և ճիշտ հադիթ է, Իբն Մաջահ 3436, և Ահմեդ 18477: Շուհայթ Ալ-Արնաուրը ասաց, հադիթի փոփոխությունը ճիշտ է և մարդիկ վստահելի են : Ալ- Ալբանին ասաց ճիշտ է, տես. Դայաթ Ալ- Սարամ 292

Մուազինները նա վիրավորվել էր Ալ-Քանդաք ճակատամարտի ժամանակ: Նա, (Թող Ալլահը գոհանա նրանով), սովորություն ուներ բուժել վիրավորներին և ծառայել կարիքավոր մահմեդականներին:⁴⁷

Գործնականորեն, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) դրականորեն էր վերաբերվում Ամր իբն Ալ-Ջամուհին: Ամրը հատուկ կարիքով մարդ էր: Նա կաղում էր: Նա ուներ չորս որդի, ովքեր Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) հետ մասնակցում էին ճակատամարտերին: Ուլուդ ճակատամարտի օրը, Ամրը ցանկություն հայտնեց գնալ, սակայն նրա որդիները նրան խորհուրդ տվեցին մնալ տանը: Նա գնաց Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ և ասաց նրան, որ իր որդիները ցանկանում են կանխել նրա մասնակցությունը ճակատամարտին: «Սակայն, Ալլահի անունով, ես ցանկանում եմ նահատակվել այնպես, որ ես ի վիճակի լինեմ կաղ զբոսնել Դրախտում», ասաց Ամրը: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) պատասխանեց. «Ալլահը Ջիհադը, սուրբ պայքարը, չի պարտադրել քեզ»; և նրա որդիներին նա ասաց. «Ո՞րն է խնդիրը, եթե դուք թույլ տաք նրան գնալ: Հնարավոր է որ Ալլահը օրհնի նրան նահատակությամբ»: Ամրը Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) հետ Ուլուդի օրը գնաց ճակատամարտ և այնտեղ կնքեց իր մահկանացուն: Այնուհետ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ալլահի անունով, ձեր մեջ գոյություն ունեն այնպիսիք, ովքեր եթե երդվեն Ալլահի անունով, Նա կլրացնի նրանց աղոթքները,

⁴⁷ Հադորդել է Ալ-Բուխարին, Ալ-Ադաբ Ալ-Մուֆրադ 11129, 385, Իբն Հիշամ, Ալ-Սիրահ Ալ-Նաբաուիյա 2239 և Իբն Քաթիր, Ալ-Սիրահ Ալ-Նաբաուիյա 3233, Ալ-Ալբանին ասաց, հադիթի փոփոխությունը ճիշտ է և նրա բոլոր մարդիկ վստահելի են: Տես. Ալ-Սիլսիլահ Ալ-Սահիհահ 1158

նրանցից է Ամր իբն Ալ-Ջամուհր: Ես տեսնում եմ նրան կաղ ոտքով Դրախտում զբոսնելիս»:⁴⁸

Սա է հիվանդների և հատուկ կարիք ունեցող մարդկանց վիճակը Իսլամի և Իսլամական քաղաքակրթության մեջ:

⁴⁸ Հադորդել է Իբն Հիբբանը, Ջեբիբ իբն Աբդուլլահի հեղինակությամբ, գլուխ Մարգարեն զրուցում է իր ուղեկցորդների արժանիքների մասին 7024: Շուհայբ Ալ- Արնատուրը ասաց, որ փոփոխությունը լավն է: Հադորդել է նույնպես, Իբն Սայիդ –ալ- Նասը, Ույուն Ալ- Աթար 1423 և Ալ –Սալիհի Ալ- Շամի, Սուբուլ Ալ-Հուդա ուա Ալ- Ռաշադ ֆի Սիրատ Խեյր Ալ-իբադ 4214

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՁ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամական օրենքի ներքո ոչ մահմեդական փոքրամասնությունները ստանում են այնպիսի իրավունքներ և արտոնություններ, որ մյուս փոքրամասնությունները չունեին որևէ այլ օրենքի և երկրի դեպքում: Մահմեդական համայնքի և ոչ մահմեդական փոքրամասնության փոխհարաբերությունները հիմնված են Ալլահի կանոնի վրա, որն ասում է. «Ալլահը չի արգելում ձեզ կապված նրանց հետ, ովքեր չեն մարտնչում ընդդեմ ձեր հավատքի, ոչ էլ քշում են ձեզ ձեր տներից, վերաբերվել բարի և արդար, քանի որ Ալլահը սիրում է նրանց, ովքեր արդար են»: (Ալ-Մումթահանահ :9)

Հետևյալ տարբերակը հաստատել է էթնիկ և օրինական հիմքը, ըստ որի մահմեդականները պետք է վերաբերվեն ոչ մահմեդականներին, մասնավորապես բարությանը և արդարությանը այն բոլորի հետ, ովքեր թշնամություն չեն տածում նրանց դեմ: Մինչ Իսլամը մարդկությունը անտեղյակ էր այս կանոններին: Իսլամից հետո այն ապրեց դարեր, սակայն տուժեց դրանց բացակայության սարսափներից: Այն մինչ այժմ ակնկալում է այն օրը, երբ այն կարող է կիրառվել ժամանակակից հասարակություններում, սակայն ապարդյուն, շնորհիվ կրքի, ֆանատիկության և ռասսայականության:

**ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ, ՀԱՎԱՏՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ**

Իսլամական օրենքը հաստատել է մի քանի իրավունքներ և արտոնություններ ոչ-Մահմեդական փոքրամասնությունների համար: Ամենակարևորներից մեկը, միգուցե, հավատքի ազատությունն է, որը Ալլահը հաստատել է ասելով. «**Գոյություն չունի պարտադրանք կրոնի մեջ**»: (Ալ-Բակարա: 256) Սա նույնպես արտացոլվել է Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) նամակի մեջ, որը ուղղված էր Յեմենում գտնվող Գրեբի մարդկանց, որտեղ նա նրանց հրավիրում էր Իսլամի:Նա (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.«և հրեան և քրիստոնյան, ով ընդունում է Իսլամ, դառնում է հավատացյալներից մեկը, ունենալով իրենց իրավունքները և պարտավորությունները և նրան, ով մնում է հրեա կամ քրիստոնյա, չպետք է ստիպել թողնել իր կրոնը ...»⁴⁹ Ինչպես Իսլամական օրենքը թույլատրում է ոչ մահմեդականներին վայելել հավատքի ազատությունը, այնպե՛լ էլ ընդունում է կանոններ, որպեսզի պահպանի իրենց կյանքերը, հիմնավորվելով, որ նրանք մարդկային էակներ են, ովքեր ունեն կյանքի և գոյության իրավունք: Այս առումով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.«ով սպանում է պայմանավորված մարդուն,(ոչ մահմեդականին, ում պաշտպանում է պետությունը կամ համաձայնագիրը), չի շնչի Դրախտի հոտը»:⁵⁰

⁴⁹ Աբու Ուբայդ, Ալ- Ամուալ էջ. 28 Իբն Ջինջուհի, Ալ- Ամուալ 1109/ Իբն Հիշամ, Ալ- Սիրահ Ալ- Նաբաուիյահ, 2588 Իբն Քաթիր Ալ-Սիրահ Ալ- Նաբաուիյահ 5146: Իբն Հաջար Ալ- Սաքալանին ասաց. Իբն Ջինջուհիը հաղորդել է այն Ալ- Ամուալիում, Ալ-Նադիր իբն Շումայլի հեղինակությամբ , Աուֆի հեղինակությամբ , Ալ-Հասանի հողինակությամբ, տես. Իբն Հաջար Ալ-Սաքալանի Ալ- թալքիս Ալ- Հաֆիր 4315

⁵⁰ Հաղորդել է Ալ- Բուխարին, Աբդուլլահ իբն Ամարի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ- Ջիզիյահ, տուրք, որը վճարում է ոչ մահմեդականը, 2995 Աբու Դաուդ 2760 և Ալ- Նասաի 4747

ԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ, ԸՆԴԴԵՄ ՈՉ ՄԱՀՄԵԴԻԱԿԱՆՆԵՐԻ ԴԵՄ ԱՐՎԱԾ ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ

Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն)զգուշացրեց ընդդեմ ոչ մահմեդականների դեմ կատարվող անարդարությունների և նրանց իրավունքների նվազման:Նա խոսք տվեց լինել անարդարի ախոյանը: Նա ասաց. «Զգուշացեք, եթե որևէ մեկը ճնշում է պայմանագիր կնքած մարդուն,կամ նվազեցնում նրա իրավունքը,կամ պարտադրում է նրան իր հնարավորություններից վեր աշխատել կամ առանց համաձայնության նրանից որևէ բան է վերցնում, ես կմիջնորդեմ նրա համար Դատաստանի Օրը»:⁵¹

Այս առումով, Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) լավ օրինակներից է այն, ինչ պատահեց Ալ- Անսարի հետ Քայբարում, երբ Աբդուլլահ իբն Սահլ Ալ- Անսարին, թող Ալլահը գոհանա նրանով, սպանվեց Հրեաների երկրում: Շատ հավանական էր, որ հրեաներից մեկն էր նրան սպանել: Ամեն դեպքում, գոյություն չունեք վկայություն: Ուստի, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) Հրեաներին պատժի չենթարկեց, սակայն նա խնդրեց նրանց երդվել: Սահլ իբն Աբու Հաթմանը, թող Ալլահը գոհանա նրանով, հաղորդեց, որ իր մի քանի ցեղակիցներ գնացին Քայբար և անհայտացան և այնուհետ նրանցից մեկին սպանված գտան: Նրանք ասացին մարդկանց, ում մոտ գտնվեց դիակը, «Դուք սպանել եք մեր ուղեկցորդին»: Այդ մարդիկ ասացին.«Մենք ոչ սպանել ենք նրան, ոչ էլ տեղյակ ենք ոճրագործից»: Հարազատից

⁵¹ Հաղորդել է Աբու Դաուդը, գլուխ Ալ-Քարաջ, տուրք, 3052 և Ալ-Բայխաքի 18511 Ալ – Ալբանին ասաց , որ այն ճիշտ է, տես. Ալ-Սիլսիլահ Ալ Սահիհահ 445

գրկված խումբը գնաց մարգարեյի մոտ և ասաց. «Օվ, Ալլահի Մարգարե, մենք գնացինք Քայբար և մեզանից մեկին սպանված գտանք»: Մարգարեն ասաց. «Թող ձեզանից ավագը առաջ գա և խոսի»: Այնուհետ Մարգարեն ասաց նրանց, «Բերեք ձեր ապացույցները ոճրագործի դեմ»: Նրանք ասացին. «Մենք ոչ մի ապացույց չունենք»: Մարգարեն ասաց. «Այդ դեպքում ամբաստանյալները կերդվեն»: Նրանք ասացին. «Մենք չենք ընդունում հրեաների երդումները»: Ալլահի Մարգարեյին դուր չեկավ, որ սպանվածի արյան գումարը պետք է կորչի առանց փոխհատուցման, ուստի, հանգուցյալի բարեկամներին, որպես Դիյա, (արյան գումար), նա վճարեց հարյուր ուղտ Ջաքյաթի ուղտերից»:⁵²

Այստեղ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) արեց այն, ինչ ոչ ոք նույնիսկ չէր կարող պատկերացնել, նա ինքը մահմեդականների ֆոնդից վճարեց արյան գումարը, որպեսզի հանգստացնի Ալ-Անսար ցեղի անհանգստությունը, առանց հրեաների դեմ անարդարության: Այսպիսով, Իսլամական պետությունը ստանձնեց բեռը, այնպես, որ կասկածելի կանոնը չդրվի կիրառության հրեայի կողմից:

ՈՉ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Իսլամական օրենքը երաշխավորում է ոչ մահմեդականների միջոցների պաշպանության իրավունքը: Այն արգելում է անարդար կերպով վերցնել

⁵² Հաղորդում է Ալ- Բուխարին, գլուխ Ալ- Դիյաթ, արյան գին, 6502 և Մուսլիմ, գլուխ Ալ-Քասամահ, ուա Ալ- Մուհարիբին ուա Ալ- Քիսաս ուա Ալ- Դիյահ 1669

կամ զավթել այս միջոցները գողությամբ, յուրացմամբ և անարդարության ցանկացած տեսակով վնաս հասցնել: Մա գործնականորեն կիրառում էր Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) Նաջրահ ժողովրդին արված խոստումով, քանի որ նա ասաց. «Նաջրահի ժողովուրդը և նրանց շրջապատող տարածքները կլինեն Ալլահի և Նրա Մարգարե Մուհամմեդի պաշտպանության ներքո; նրանց միջոցները, կրոնը, առևտուրը և ամեն փոքրը կամ մեծը նույնպես կլինեն ասպահով...»⁵³

Ավելին, ոչ մահմեդական փոքրամասնությունը ուներ պետական գանձարանից Բեյթ Ալ- Մեյ, Միջոցների Տուն, օգտվելու իրավունք, որը երաշխավորում էր Իսլամական պետությունը-հաշմանդամության, ծերության կամ աղքատության դեպքերում, քանի որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Յուրաքանչյուրը ձեզանից պահապան է և պատասխանատու է իր խնամքի համար»,⁵⁴ հաշվի առնելով, որ նրանք քաղաքացիներ են այնպես. Ինչպես մահմեդականները և պետությունը պատասխանատու է նրանց բոլորի համար Ամենաբարձրյալ Ալլահի առջև:

Այս առումով, Աբու Ուբայդը⁵⁵ հաղորդեց իր Ալ- Ամուալ, միջոցներ, գրքի մեջ Սաիդ իբն Ալ-Մուսայբու⁵⁶

⁵³ Հաղորդել է Ալ-Բայհակին, Դալայլ Ալ- Նուբուվի, մարգարեության նշանները, գլուխ Ուաֆդ Նաջրահ, Նաջրան 288 Աբու Յուսեֆ, Ալ-Խարաջ, էջ. 72 և Իբն Սադ, Ալ- Տարաքաթ Ալ- Քուբրալ; 485/ պատվիրակություն 5

⁵⁴ Հաղորդել է Ալ-Բուխարին, Աբդուլլահ իբն Ումարի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Իթք, 2416 և Մուսլիմ, Ալ-Իմարահ գիրք, 1829

⁵⁵ Աբու Ուբայդ; Աբու Ուբայդ Ալ- Քասիմ իբն Սալամ Ալ-Հարաուի 157224 AH, 774838 AD, հաղիթների կրտսեր գիտնական, գրականություն և Իսլամական իրավունք, Նա ուսուցիչ էր; Նա ծնվել էր Հարաթում և կրթություն էր ստացել այնտեղ : Նա ճանապարհորդեց

հեղինակությամբ, որ նա ասաց. «Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) տվել էր ողորմություն չրեա ընտանիքին, այսպիսով ողորմություն կարելի է տալ նրանց»:⁵⁷

Այս առումով Իսլամի մեծությունը և Իսլամական քաղաքակրթության մարդկայնությունը արտահայտում է մի պատմություն, որը նշվել է Սուննայում, Մարգարեյի պատմմաների գրքերի մեջ: Պատմությունը ասում է, որ, երբ Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) առջև հուղարկավորության թափոր էր անցնում, նա ոտքի կանգնեց: Երբ նրան ասացին, որ այդ հրեայի հուղարկավորություն է, նա ասաց. «Արդյո՞ք նա ապրող էակ, հոգի չէ»:⁵⁸

Հետրյալ օրինակները հանդիսանում էին ոչ մահմեդականների իրավունքները Իսլամի և Իսլամական քաղաքակրթության մեջ: Կանոնը հարգանք է տաճում յուրաքանչյուր մարդ էակի հանդեպ, քանի դեռ նա չի գործել անարդարության կամ թշնամություն:

Բաղդադ և Եգիպտոս: Մահկանացուն կնքեց Մեքքայում: Տես. Ալ-Ջահաբի Սիյար Ալամ Ալ-Նուբալա 10492-490

⁵⁶ Սաիդ իբն Ալ-Մուսայյիբ, Աբու Մաուհամմեդ Սաիդ իբն Ալ-Մուսայյիբ իբն Հազան Ալ-Քուրաշի 1394 AH 634713 AD, Մարգարեյին հաջորդող սերնդի վարպետ, ապրեց Մեդինայում և հաղիթների և իրավունքի յոթ հեղինակություններից մեկն է հանդիսանում: Նա նույնպես հայտնի էր երկյուղածությամբ և ասկետիզմով: Տես. Իբն Սաադ Ալ-Թարաքաթ Ալ-Քուրբա 5143-119

⁵⁷ Հադորդել է Աբու Ուբայդան Ալ-Ամուալ աշխատության մեջ, էջ. 613: Ալ-Ալբանին ասաց, այս փոփոխությունը լավ է, Սաիդ իբն Ալ-Մուսայյիբու հեղինակությամբ, Տես Տամամ Ալ-Միննահ էջ. 389

⁵⁸ Հադորդել է Մուսլիմը, Քայս իբն Սաադ և Սահլ իբն Հունայֆի հեղինակությամբ, գլուխ Ալ-Ջանախիզ, հուղարկավորություն, 961 և Ահմեդ 23893

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամը ունի իրատեսական հեռանկար կենդանիների մասին, որը հիմնված է նրանց կարևորության վրա կյանքում և նրանց օգտակարության մարդկային էակների համար և համագործակցության մեզ հետ, կառուցելու տիեզերքը, որպեսզի կյանքը շարունակվի: Այս վկայում են Սուրբ Ղուրանի շատ սուրաներ, որոնք Ալլահը կոչել է կենդանիների անունով, ինչպիսիք են Կով, Եղջերավոր Անասուն, Մեղու և այլն:

Սուրբ Ղուրանը մեջբերում է կենդանիների մեծարման ապացույց, նշելով իրենց կանգուն և տեղին դիրքերը մարդու կյանքում: Ամենագոր Աստվածը ասաց. «Եվ կենդանուն Նա արարել է ձեր համար, մարդիկ. Նրանցից ձեզ բխում է ջերմություն և բազմաթիվ օգուտներ, և նրանց մսից դուք սնվում եք: Եվ դուք պետք է ունենաք հպարտության զգացում և զեղեցկություն նրանց մեջ, երբ դուք քշում եք նրանց տուն երեկոյան և ինչպես տանում նրանց դուրս արոտավայր, առավոտյան: Եվ նրանք կրում են ձեր ծանր բեռները հողեր, որ դուք չեք կարող այլ կերպ հասնել, բացառությամբ հուսահատ հոգիների, քանի որ ձեր Տերը իրոք, Ամենաբարին, Ամենագրասիրտն է»: (Ալ-Նահլ :57)

ՈՐՈՇ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Իրավունքներից մեկը, որը սահմանել է Իսլամը կենդանիների համար, Իսլամական օրենսդրության մեջ, նրանց չվնասելն է: Ջաբիրը, (թող Ալլահը գոհանա նրանով) հաղորդեց, որ մեկ անգամ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) անցավ մի կենդանու կողքով, որի դեմքին դրոշմ կար, այսպիսով նա ասաց. «Թող Ամենագոր Աստվածն անիծի այն մարդուն, ով դրոշմել է կենդանուն»:⁵⁹ Աբդուլլահ Իբն Ումարը, (թող Ալլահը գոհանա նրանով), նույնպես հաղորդեց, որ «Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) անիծեց նրան, ով անդամահատություն է արել կենդանուն»:⁶⁰ Այսինքն, անդամահատել է նրա վերջույթները կամ մարմնի այլ մասերը, մինչ դեռ այն կենդանի է, որը նշանակում է, որ կենդանիների վնասելը, տանջելը կամ նրանց նկատմամբ բարի չլինելը, ըստ Իսլամական Շարիաթի, համարվում է ոճիր:

Նույնպես, Իսլամը օրինականացրել է կենդանիների իրավունքները և արգելել է, հարամ, փակի տակ պահել կամ սովամահ անել: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Մի կին պատիժ է կրել կատվի պատճառով, որին նա փակի տակ էր պահել, մինչ այն սատկել էր: Նա մտավ Դժոխքի Կրակ այդ պատճառով, քանի որ նա ոչ սնել էլ նրան, ոչ էլ ջուր էր տվել, քանի որ նա փակի տակ էր պահել այն, ոչ էլ ազատ էր արձակել, որպեսզի այն սնվի երկրի վնասատուներից»:⁶¹ Սառի Իբն Ալ-Հանգալիյան հաղորդեց, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) անցավ մի ուղտի կողքով, որը սոված էր, այսպիսով նա ասաց. «Վախեցեք Ալլահից, երբ դուք

⁵⁹ Մուսլիմ, Գլուխ Հագուստ 2117

⁶⁰ Ալ-Բուխարի 5196, Ալ-Նեսայի 4442 և Ալ-Դարամե 1973

⁶¹ Ալ-Բուխարի 2236 և Մուսլիմ 2242

գրադվում էք այս գազանների բեռով, դեկավարեք նրանց լավ, կամ սնվեք նրանցով լավ»:⁶²

Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն)նույնպես պատվիրեց, որ այս կենդանիներին օգտագործեն, ինչի համար նրանց արարել են: Նա սահմանեց կենդանիների հիմնական օգտագործման նպատակը,երբ նա ասաց. «Երբեք մի օգտագործեք կենդանիների մեջքը որպես ամբիոն: Այլահը արարել է նրանց տանել ձեզ երկրներ,որ դուք ի վիճակի չեք հասնել, բացառությամբ հուսահատ հոգիների»:⁶³

Իսլամական օրենսդրությունը նույնպես սահմանել է կենդանիների իրավունքների մի կետ, ըստ որի նրանց չպետք է գործածել որպես թիրախ: Աբդուլլահ Իբն Ումարը,(թող Այլահը գոհանա նրանով), անցնում էր մի տղամարդու հավաքույթի մոտով, ով կապել էր թռչունին և նետեր էր արձակում դրա վրա: Նա ասաց. «Այլահը անեծք է դրել այն մարդու վրա, ով այդպես է վարվում: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) դատապարտեց այն մարդկանց, ովքեր որևէ կենդանի բան, վերցնում են որպես սպորտ»:⁶⁴ Կենդանիների իրավունքի մեկ այլ սահմանում է, լինել բարի և գթասիրտ նրանց նկատմամբ: Այս ակնհայտ է Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) խոսքերի մեջ. «Մինչ մի տղամարդ քայլում էր ճանապարհով, նա սաստիկ ծարավ զգաց: Նա մոտեցավ ջրհորին, ներքև իջավ, ընպեց ջրից և դուրս եկավ: Այնուհետ նա տեսավ մի շուն, որը փնչացնում էր և լիզում էր ցեխը, չափազանց անսահման ծարավից: Տղամարդը

⁶² Աբու Դաուդ 2548, Ահմեդ 17626, Իբն Հիբբան 546, Ալ- Ալբանի, Ալ Սեյսեկահ Ալ Սահեհա 23

⁶³ Աբու Դաուդ 2567 Ալ- Բայխաքի 10115, Ալ Ալբանին ասաց ճիտ է, տես Ալ- Սեյսեկա Ալ- Սահեհա 22

⁶⁴ Ալ-Բուխարի 5196 և Մուսլիմ 1958

ասաց իրեն», Այս շունը տառապում է միննույն ծարավի իրավիճակից, ինչպես ես: «Այսպիսով, նա կրկին իջավ ջրհորը և իր կոշիկը լցրեց ջրով և պահեց այն իր բերանով և տվեց շանը: Այլահը երախտապարտ եղավ նրան այդ արարքի համար և ներեց նրան»: Մարդիկ ասացին. «Օվ, Այլահի Մարգարե, Արդյո՞ք մեզ տրված է վարձատրություն, կենդանիներին ծառայելու համար:» Նա ասաց. «Այո, գոյություն ունի վարձատրություն յուրաքանչյուր կենդանի էակի համար»: ⁶⁵

Աբդուլլահ իբն Ումարը մեկ անգամ հաղորդեց. «Մենք Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) հետ էինք, երբ նա դուրս եկավ ինչ որ բան անելու: Մենք մի թռչուն տեսանք երկու ձագուկներով, այսպիսով մենք վերցրեցինք փոքրիկ ձագուկներին: Թռչունը սկսեց սավառնել աղետալի իր երկու ձագերի կորստից: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) վերադարձավ և ասաց. «Ո՞վ հասցրեց հուսահատության այս թռչունին, տանելով նրա փոքրիկ ձագերը: Վերադարձրեք ձագուկներին»: ⁶⁶

Իսլամական օրենսդրությունը որպես կենդանիների իրավունքների հոգացություն, նույնպես պատվիրել է ընտրել պարարտ արոտավայր նրանց համար: Եթե այդ պարարտ հողը հասանելի չէ, ապա կենդանիներին պետք է տանել մեկ այլ վայր: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այս առումով ասաց. «Ամենակարող Աստվածը բարի է և սիրում է բարություն և բավարարվում է բարությամբ: Նա նույնպես տալիս է բարության համար, այն, ինչ չի տալիս որևէ այլ մեկին: Եթե դուք ծանրաբեռնեք այս կենդանիներին բեռով,

⁶⁵ Ալ-Բուխարի 5663 և Մուսլիմ 2244

⁶⁶ Աբու Դաուդ 5268 և Ալ-Հակիմ 7599 Ալ-Ալբանի ասաց. Ճիտ է. Տե՛ս Ալ-Միլետլա Ալ Սահիհա 25

տարեք նրանց լավ արոտավայրեր: Եթե հողը պարարտ չէ, տարեք նրանց, մինչ նրանք առողջ են, մեկ այլ տարածք»:⁶⁷

Ամեն դեպքում, իսլամական օրենսդրության մեջ գոյություն ունի մեկ այլ աստիճան, որը ավելի բարձր և արժեքավոր է, քան գթասրտությունը, այն է թե ինչպես վերաբերվել կենդանիներին. Իհսան կենդանիների հանդեպ և նրանց զգացմունքների հարգանք: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կիրառության մեջ դրեց սա, երբ նա մեզ պատվիրեց չարչարանքի չենթարկել կենդանիներին մսի համար նրանց մորթի ժամանակ, անկախ նրանից, թե այն ֆիզիկական տանջանք է, երբ նրանց տանում են սպանդանոց կամ դանակի անփայլությունը կամ թույլատրությունը նրանց տեսնել դանակը, որը պետք է գործածեն: Այլապես այն կլինի, կարծես կենդանուն պատճառում են երկու մահ: Շադդադ Իբն Աուսը ասաց. «Ես հիշում եմ երկու պատում Մարգարեյից (Խ.Ա.Ո.Ն), նա ասաց. «Իրոք, Ամենագոր Ալլահը նախատեսել է գերազանցություն ամեն բանում... եթե դուք սպանում եք, սպանեք լավ: Թող ձեզանից յուրաքանչյուրը, սրի սայրը և թող նա հանգստացնի կենդանուն, որին նա մորթում է»:⁶⁸

Աբդուլլահ Իբն Աբբասը (թող Ալլահը գոհանա նրանով) նույնպես հաղորդեց, որ մի մարդ իր ոտքը դրել էր ոչխարի կողմը և սրում էր սայրը, դանակը, մինչդեռ ոչխարը դիտում էր նրան իր աչքերով: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նշեց.

⁶⁷ Ալ-Մուվաթթիի 1767 Ալ Ալբանին ասաց ճիշտ է, տես Ալ Սելսելա Ալ Սահիհա 682

⁶⁸ Մուալիմ, 1955 Աբու Դաուդ 2815 և Ալ-Թիերմեդիե 1409

«Ինչու՞ դու չես սրում սայրը մինչ այդ: Արդյո՞ք դու ցանկանում ես խեղճ կենդանուն պատճառել երկու մահ:»⁶⁹

Ակնհայտորեն սա ցույց է տալիս կենդանու իրավունքները Իսլամի մեջ: Հասարակության և Իսլամական քաղաքակրթության ներքո կենդանիները վայելում են սպահովություն, հարմարավետություն և անվտանգություն:

⁶⁹ Ալ-Հակիմ 7563 և Ալ Ալբանին ասաց ճիշտ է, տես Ալ Միսելա Ալ Սահիհա 24

ՇՐՋԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ամենագոր Ալլահը մարդու համար շրջակա միջավայրը արարել է մաքուր, անբիծ, օգտակար և կոչ է արել նրան պահպանել այն: Ալլահը նույնպես կոչ է արել մտորել այն հրաշքի մասին, որը Նա դրել է տիեզերքի մեջ լավագույն տեսքով: Ամենաբարձրյալ Աստվածն ասաց. «Արդյո՞ք նրանք չեն տեսնում երկինքը իրենց վերևում.- Ինչպես ենք Մենք արարել այն, զարդարել և ոչ մի թերություն գոյություն չունի: Եվ երկիրը-Մենք տարածել ենք այն և սահմանել ենք լեռներ ամուր կանգնած և արարել ենք այնտեղ ամեն տեսակի գեղեցիկը, ծաղկելու գույգերով»: (Քաֆ : 6,7)

ՄԱՐԴԸ և ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ

Ըստ այդմ, մահմեդականների և շրջապատող միջավայրի փոխհարաբերությունների միջև գոյություն ունի սեր և կապվածություն, ներառելով անկենդանը և կենդանի արարածները: Մահմեդականը այնուհետ գիտակցում է, որ միջավայրի պահպանությունը շահեկան է նրա համար այս կյանքում, որովհետև նա կունենա գեղեցիկ կյանք և հետագա կյանքում, քանի որ Ալլահը նրան գթասրտաբար կվարձատրի դրա համար:

Մարգարեյի շրջակա միջավայրի հեռանկարը գալիս է նշելու տիեզերքի համապարփակ Ղուրանական գաղափարը, որը հիմնված է մարդու և բնության տարրերի փոխհարաբերության և այն հավատքի վրա, որ եթե մարդը

չարաշահի կամ դատարկի բնության որևէ տարր, ամբողջ աշխարհը ուղղակի կվնասվի:

Օրինակներ, թե ինչպես է Իսլամական օրենսդրությունը ձգտում շրջակա միջավայրին.

Իսլամական օրենսդրությունը այս երկրի վրա գտնվող բոլոր մարդկանց համար սահմանել է ընդհանուր կանոն, ըստ որի չպետք է վնասել տիեզերքը: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)ասաց. «Լա դարար, ուալա դիրար» կամ «Թող չլինի վնաս կամ փոխհասուցված վնաս»:⁷⁰

Այնուհետ, Իսլամական օրենսդրությանը հաջորդում են այլ բաներ, որոնք աղտոտում և վնասում են միջավայրը: Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն)ասաց. «Խուսափեք երեք գործողություններից, որոնք մարդկանց անեծքին են բերում. Աղտոտել ջրի ակունքներում, ճանապարհներին և ստվերում:»⁷¹

Նույնպես, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կոչ արեց մաքրել ճանապարհները: Աբու Սաիդ Ալ-Քուդրին հաղորդեց, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Զգուշացեք, խուսափեք նստել ճանապարհներին»:Նրանք, մարդիկ, ասացին. «Օվ, Ալլահի Մարգարե, Մենք չենք կարող չնստել ճանապարհներին, քանի որ դրանք վայրեր են, որտեղ մենք զրուցում ենք»:Մարգարեն ասաց. «Եթե դուք հրաժարվում եք, սակայն պետք է նստեք, ապա տվեք ճանապարհին իր իրավունքը»: Նրանք ասացին. «Ո՞րն է ճանապարհի իրավունքը, օվ Ալլահի Մարգարե»: Նա ասաց. «Իջեցրեք

⁷⁰ Ահմեդ Իբն Աբբասի կողմից 2719, Շուայբ ալ- Ամաութին ասաց. Լավ. Ալ- Հակիմ 2345 և ասաց. Ճիշտ է Իսնադի և մահմեդականի իրավիճակի տեսանկյունից, սակայն նրանք չեն հաղորդում այն

⁷¹ Տես . Ալ-Ազիմ Աբադի, Աուն Ալ-Մաբուդ 131

ձեր հայացքը, խուսափեք մյուսներին վնասելուց, վերադարձրեք բարևը և վայելեք ինչը լավ է և արգելեք ինչը չարիք է»:⁷² Վերջին խորհուրդը, որը նշել է այս պատումը, արձրևանոցն է ամենի համար, որը ներառում է վնասել մարդկանց, ովքեր գործածում են ճանապարհները և փողոցները:

Մրանից ավելին այն է, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) խոստացավ վարձատրություն, միջավայրը մաքուր պահելու համար: Նա ասաց. «Իմ մարդկանց արարքները, բարի և վատ, ներկայացվում են ինձ և ես համարում եմ ճանապարհի վրա գտնվող որևէ խոչընդոտի հեռացնելը նրանց բարի արարքներից և բաց թողած խորիսը առանց ծածկելու մզկիթում, իրենց վատ արարքներից»:⁷³

Բացի այդ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) խնդրում է մահմեդականներին մաքրել իրենց տները: Նա ասաց. «Ալլահը լավն է և սիրում է ամենը ինչ լավն է: Նա մաքուր է և սիրում է մաքրությունը, Դուք պետք է մաքրեք ձեր տները և չգնաք Հրեաների հետքերով»:⁷⁴

Այս հոյակապ ուսմունքները կոչ են անում արժանապատիվ կյանքի համար զերծ մնալ ցանկացած

⁷² Ալ-Բուխարի, Աբու Մաիդ Ալ-Քուդրիից, Ալ-Մազալիմ գիրք, տների ետնամասերը և այնտեղ և ճանապարհներին նստելը 2333 Մուալիմ, Ալ-Լիբաս և Ալ-Ջինա գիրք, գլուխ ճանապարհներին չնստելու և մյուսներին ճանապարհ տալու մասին, 2121

⁷³ Մահմեդական Աբու Ջահրից, Երկրպագության վայրերի և մզկիթների Գիրք, մզկիթում և այլ վայրերում չթքելու պատվեր 553, Ահմեդ 21589, Իբն Մաջահ 3683

⁷⁴ Ալ-Թիրմիզի Սաադ Իբն Աբի Ուաքքասից, Ալ-Աղաբ գիրք, մաքրության մասին խոսող հատված, 2799 Աբու Յալի 790, Ալ-Ալբանիի ասաց. Ճիշտ է, տես Միշկաթ Ալ-Մասաբիհ 4455

աղտոտումից, անձեռնամխելի պահպանել մարդու հիգիենան և հոգեբանական առողջությունը:

Որպեսզի ավելի արտահայտիչ պնդի պահպանել միջավայրը և նրա գեղեցկությունը, երբ նրան հարցրեց իր ուղեկցորդներից մեկը, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց «Ինչպե՞ս է, որ մարդը սիրում է իր հագուստը լավ տեսք ունենա և իր կոշիկները լավ տեսք ունենան, արդյո՞ք այդ հպարտություն է»: Նա ասաց. «Ալլահը գեղեցիկ է և սիրում է գեղեցկությունը: Հպարտությունը նշանակում է մերժել ճշմարտությունը և մարդկանց վերնից նայել:»⁷⁵ Անկասկած գեղեցկությունը նրա համար է, որպեսզի պահպանել միջավայրը այնքան մաքուր և գեղեցիկ, ինչպես Ալլահն է արարել:

Նույնպես, օձանելիք գործածելու և նվեր տալու իր առաջարկության մեջ, մենք մաքուր միջավայրի վկայության կոչ ենք տեսնում: Այս առումով Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «նա, ում տալիս են ծաղիկ, չպետք է մերժի այն, քանի որ այն հեշտ է կրել և հաճելի է բույրով»:⁷⁶

Հաշվի առնելով Իսլամի փառքը, միջավայրը մաքուր պահելու կիրառելի օրենքները, Մարգարե Մուհամմեդը (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Երբ մահմեդականները ծառ են տնկում, նրանք վաստակում են բարեգործության պարգևը, այն պտուղների համար, որը նա տալիս է և նույնպես, ինչ գողանում են, ինչ վայրի կենդանիները ուտում են, ինչ թռչունները ուտում են և ինչ մարդիկ վերցնում են դրանից,

⁷⁵ Մուսլիմ Աբդուլլահ իբն Մասուդից, Գիրք Ալ-Իման, գլուխ, որը պատվիրեում է ամբարտավան չպինել 91, Ահմեդ 3789 Իբն Հիբան 5466

⁷⁶ Մուսլիմ, Աբու Հուրեյրայից. Ալ- Ալֆազ մարդիկ, գիրք Ալ-Ադաբ և այլն, Սսկ, անուշաբույր ... 2253, Ալ-Թիրմիզի 2791

բարեգործություն է նրանց համար»:⁷⁷ Մեկ այլ խոսքերում նա ասում է, «Նրանց համար բարեգործություն է մինչ Աշխարհի Վերջը»:

Իսլամի հեքիաթայնությունը դրսևորվում է այն փաստի միջոցով, որ տնկելու պարզև,որը միջավայրային ընկերական է, պետք է շարունակվի այնքան ժամանակ, որքան այս բույսը օգուտ է տալիս, նույնիսկ այն դեպքում, երբ այն անցնում է մեկ ուրիշի պատկանելություն, կամ անձը, ով տնկել է այն կնքում է մահկանացուն:

Նմանապես, Իսլամական տվյալ օրենսդրությունը նշում է անմշակ հողերի հերկելու օգուտները:Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց.«Ցանկացած մեկը, ով վերակենդանացնում է մահացած հողը, ունի իրավունք դրա վրա» նկատի ունեն պարզև և «եթե գազանները և թռչունները սնվում են դրանից, նա, ով հերկել է կունենա այդ, որպես սաղակախ»:⁷⁸

Եվ քանի որ ջուրը միջավայրի ամենակարևոր աղբյուրներից է, այն խնայողաբար գործածելը և մաքուր պահելը Իսլամի երկու կարևոր խնդիրներից է; Մարգարեն(Խ.Ա.Ո.Ն) խորհուրդ է տալիս մահմեդականներին խնայող լինել, երբ օգտագործում են ջուրը, նույնիսկ, եթե այդ ջուրը առատ է:Աբդուլլահ Իբն Ումարը հաղորդեց, որ Մարգարեն անցնում էր Սաադ Իբն

⁷⁷ Մուսլիմ, Ջաֆիր իբն Աբդուլլահից, Գիրք Մուսակա, տնկելու և ոճեցման գլուխ 1552, Ահմեդ 27401

⁷⁸ Ալ-Նիսասի Ջաֆիր Իբն Աբդուլլահից.Մեռած Հողերի հերկման Գիրք, գլուխ Հորդոր հերկել անպտուղ հողը, 5756, Իբն Հիբան 5205, Ահմեդ 14310, Եվ, Շուհայբ Ալ-Արնաուբը ասաց. Պատումը Սահիհից է.

Արի Ուաքքասի⁷⁹ կողքով, երբ նա լվացում էր կատարում և ասաց. «Ի՞նչ է այն ավելցուկը: Եվ վերջինս պատասխանեց, արդյո՞ք լվացում կատարելը շոայլություն է: Նա ասաց. Այո, նույնիսկ եթե դու այդ անում ես վազող գետի մոտ»:⁸⁰

Նույնպես, Նա կոչ էր անում, չաղտոտել ջուրը, կամ միզել լճացած ջրի մեջ:⁸¹

Սա է Իսլամի միջավայրի և Իսլամական քաղաքակրթության հեռանկարը: Սա տեսակետ է, որը հավատում է, որ ըստ տիեզերքի Աստծո կանոնների, որը Ալլահը արարել է լավագույն կերպարով, միջավայրի տարբեր ասպեկտները արձագանքում են, ինտերգրվում և համագործակցում են միմյանց հետ: Այսպիսով, Յուրաքանչյուր Մահմեդական պետք է պահպանի իր գեղեցկությունը:

⁷⁹ Մաադ Իբն Աբու Ուաքքա Իբն Ուահիբ Ալ-Ջուհարի. Դրախտ մտնող 10 –ից մեկը և վերջինը որոնցից, ով կնքեց մահկանացուն, տես Իբն Ալ-Աթիր, Ուադ Ալ- Ղաբահ 2433 Իբն Հաջար Ալ-Ասքանալի, Ալ-Իսարահ 33196,73

⁸⁰ Իբն Մաջահ, Տահարահ և դրա սուննան գիրքը, գլուխ, որը վերաբերում է աղոթքները կրճատելուն, կեղեքիչներին ատելուն, 425 Սհմեդ 7065, հաստատված Ալ- Ալբանիից, ով ասաց, որ այն լավն է, տես, Ալ- Սիլսիլահ Ալ Սահիհա, 3292

⁸¹ Մուսլիմ Ջաբիր Իբն Աբդուլլահից. Տահարայի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է լճացած ջրի մեջ միզելու արգելքին 281, Աբու Դատուդ 69 Ալ- Թիրմիզի 68

ԷԹԻԿԱՅԻ և ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ԿԱՐԵՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Էթիկան և արժեքները հանդիսանում են Իսլամական քաղաքակրթության բարոյական և հեզևոր գործոններ: Նույնպես, հանդիսանում են ցանկացած քաղաքակրթության էությունը և հիմքը: Մինևույն ժամանակ, նրանք ապահովում են իրենց գոյատևման գաղտնիքը և ճկունությունը ամբողջ պատմության և սերունդների ընթացքում: Եթե մեկ օր այս գործոնը վերանա, մարդը կկորցնի իր բարոյական ջերմությունը, որը հանդիսանում է կյանքի ոգի և գոյություն, գթասրտությունը կհեռանա իր սրտից, նրա խիղճը ի վիճակի չի լինի խաղալ իր դերը, նա այլևս չի գիտակցի իր և իր գոյության ճշմարտությունը և նա պարտավորված կլինի նյութական սահմանափակումներով, որից նա չի կարող փախչել:

ՀՆԱԳՈՒՅՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ և ԷԹԻԿԱՆ

Ինչպես ապացուցել են արևմտյան գիտնականները և մտածողները, հնագույն և ժամանակակից քաղաքակրթությունները չունեն ոչ մի կարևոր ներդրում կամ հաստատուն դեր էթիկայի և արժեքների մեջ: Անգլիացի հեղինակ Ջուդը ասում է. «Ժամանակակից քաղաքակրթությունը ոչ մի հավասարակշռություն չունի հզորության և բարոյականության միջև, քանի որ բարոյականությունը ավելի ետամնաց է, քան գիտությունը: Բնագիտությունը մեզ տվել է ահռելի ուժ, սակայն մենք կիրառում ենք այդ մանուկների և հրեշների գիտականությամբ... Ետամնացությունը հանդիսանում է

մարդկային սխալ, որպեսզի հասկանալ տիեզերքի մեջ իր դիրքի ճշմարտությունը և ժխտելու աշխարհի արժեքները, որը ներառում է բարությունը, ճիշտը և գեղեցկությունը»:⁸² Ալեքսիս Քերրոլը ասաց. «Ժամանակակից քաղաքում, մենք հազվագյուտ ենք տեսնում անհատներ, ովքեր որդեգրել են բարոյական կատարելություն, չնայած գեղեցկության էթիկան գերազանցում է գիտությանը և արվեստին, քանի որ այն քաղաքակրթության հիմքն է»:⁸³

Փաստորեն, միայն Իսլամական քաղաքակրթությունն է լիարժեք իրավունք ընձեռել էթիկայի և արժեքների գործոնին, որը հիմնականում հաստատվել է արժեքների և բարոյականության վրա և մարգարեն եկել է առանձնապես կատարյալ դարձնելու բարոյականությունը, այն բանից հետո, երբ ազգերը և քաղաքակրթությունները դրանք մասնատել, ցրել և արհամարհել են:

Տվյալ էթիկան և արժեքները չեն հանդիսանում դարերի մտավոր զարգացման արդյունք, այլ Ամենաբարձրյալ Ալլահը լուսաբանել և կիրառելի է դարձել Իսլամի Մարգարեյի, Մուհամմեդի (Խ.Ա.Ո.Ն) միջոցով: Այսպիսով, Իսլամական օրենքը դրանք ամրագրել է տասնհինգ դար առաջ:

ՀԱՎԱՏՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Կրոնական ազատության և Իսլամում խոսքի ազատության պարզ և հիմնական կանոնի մեջ, Ամենաբարձրյալ

⁸² Մեջբերում է Անուար Ալ-Ջինդին, Մուքադիմեթ Ալ-Ուլում ուա Ալ-Մանահիջ, Ներածություն գիտության և ծրագրերի, 4770

⁸³ Ալեքսիս Քերրոլ Մարդը , Անհայտը էջ. 153

Աստվածն ասում է. «**Թող ոչ մի պարտադրանք չլինի կրոնի մեջ, ճշմարտությունը պարզ առանձնանում է Սխալից**»:
(Ալ- Բակարա :256) Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) և մահմեդականները նրանից հետո, ոչ ոքի չեն պատվիրել ստիպողաբար ընդունել Իսլամ: Ոչ էլ նրանք ստիպել են մարդկանց նմանվել մահմեդականներին, որպեսզի խուսափեն տանջանքից և մահից: Ինչպես կարող էին նրանք անել այդ և նրանք քաջատեղյակ էին, որ, եթե որևէ մեկը Իսլամ է ընդունում ճնշման տակ, Դատաստանի Օրը նրա Իսլամը անարժեք է դառնում, որը ձգտում է գիտակցել յուրաքանչյուր Մահմեդականը:

Նշվել են վերոհիշյալ հատվածի հայտնության պատճառները. Իբն Աբբասը ասաց. «Հելփեր ցեղի կանայք, ում արու զավակները միշտ մանուկ հասակում մահկանացու էին կնքում, սովորություն ունեին երդվել, դաստիարակել իրենց արու զավակներին ինչպես Հրեաներ, եթե նրանք կենդանի մնան: Երբ վտարեցին Բանույ- Նադիր ցեղը, նրանց մեջ կային Հելփերների երեխաներ: Հելփերները ասացին. «Մենք չենք լքի մեր զավակներին»: Ինչին Ալլահը, Ամենաբարձրյալը, հայտնեց. «Թող ոչ մի պարտադրանք չլինի կրոնի մեջ, ճշմարտությունը պարզ առանձնանում է Սխալից»:⁸⁴

ՀԱՎԱՏՔԻ ԽՆԴԻՐԸ, ՄԱՐԴՈՒ ԿԱՍՔԸ

⁸⁴ Աբու Դաուդ. Քիթեբ Ալ- Ջիհադ, Ալ-Ջիհադի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է բանտարկյալներին, ում ստիպում են ընդունել Իսլամ 2682 և տես. Ալ-Ուսիդի Ղուրանի հայտնության պատճառները էջ. 52 և Ալ-Սիյութի, գլուխ որը վերաբերում է հայտնությանը էջ. 37 և Ալ-Ալբանին ասաց. Ճիշտ է, տես սահիհ և Դայիթի ին Սուննան Աբու Դաուդ 6182

Իսլամը հավատքի կամ ոչ հավատքի խնդիրը դարձրել է մի երևույթ, որը կախված է մարդու իսկ կամքից և նրա ներքին համոզմունքից: Ամենաբարձրյալ Աստվածն ասաց. **«Թող նրան, ով կհավատա և թող նրան, ով կժխտի այդ»:** (Ալ-Քեհեֆ :29) Ղուրանը նույնպես գրավել է Մարգարեյի ուշադրությունը այս ճշմարտությանը և ասել է, որ նա միայն պատասխանատու է մարդկանց կոչելու Ալլահին և նա ոչ մի իշխանություն չունի նրանց առ Իսլամ վերադարձնելու: Նա ասաց. **« Միթե ես կպարտադրեմ մադկությանը իրենց կամքին հակառակ հավատալ»:** (Յունուս :99) և ասաց. **«Ղու չպետք է կառավարես մարդկանց գործերը»:** (Ալ-Ղաշիյա :22) և ասաց. **«Եթե այնուհետ նրանք փախչեն, մենք չենք ուղարկել քեզ որպես պահպան նրանց»:** (Ա2-Շուրա:48): Հետևաբար, ակնհայտ է դառնում, որ մահմեդականների սահմանադրությունը նախատեսում է հավատքի ազատություն և կտրականապես ժխտում է գերել որևէ մեկին, որպեսզի նա ընդունի Իսլամ: ⁸⁵

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱԿԱԼԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Կրոնական ազատության հաստատումը նշանակում է կրոնական բազմակաճության ընդունում: Սա կիրառելի էր, երբ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ընդունեց կրոնական ազատությունը Մեդինայի առաջին սահմանադրության մեջ, երբ նա համարեց, որ Հրեաները մահմեդականների հետ միասին կազմում են մեկ համայնք: Նույնպես, Մեքքայի գրավվման ընթացքում, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն)

⁸⁵ Տե՛ս. Մահմուդ Համդի Չաքուք. Իսլամական փաստեր ի դեմս քարոզարշավների, կասկածի պատճառ դառնալ. Իսլամ էջ. 33

չստիպեց Քուրեյշներին Իսլամ ընդունել, չնայած նա ուներ իշխանություն և հաղթանակել էր: Նա ասաց նրանց. «Գնացեք, դուք ազատ մարդիկ եք»:⁸⁶ Գնալով նրա հետքերով Խալիֆ Ումար Իբն Ալ-Խատաբը առաջարկեց Երուսաղեմի Քրիստոնյա բնակիչներին իրենց կյանքերի եկեղեցիների և խաչերի պաշտպանություն և որ նրանցից ոչ ոքի չեն վնասի կամ պարտադրի փոխել կրոնը:⁸⁷

Իսլամը նույնիսկ ամրագրում է կրոնական բանավեճերի ազատությունը, որը ունի օբյեկտիվ հիմքեր, գուրկ նախատիքներից և միմյանց ծաղրելուց: Այս առումով, Ամենագոր Աստվածն ասաց. **«Հրավիրեք բոլորին Տիրոջ Ճանապարհի իմաստությամբ և գեղեցիկ քարոզներով, և վիճեք նրանց հետ այն կերպ, որը լավագույնն է և ամենա առաքինին»:** (Ալ-Նահլ :125)

Այսպիսի առաքինի ուսմունքների հիման վրա պետք է կառուցել մահմեդականի և ոչ մահմեդականի երկխոսությունը: Նույնպես, Իսլամը երկխոսության է կոչում գրքի մարդկանց: Ղուրանն ասում է. **«Ասա. «Օվ Գրքի Մարդիկ. եկեք ընդհանրությունների մեր և ձեր միջև. Որ մենք երկրպագում ենք միայն Ալլահին: Որ մենք ոչ մի գուզրնկեր չենք տալիս նրան, որ մենք չենք կանգնեցնում մեր միջից Տերեր և հովանավորներ, քան Ալլահն է»:** Եթե այնուհետ նրանք շրջվեն ասա նրանց.**«Վկայեք, որ մենք ամենաքիչը մահմեդականներ ենք, խոնարհվում ենք Ալլահի Կամքին»:** (Ալ-Իմրան : 64) Սա նշանակում է, որ

⁸⁶ Իբն Հիշամ, Ալ-Սիրահ Ալ-Նաբաուիյե 2411 և Ալ-Թաբարի. Ազգերի և թագավորությունների պատմություն 255/ և Իբն Քաթիր Ալ-Բիդաբահ և Ալ-Նիհայահ 430

⁸⁷ Տես. Ալ-Տաբարի, Ազգերի և Թագավորությունների պատմություն 3105

Եթե երկխոսությունը անարդյունք է, ապա յուրաքանչյուրը ունի իր իսկ կրոնը, որին նա հավատում է և որը նույնպես արտահայտված է Ալ-Քաֆիրուն վերջին տարբերակի մեջ, որը եզրափակում է Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) խոսքերը. «**Ձեզ ձեր Ուղղին և ինձ, իմը**»: ⁸⁸(Ալ-Քաֆիրուն :6)

⁸⁸ Մահմուդ Համդի Չաքաթ. Իսլամական փաստերը ի դեմս քարոզարշավների, որոնք կասկածելի են, էջ. 85.86

ՄՏԱԾԵԼՈՒ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

ՄՏՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀՈԳԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Իսլամը ամրագրել է մտքի ազատությունը և հոգ է տարել դրա մասին: Իսլամական քաղաքակրթությունը վկայում է այդ: Սա ակնհայտ է քանի որ Իսլամը կոչ է անում մտորել և ֆունկցիոնալ պատճառների իշխանությունները կիրառել ամբողջ տիեզերքի, իր երկինքների և երկրի մտածողության մեջ: Իսլամը կոչ է անում բոլոր մարդկանց անել այդ և Ամենագոր Աստվածն ասաց. «Ասա. «Ես հորդորում է ձեզ մեկ կետում. Որ դուք կանգնելու եք Ալլահի առջև,- այն հնարավոր է լինի գույգերով, կամ այն հնարավոր է լինի միայնակ,- և անդրադառնալ»»: (Մաբա : 46) և նաև «Արդյոք նրանք չեն ճանապարհորդել երկրով, այնպես որ իրենց սրտերը և մտքերը ունակ լինեն ուսուցանել իմաստությունը և իրենց ականջները ունակ լինեն ուսուցանել լսել: Իրոք, նրանց աչքերը չեն որ կույր են, սակայն նրանց սրտերը, որ նրանց կրծքում են»:(Ալ-Հաջջ :46)

ԻՍԼԱՄԸ ԿՈՉ Է ԱՆՈՒՄ ԿԻՐԱՌԵԼ ՄՏԱՎՈՐ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ և ԱՊԱՅՈՒՅՑՆԵՐԸ

Իսլամը մեղադրում է նրանց, ովքեր գործելուց արգելափակել են իրենց զգայական և մտավոր ունակությունները և նրանց դասել է ավելի ցածր աստիճանի, քան գազաններն են: Ամենագոր Աստվածն ասաց. «Նրանք ունեն սրտեր, որով նրանք չեն հասկանում, աչքեր, որոնցով նրանք չեն տեսնում և ականջներ, որոնցով

նրանք չեն լսում: Նրանք նման են կենդանու,- ոչ ավելի մոլորված, քանի որ նրանք անուշադիր են զգուշացմանը»:
(Ալ- Աալաա :179)

Իսլամը նաև մեծ արշավ է ձեռնարկել ընդդեմ նրանց, ովքեր հետևում են վարկածներին և պատրանքներին: Ամենագոր Աստվածն ասաց. **«Նրանք հետևում են միայն վարկածի և վարկածը ոչինչ չի տալիս ճշմարտությանը»:** (Ալ-Նազմ:28) Նույնպես, Իսլամը մեղադրում է նրանց, ովքեր կրկնօրինակում են իրենց նախնիներին կամ առաջնորդներին, առանց պարզաբանելու նրանք ճիշտ են, թե սխալ: Ամենագոր Աստվածն ասում է նվազեցնելով նրանց արժեքները. **«Եվ նրանք կարող էին ասել. «Օվ Տեր: Մենք հնազանդվում ենք մեր առաջնորդներին, և մեր մեծերին և նրանք մոլորեցրել են մեզ ճշմարիտ ուղղուց»:**
(Ալ -Ահգեր :67)

Իսլամը նաև կախված է ապացուցելու մտավոր վկայության հետ կապված Իսլամական համոզմունքը և այդ իսկ պատճառով մահմեդական գիտնականները ասում են, որ Աքբ, պատճառը Նաքլի հիմքն է: Ալլահի գոյության սկզբունքը ապացուցում է պատճառը և նմանապես, Մուհամմեդի մարգարեության սկզբունքը ապացուցվում է պատճառով, առաջին և վերջին հրաշքներով, որոնք ապացուցում են մարգարեության հավանականությունը: Եվ սա ցույց է տալիս, թե որքան է Իսլամը հարգում պատճառը և միտքը:

ՄՏԱԾԵԼՈՒ ԱՐԺԵՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Մտածելը Իսլամում հանդիսանում է պարտականություն, որը մահմեդականը ցանկացած պայմաններում չպետք է

թողնի: Իսլամը լայն դուռ է բացել մտածելու կրոնական խնդիրների շուրջ, փնտրելու իրավական լուծումներ մեր կյանքի յուրաքանչյուր նորության համար:Եվ, սա մահմեդական գիտնականները կոչում են «իջթիհադ» այսինքն, գործընթաց կատարելու իրավական որոշում,անկախ իրավական աղբյուրների, Ղուրանի և Սուննայի մեկնաբանության:⁸⁹

Իջթիհադի սկզբունքը, որը Իսլամում մարմնավորում է մտքի ազատությունը, մեծ ազդեցություն ունի հարստացնելու օրենսդրական ուսումնասիրությունները խնդիրների արագ լուծմամբ,որոնք ոչ մի հավասարակից չունեն Իսլամի առաջին փուլի ընթացքում:Հայտնի Մազհաբինները, Իսլամական օրենսդրության մտքի դպրոցները, որին մահմեդական աշխարհի ուսմունքները մինչ օրս հետևում են, հիմնված է իջթիհադի վրա: Իջթիհադը հանդիսանում է առաջին սյունը, որը սահմանվել է Իսլամում մտքի դերի համար և այս վերաբերմունքը համարվում է հիմք, որի վրա մահմեդականները կառուցել են իրենց բարգավաճ քաղաքակրթությունը, Իսլամի պատմության ընթացքում:⁹⁰

⁸⁹ Տես, Մահմուդ Համդի Չակգուկ. Իսլամական փաստերը ի դեմս քարոզարավների , որոնք կասկածի տակ են էջ. 53

⁹⁰ Մահմուդ Համդի Չակգուկ,Ալլահի Մարդկային խալիֆաթը-Մտածելը պարտականություն է, հողվածը տպագրվել է Ալ- Ահրամ թերթի մեջ, հրատարակություն 1 Ռամադան 1423 հիջրի ամիս, նոյեմբեր 20

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

ՆԵՐԱՄՈՒԹՅՈՒՆ

Կարծիքի ազատություն նշանակում է անհատի իրավունքը ընտրելու տեսակետ, որը նա տեսնում է որոշակի հասարակական կամ մասնավոր խնդրի մեջ և արտահայտում է այդ տեսակետը և լսելի է դարձնում մյուսներին: Արտահայտման ազատությունը անհատի իրավունքն է, արտահայտելու իր գաղափարները և զգացմունքները իր իսկ ընտրությամբ և կամքով, քանի դեռ տեղի չի ունեցել մյուսների իրավունքներին ռոտահարում:

ԿԱՐԾԻՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻՑ ՄԵԿՆ Է

Իսլամական քաղաքակրթության մեջ կարծիքի ազատությունը համարվում է մահմեդականի անբաժանելի իրավունքը, որովհետև Իսլամական օրենսդրությունը խրախուսում է այդ և ինչը Իսլամական օրենսդրությունը խրախուսում է անհատներին, չի կարող արգելվել կամ հեռացվել: Կարծիքի ազատությունը իսկապես մահմեդականի պարտականությունն է, որը նա չպետք է թողնի, որովհետև Ամենագոր Աստվածը պատվիրեց մահմեդականներին իրագործել ամր –բիլ-Մարուֆ, (պատվիրել ճանաչել արժանիքները) և նաև անիլ մանկար, (արգելել մեղքերը): Եվ այս մեղքերը չեն կարող ձեռք բերվել, քանի դեռ մահմեդամանը չունի իրավունք արտահայտելու իր կարծիքը: Ուստի, կարծիքի ազատությունը, ենթադրվում է միջոց, ըստ որի նա կարող է ստանձնել այս պարտականությունները: Եվ ինչը որ օգնում է մեզ իրագործելու ուաջերը, (ուաջերը անհարժեշտ մի բան

է), չնայած ունի ավելի ցածր աստիճան, քան Ֆարդիը, որը ինքնին հանդիսանում է ուաջիբ:

Իսլամը բոլոր կրոնական խնդիրներում թույլատրել է կարծիքի ազատությունը, անկախ նրանք հասարակական, թե սոցիալական են: Օրինակներից մեկն է, երբ Սաադ Իբն Մուազին և Սաադ Իբն Ուբադային Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) խորհուրդ էր տվել Ղաթավանի հետ զինադադար կնքել, պայմանով, որ նա նրանց կտա Մեդինայի մրգերի բերքի մեկ երրորդը, որպեսզի դուրս գա տոհմերի հետ դաշնակցությունից: Անու Հուրիրան ասաց. Ալ-Հարիթ Ալ-Ղաթավանին եկավ Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտ և ասաց. Օվ Մուհամմեդ, եկեք բաժանենք Մեդինայի մրգի բերքը երկու բաժին մի մասը ձեր, մի մասը մեզ համար: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Թույլ տվեք սկզբում ես խորհրդակցեմ Սաադների հետ»: Նա ուղարկեց Սաադ Իբն Մուազի, Սաադ Իբն Ուբադայի, Սաադ Իբն Ալ-Ռաբիի, Սաադ Իբն Քայթամայի և Սաադ Իբն Մասուդի, (թող Ալլահը գոհանա նրանցով) ետևից, նա ասաց. «Ես տեղյակ եմ, որ արաբները վտարել են ձեզ մեկ մասից և Ալ-Հարիթը ցանկանում է Մեդինայի բերքի կեսը: Եթե դուք դեմ չեք, արդյո՞ք դուք պետք է տաք նրան այս կեսը այս տարվա, մինչ կտեսնեք, թե ինչ կարող եք անել ավելի ուշ»: Նրանք պատասխանեցին. «Օվ, Ալլահի առաքյալ, արդյո՞ք այդ հայտնություն է երկնքից, այսպիսով մենք կհնազանդվենք, կամ այն քո կարծիքն է, այսպես, որ մենք հետևենք քեզ: Եթե դու ցանկանում ես, որ մենք գոյատևենք, մենք երդվում ենք Աստծո անունով, որ մենք հավասար ենք նրանց հետ և

նրանք երբեք չեն համարձակվի վերցնել որևէ միրգ, մինչ չվճարեն դրա համար, կամ մենք տանք այն որպես նվեր»:⁹¹

ԽՈՐՀՈՒԴԸ, ԱՄԲ –ԲԻԼ- ՄԱՐՈՒՖ և ՆԱՀԻ ԱՆԻԼ ՄՈՒՆՔԱՐ

Նշված խորհրդի տեքստերից մեկը, ամբ-բիլ-Մարուֆ և նահլ անիլ մունքարն են, Աստվածն ասաց. «Տղամարդիկ և կանայք միմյանց պահապաններն են. նրանք պատվիրում են ինչն արդար է և արգելում են ինչը չարիք է»: (Ալ - Թաուբե:71) Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես ասաց. «Իրոք, կրոնը խորհուրդ է»: Նրանք, ուղեկցերդները ասացին. «Ու մ համար է այդ խորհուրդը»: Նա ասաց, «Ալլահին, նրա գրքին, նրա առաքյալին, մահմեդականների իմամներին (հոգևոր առաջնորդներին) և նրանց հասարակ ժողովրդին»:⁹²

Իմամ Նաուաուին⁹³ հետևյալ պատման բացատրության մեջ ասում է. «Եվ ինչ վերաբերում է Նասիհհահին,

⁹¹ Հադորդել է Ալ-Թաբարանին, Ալ-Մուգամ Ալ-Քաբիր 5416, Ալ-Հայթամն ասաց. Ալ-Բազգար և Ալ-Թաբարանիի մարդիկ, ներառյալ Մուհամմեդ Իբն Ումարը և նրա պատույնը լավն են և նրա մարդկանց մնացած մասը ճշմարտախոս են, տես Մուգամահ Ալ-Չաուայդ և Մանրա Ալ-Ֆաուայիդ 6119 և տես. Իբն Ալ-Քայմ, Չադ Ալ-Մաադ 3240

⁹² Մահմեդականը Թամիմ Ալ- Դարից,Քիթաբ Ալ-Իման, Հավատքի Գիրք, գլուխ այն մասին, որ կրոնը խորհուրդ է 82 Աբու Դաուդ 4944 և Նիսասի 4197 և Ահմեդ 16982

⁹³ Ալ-Նաուաուի. Նա Աբու Չաբարիա Յահյա Իբն Շարաֆ Ալ-Նաուաուի, Մուհիյա ալ-Դին (631-676 հիջրի/ 1233-1277). Նա Ֆիքհի և պատման մասնագետ էր, ով ծնունդ էր առել և կնքել մահկանացուն Նաուաում, Սիրիայում, որի անունն էլ ստացել է:Նրա հանրահայտ գիրքը ներառում է Մինհաջ, որը բացատրում է Սահիհ Մուսլիմին,

խորհրդին, մահմեդականների ղեկավարին, ապա այն ներառում է օգնել նրանց ճշմարտության ուղղում և հնազանդվել նրանց և պատվիրել նրանց ճշմարտությամբ և հիշեցնել նրանց այդ մասին բարությանբ և մեղմ խոսքերով և նշել, խորհուրդ տալ այն, ինչ նրանք արհամարհել են և տեղեկացնել նրանց մահմեդականների իրավունքների մասին»:⁹⁴

Մարգարեն (Իս. Ա. Ո. Ն) նույնպես ասաց. «Մարդուն չպետք է համոզեն մարդկանց հեղինակությունը ասելու ճշմարտության խոսքը, եթե նա տեղյակ է»:⁹⁵ և նույնպես ասաց. «Լավագույն Ջիհադը ճշմարտության խոսք ասելն է բռնապետ կառավարիչին»:⁹⁶

Ամր-բիլ-Մարուֆի պարտականությունը, (պատվիրել ճանաչված արժեքները) և նահլ անիլ մանքուրը, (արգելել մեղքը), հանգեցնում են նրան, որ նրանք ազատ են ընտրելու իրենց կարծիքը: Եվ, ինչպես Աստված պատվիրել է նրանց իրագործել այս պարտականությունը, այս նշանակում է նրանց տալ իրավունք արտահայտել իրենց կարծիքը, ինչ նրանք տեսնում են որպես Մարուֆ կամ

Ռիյադ Ալ-Սալիհին, տես, Ալ-Բիդայա և Ալ-Նիհայահ 13278 Ալ-Ջիրիքլի, Ալ-Ալամ 8149

⁹⁴ Ալ-Նաուաուի, Ալ Մինհաջ բացատրություն Մահիհ Մուսլիմի Իբն Ալ-Հաջաջ 238

⁹⁵ Ալ-Թիրմիզի Աբու Սաիդ Ալ-Քուրբիից, Քիթաբ Ալ- Ֆիթահ, Խառնակության գիրք, Գլուխ այն մասին, թե ինչ է ասել Մարգարեն իր ուղեկցորդներին կապված Դատաստանի օրվա միջադեպերի հետ 2191, Իբն Մաջահ 3997 ուղղել է Ալ- Ալբանին, տես. Ալ-Սիլսիլահ Ալ-Մահիհա 168

⁹⁶ Ալ-Թիրմիզի Աբի Սաիդ Ալ-Քուրբիից, Ալ-Ֆիթահ գիրք , Խառնակության գիրք, Գլուխ Ջիհադի լավագույն ձևը խոսել բռնապետ կառավարիչի հետ 2174, Աբու Դաուդ 4344, Նիսասայի 4209 Իբն Մաջահ 4011, ուղղել է Ալ-Ալբանին, տես Մահիհ Ալ-Ջամի 2209

մունքար և ինչ նրանք պատվիրում են այլ մարդկանց անել կամ ոչ: Այլ մարդկանց խորհուրդ տալու պարտականությունը նույնպես հանգեցնում է նրան, որ մարդիկ, ում խորհուրդ է տրվում, ազատ են արտահայտել իրենց կարծիքները: Կարծիքի ազատությունը գոյություն է ունեցել Իսլամական պատմության ամբողջ ընթացքում: Մեծ ուղեկցորդ Ալ-Հաբաբ Իբն Ալ- Մունզիրը արտահայտում է մահմեդական վերաբերմունքի իր կարծիքը Բադր արշավանքի ժամանակ, չնայած նրա կարծիքը հակառակ էր Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) կարծիքին: Այլ ուղեկցորդները նույնպես արտահայտեցին իրենց կարծիքները Ալ-Իֆք (Ջրպարտիչ) միջադեպի մասին և նրանցից ոմանք կոչ արեցին Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) ամուսնալուծվել իր կին Աիշայից, (թող Ալլահը գոհանա նրանով): Ամեն դեպքում, Ղուրանը նրան անմեղ ճանաչեց: Ուղեկցորդները և նրանք, ովքեր հետևեցին նրանց, սովորություն ունեին շատ իրավիճակներում ազատորեն արտահայտել իրենց կարծիքները:

Ուստի, եթե ձեր տեսակետները և արտահայտելու ազատությունը Իսլամական Շարիաթի անբաժանելի իրավունքներ են, ապա հնարավոր չէ վիրավորել մեկին, ուղղակի որովհետև նա արտահայտում է իր տեսակետը, քանի որ շարիաթը թույլատրել է նրան այդպես վարվել: Մի կին հակաճառեց Ումար Իբն Խատաբի խոսքերին, որը նա ասաց մզկիթում կապված օժիտի հետ և նա չկանխեց նրան արտահայտել իր տեսակետը: Ավելին, նա ընդունեց նրա ճշմարտացիությունը և ասաց. «Կինը ճիշտ է և Ումարը սխալ»:⁹⁷

⁹⁷ Տես Ալ-Քուրթուբայի Ալ-Ջամի Ահկամ Ալ- Ղուրանի, Ղուրանական կանոններ 595

ԿԱՐԾԻՔ ԱՐՏԱՀԱՅՏԵԼՈՒ ԱԶՆՎՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՃՇՄԱՐՏԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մահմեդականը պետք է ուշադրություն դարձնի, երբ իր կարծիքը արտահայտում է ազնվորեն և ճշմարտացիորեն: Նա պետք է ասի այն, ինչ իրականում տեսել է, նույնիսկ, եթե ճշմարտությունը դառն է նրա համար, որովհետև կարծիքի ազատության նպատակը, ճշմարտությունը և ճիշտը ունկնդրի օգտակարության ցուցադրումն է: Նպատակը ճշմարտությունը թողարկել կամ թաքցնելը չէ: Իրական նպատակը պետք է լինի ասել ճշմարտությունը և մտադիր չլինել ռիյայի, երկրպագության ցուցամոլության, վարկի, նրանց հետ խաղալու, ուլքեր ճիշտ են, ցուցադրելով սխալ արարքները որպես ճիշտ, զրկել մարդկանց իրենց իրավունքներից, չափազանցնել կառավարիչների մեղքերը, արժեզրկել իրենց բարի արարքները, նվազեցնել իրենց կարևորությունը, զրպարտել նրանց կամ մարդկանց հասնել նրանց դեմ, որոշակի նպատակների հասնելու համար:

Ըստ այդմ, ինչպես խրախուսել է Իսլամական Շարիաթը, կարծիքի ազատությունը, քաղաքակրթության զարգացման, ինչպես նաև ինքնարտահայտման կարևոր միջոց է:

ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՍՏՐՈՒԿՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամը եկել է վերականգնելու մարդկության արժանապատվությունը, անկախ իրենց ռասայական և գունային պատկանելության: Իսլամը դարձրել է ամբողջ մարդկությունը հավասար և միակ հիմքը Տակվայի, (բարեպաշտության սկզբունքն է), ըստ որի մարդկանց կարելի է համարել վեր մյուսներից: Մեքքայի գրավումից հետո Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ոչնչացրեց բոլոր գույների և ռասսաների տարբերությունները և ամբողջովին վերջ դրեց ռասայական խտրականությանը, երբ նա խնդրեց Բիլալ Իբն Ռաբահին բարձրանալ Քաբբայի վերևի հատվածը և վանկարկել միաստվածության խոսքը: Նույնիսկ մինչ այս միջադեպը, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) եղբայրեցրեց իր հորեղբայր Համզային և իր ստրուկ Ջայդին:

Հաջջաթ ալ- Վադաա, հավասարության սկզբունքը

Հաջջաթ ալ- Վադաայի ժամանակ, որը հրաժեշտի ուխտագնացությունն էր, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) հայտարարեց հավասարության սկզբունքը, երբ նա ասաց. «Ամբողջ մարդկությունը Ադամից է և Ադամը փոշուց: Արաբը առավել չէ ոչ արաբից: Սևամորթը չունի ոչ մի առավելություն կարմրամորթից, ոչ էլ կարմրամորթը ունի որևէ առավելություն սևամորթից, բացառությամբ բարեպաշտության»:⁹⁸ Եվ այստեղից է գալիս ազատության և ստրկության ավարտի կոչը:

⁹⁸ Ահմեդ 23536 Շուայբ ալ-Արնաուֆն ասաց. Իսնադը ճիշտ է, Ալ-Թաբարանի Ալ-Մուազամ ալ- Քաբիր 14444, Ալ- Բայհակի. Շուայբ ալ-

Իսլամի ծագումնաբանությունը կայանում է նրանում, որ բոլոր մարդիկ ծնվել են ազատ և ոչ թե ստրուկ և պատճառը այն է, որ նրանք բոլորը պատկանում են մեկ հոր և բոլորը լույս աշխարհ են գալիս ազատ: Իսլամը եկել է ճանաչելու այս իրավունքը այն ժամանակ, երբ մարդկանց ստրկացնում և ցուցադրում էին ամեն տեսակի նվաստացում և ստրկություն:

Իսլամը և ստրուկների ազատ արձակելը.

Մինչ իսլամական մարդկությունը ապրում էր համայնքներում և քաղաքակրթություններում, որոնք նշվում են բռնատիրական քաղաքացիական համակարգերով, հիմնված սերված ցեղի և աղաղակող դասակարգային տարբերությունների վրա, որոնք մտկային համայնքները բաժանում էին մի քանի կարգերի, որոնք ղեկավարում էին ազատ մարդիկ, ովքեր վայելում են գերիշխանության իրավունքները և հզորությունը, մինչդեռ ստրուկները ոչնչացված էին: Նրանք չունեին ազատության կամ կյանքի սերման որևէ իրավունք:

Իսլամը եկել է առաջարկել հավատացյալներին ազատ արձակել ստրուկներին: Իսլամը կոչ էր անում տվյալ շնորհմանը կամ համաներմանը: Նույնպես Իսլամը սա համարում էր արժանավայել արարք և կոչ էր անում հավատացյալներին ստրուկներին ազատ արձակել, նույնիսկ, եթե ստիպված էին սկզբից գնել նրանց իրենց իսկ գումարով: Նույնպես, Իսլամը տերերի որոշ մեղքերի, ինչպեսիք էին ստրուկի ծեծը կամ անարդարությունը, քավություն էր համարում նրանց ազատ արձակելը: Այն

նույնպես խորհուրդ է տալիս ազատ արձակել ստրուկներին: Այն նույնպես քավություն դարձրեց որոշակի մեղքերի, ինչպիսին էր մարդասպանությունը: Ջիհար, ամուսնալուծություն կնոջից, հայտարարելով նրան մայր, սուտ վկայությունը և Ռամադան ամսում պահք չպահելը, ստրուկի ազատությամբ: Իսլամը նույնպես պատվիրեց մահմեդականներին օգնել ստրուկներին, երբ նրանք ցանկանում են Մուքաթաֆա, ցանկանում են գնել իրենց ազատությունը: Իսլամը նույնպես դարձրեց ստրկության ազատումը որպես զաքյաթի, բարեգործության մի միջոց: Կին ստրուկին ազատ էին արձակում տիրոջ մահից հետո, եթե նա լույս աշխարհ էր բերում արու զավակ, ում հայրը հանդիսանում էր տերը:

ԻՍԼԱՄԸ ԾՐԱԳՐԵԼ Է ԼՈՒԾԵԼ ԱՏՐԿՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Իսլամի իմաստուն ծրագիրը լուծել ստրկության խնդիրը- այս մարդկային խնդիրը- կարելի է ամփոփել երեք կետով. Առաջինը, այն կանխում է բոլոր իրավիճակները, որտեղ տեղի է ունենում ստրկացումը, բացառությամբ պատերազմի, երկրորդ. Իսլամը շատ միջոցներ է առաջարկում ազատելու ստրուկներին և երրորդ, այն պաշտպանում է ստրուկների իրավունքները ազատ արձակելուց հետո:

Իսլամական օրենսդրությունը կոչ է անում զարգացող Մահմեդական համայնքին, ազատել և արձակել ստրուկներին, տիրոջը խոստանալով մեծ պարգև հետագա կյանքում: Աբու Հուրեյրան հաղորդեց, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ռ.Ն) ասաց. «Եթե որևէ մեկը ազատ է արձակում ստրուկի, Ալլահը կփրկի Կրակից, նրա մարմնի

յուրաքանչյուր մասը, նույնիսկ նրա մասնավոր մասերը կփրկվեն կրակից, ի շնորհիվ ստրուկի մասնավոր մասերի ազատման»:⁹⁹

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես առաջարկեց ազատ արձակել ստրկուհիներին և կնության առնել նրանց: Աբու Մուսա Ալ-Աշհարին հաղորդեց, որ Մարգարեն ասաց. «Նա, ով ունի ստրկուհի և կրթում և լավ է վերաբերվում նրան և այնուհետ ազատ է արձակում և կնության առնում, կստանա կրկնակի պարգև»:¹⁰⁰ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես ազատ արձակեց Սաֆիյյա բինթ Հույայ Իբն Աքթաբին և նրա ազատության օժիտը դարձրեց ամուսնությունը:¹⁰¹

Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) ստրուկներին լավ վերաբերելու առաջարկությունները, հասարակության վերականգնման բանալիներն էին, ընդունելու նրանց ազատությունը և ազատ արձակվելը: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կոչ է անում նույնիսկ խոսքերով և արտահայտություններով լավ վերաբերվել նրանց: Նա ասաց. «Չպետք է ասել իմ ստրուկ, Աբդի, կամ իմ ստրկուհի Ամաթի, դուք Ալլահի ստրուկներն եք և ձեր բոլոր կանայք Ալլահի ստրկուհիները: Մակայն

⁹⁹ Ալ-Բուխարի, գիրք Քաֆարաթ ալ-Իման, Ամենաբարձրյալ Ալլահի խոսքերի գլուխ, «կամ տուր ստրուկին նրա ազատությունը» Մեյիդա :89 և որ ստրուկներին ավելի լավ է ազատ արձակել 6337, Մուսլիմ, Իթք Գիրք, Իթքի առաինության գլուխ 1509

¹⁰⁰ Ալ-Բուխարի Նիկյահի Գիրք, Ամուսնություն, Գլուխ վերցնելու սարարի, հարճ 4795

¹⁰¹ Ալ-Բուխարի, Ալ-Մագազի, նվաճում, Քայբար նվաճման գլուխ 3965, Մուսլիմ, Նիկյահ Գիրք, ամուսնություն, գլուխ, որը վերաբերում է ստրկուհու ազատմանը և ամուսնությանը 1365

պետք է ասել իմ պատանի Ֆաթայ և իմ երիտասարդ աղջիկ, Ֆաթաթի և իմ տղա, Ղուլամի:»¹⁰²

Իսլամը տերերի պարտականությունն է համարել կերակրել իրենց ստրուկներին և հազցնել նրանց այնպես, ինչպես նրանք են անում և չծանրաբեռել նրանց անհնարին աշխատանքով: Չափի Իբն Աբդուլլահը հաղորդեց, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) սովորություն ուներ Մահմեդականներին խորհուրդ տալ լավ վերաբերել ստրուկներին և ասաց. «Ստրուկները ձեր եղբայրներն են: Այլահը տվել է նրանց ձեզ ծառայելու: Այսպիսով, կերակրեք նրանց ձեր սնունդից, հազցրեք նրանց ձեր հագուստից և մի ծանրաբեռեք նրանց, ինչ նրանք չեն կարող անել...»¹⁰³ Իսլամը ստրուկներին տվել է շատ այլ իրավունքներ, որպեսզի նրանց դարձնի արժանապատիվ մարդիկ, որոնց ոչ ոք չի կարող ճնշել:

Հետագայում, շատ ավելի կարևոր փուլում, Իսլամը ստրուկների ծեծի և գայթակղության քավությունը դարձրել է նրանց ազատումը, այնպես, որ հասարակությունը ի վիճակի լինի անցնել իրատեսական ազատության փուլ: Հաղորդում են, որ Աբդուլլահ Իբն Ումարը մեկ անգամ հարվածել էր իր ստրուկ տղային: Այնուհետ նա կանչեց նրան և ասաց. «Արդյո՞ք ցավ էր պատճառել»: Տղան պատասխանեց. «Ոչ»: Իբն Ումարը ասաց. «Գնա դու ազատ ես» և այնուհետ վերցրեց ավագ գետնից և ասաց. «Ես ոչ մի

¹⁰² Ալ-Բուխարի Աբու Հուրայրայից. Իթք գիրք, Գլուխ, որը վերաբերում է ստրուկների վիրավորանքի ատելությանը և խոսքերին, իմ ստրուկ, իմ ստրկուհի 2414, Մուսլիմ, Ալֆազ մին ալ-Ադաբ և այլն , գլուխ որը վերաբերում է հուքմ իթլաք լաֆգ Ալ- Աբդ և Ալ-Մամահ 2249

¹⁰³ Մուսլիմ. Ալ-Իման գիրք, գլուխ որը վերաբերում է ստրուկների սնունդին, այնպես ինչպես տերերն են սնվում...1661 Ահմեդ 21521, Ալ-Բուխարի Ալ-Ադաբ Ալ-Մուֆրադ 176

պարզև չունեմ իմ արարքից»: Ես լսեցի, որ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «նա, ով հարվածում կամ ապտակում է իր ստրուկ պատանուն, ազատ է արձակում նրան որպես քավություն»:¹⁰⁴

Նան,Իսլամը ազատ արձակելու արտահայտությունը դարձրել է արդյունավետ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Գոյություն ունեն երեք գործոններ, որոնց պետք է լրջորեն մոտենալ, անկախ դրանք լուրջ են, թե կատակ: Դրանք են ամուսնությունը, ամուսնալուծությունը և ստրուկների ազատ արձակելը»:¹⁰⁵

Նույնպես, ստրուկներին ազատություն տալը Իսլամը դարձրել է մեղքերի քավության միջոցներից մեկը, որպեսզի հնարավորություն ընձեռնի ազատել ավելի շատ հնարավոր քանակությամբ ստրուկներ: Մեղք գործելը երբեք չի ավարտվում և բոլոր մարդ արարածները սխալներ են գործում: Այս առումով Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Եթե մահմեդական տղամարդը ազատ է արձակում մահմեդական տղամարդու, Ալլահը, Ամենաբարձրյալը կդարձնի նրա յուրաքանչյուր ոսկորը պաշտպան Դժոխքից, ազատագրածի յուրաքանչյուր ոսկորի դիմաց և եթե մահմեդական կինը ազատ է արձակում մահմեդական կնոջը, Ալլահը կդարձնի Դժոխքից պաշտպան

¹⁰⁴ Մուսլիմ, Ալ-Իման գիրք գլուխ, որը վերաբրում է ստրուկների ընկերակցությանը, քավություն, ով ապտակում է ստրուկին 1657 Աբու Դաուդ 5168, Ահմեդ 5051

¹⁰⁵ Ալ-Հարիթ մուսնադ 503 , հադորդել է Ալ-Բայխաքին Ումար իբն Ալ-Իսատաբից 7341

յուրաքանչյուր նրա ոսկորը նրա ազատ արձակածի
յուրաքանչյուր ոսկորի դիմաց, Հարության Օրը»:¹⁰⁶

Իսլամը նաև հնարավորություն է տալիս ստրուկներին,
վերականգնել իրենց ազատությունը Մուքաթաբայի
միջոցով, (այսինքն, ստրուկը ձեռք է բերում իր
ազատությունը գումարի դիմաց) և կոչ է անում տերերին
օգնել ստրուկներին վարվել այսպես, որովհետև
ազատությունը բնական է և ստրկությունը բացառություն:
Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) այս առումով օրինակ էր: Նա
վճարեց Մուքաթաբա Ջուվաիրիյահ Բինթ Ալ-Հարիթի
համար և կնության առավ նրան: Երբ մահմեդականները
լսեցին, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կնության է առել
Ջուվաիրիյահին, նրանք, հետևելով օրինակին, ազատ
արձակեցին իրենց բոլոր ստրուկներին: Բանու ալ-
Մուսթալիք ցեղի հարյուր ընտանիք ազատ արձակվեց:¹⁰⁷

Ավելին, Իսլամը օրինականացրել է ստրուկներին
ազատելը և համարում է այս Ջաբյաթի մի մաս: Ամենագոր
Աստվածն ասաց. «Ողորմությունը աղքատների և
կարիքավորների համար է և նրանց, ովքեր աշխատում են
տնօրինել միջոցները, նրանց համար, ում սրտերը վերջերս
են հաշտվել ճշմարտության հետ, նրանց, ովքեր
կախվածության մեջ են»: (Ալ Թաուբե :60)

Նույնպես հաղորդում են, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ազատ
արձակեց 63 մարդ, մինչդեռ Աիշան, թող Ալլահը գոհանա
նրանով, ազատ արձակեց 69 մարդ, Աբու Բաքրը ազատ

¹⁰⁶ Մուսլիմ, Իբք Գիրք, գլուխ, որը վերաբերվում է Իբք առաքինության
1509, Ալ-Թիրմիզի Աբու Ումամահից 1547 Իբն Մաջահ 2522

¹⁰⁷ Ալ-Սալիհի ալ-Շամի, Մուբուլ ալ-Հուդա ուա Իրշադ 11210 Ալ-
Սուհայլի, Ալ-Ռաուդ ալ-Անֆ 418 Իբն Քաթիր Ալ-Սիրահ Ալ-
Նաբաուիյահ 3303

արձակեց շատ ստրուկներ, Ալ-Աբբասը 70 ստրուկ, Ութմանը 20 ստրուկ, Հակիմ Իբն Հիզամը 100 ստրուկ: Աբդուլլահ Իբն Ումարը 1000 ստրուկ և Աբդուլ Ռահման Իբն Աուֆը 30,000 ստրուկ:¹⁰⁸

Տվյալ Իսլամական քաղաքականությանը հաջողվել է նվազեցնել ստրուկների առևտուրը, մինչդեռ վերացումը: Ուշ Իսլամական դարաշրջանում, Իսլամը բարձրացրեց ստրուկներին և դրեց նրանց քաղաքական և ռազմական գրասենյակների բարձր դիրքերում: Վառ օրինակ են հանդիսանում Մամլուկները, ովքեր մոտ 300 տարի կառավարում էին Իսլամական ազգի մի մեծ հատված: Անկասկած, այս աշխարհի պատմության մեջ անզուգական երևույթ է:

¹⁰⁸ Ալ-Բիթանին հաշվարկել է իր գրքի մեջ, Ալ-Թարաթիբ Ալ-Իդարիհա էջ. 94-95

ՄԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄԻ

ԿՈՄՈՒՆԻԶՄԻ և ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ՄԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հնագույն և ժամանակակից աշխարհը շփոթված է սեփականության կամ ունեցվածքի խնդրում:¹⁰⁹ Այս առումով, կազմավորվել են մտքի տարբեր դպրոցները և գաղափարները: Օրինակ, կոմունիզմը կորցրեց անհատի արժեքը և ազատությունը, քանի որ ոչ ոք չունեւ հողի, գործարանի կամ անշարժ գույքի, կամ որևէ այլ արտադրության իրավունք: Նա պետք է աշխատեր որպես պետության սյուն, որին պատկանում էր արտադրանքի աղբյուրները և նրա համար անհնար էր ունենալ կապիտալ, նույնիսկ եթէ այն հալալ, օրինական էր:

Կապիտալիզմը նույնպես այնտեղ էր: Հիմքը առանց որևէ սահմանափակումների սուրբ մասնավոր սեփականություն ստեղծելն է: Որը իրավունք է տալիս անհատին ունենալ այն, ինչ նա ցանկանում է, զարգացնել կամ վատնել այնպես, ինչպես նա է ցանկանում առանց իր սեփականության միջոցների որևէ փոքր ինչ սահմանափակումների, զարգացում կամ վատնում և այս պարագայում, հասարակության հանդեպ առանց որևէ իրավունքների:

ԻՍԼԱՄ, ՄԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ

¹⁰⁹ Սեփականություն նշանակում է մարդու որևէ ունեցվածք կամ դրա ձեռքբերումը և նրա ունակությունը բաշխելու և կիրառելու այդ, որտեղ գոյություն չունեն օրենսդրական խոչընդոտներ

Եվ, կապիտալիզմի ծայրահեղականությունը չափազանցնելու մասնավոր սեփականության կարևորությունը և Կոմունիզմի չեղյալ համարելու ծայրահեղականության միջև, ներառելով երկու համակարգերի թերությունները, Իսլամը մեզ ցույց է տալիս չափավոր ուղղի, որը համատեղում է մասնավոր և ընդհանուր սեփականությունը: Իսլամը մասնավոր սեփականությունը թույլատրել է որոշակի սահմանափակումներով, որպեսզի պաշտպանի մյուսներին: Այն նաև արգելում է սեփականության իրավունքը որոշակի հանգամանքներում, որպեսզի հոգ տանի մարդկանց և խրախուսի հավաքական սեփականությունը: Մա նշանակում է, որ Իսլամը հաստատել է անհատի և հավաքական սեփականության իրավունքները հավասարակշռված և չափավոր կերպով:

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամը անհատներին տվել է սեփականության իրավունք և իրերի շահեկանություն, որպես իթիթիսասի յուրացման մի մաս, ոչ միայն այն պատճառով, որ այս ելնում է ազատության անհրաժեշտություններից և ողջախոհությունից, այլ մարդկությունից: Մասնավոր սեփականությունը նույնպես կոչ է անում մարդկանց մեծացնել արտադրությունը և զարգացնել այն: Նույնպես, Իսլամը կազմել է այս Իսլամական տնտեսության հիմքը և իրավունքը հանգեցրեց բնական այնպիսի արդյունքների, ինչպիսիք են պահպանել իր սեփականության այդ իրավունքը, ներկայացնելով այն գողությունից, յուրացումից, կողոպուտից դուրս և դնելով զսպման պատժամիջոցներ նրանց համար, ովքեր

նտնահարում են այս իրավունքը: Բոլոր այս միջոցառումների նպատակը իրավունքի ապահովագրությունն է և որևէ սպառնալիքից պաշտպանությունը: Կապված այս իրավունքի հետ նույնպես, Իսլամը հանգեցրեց որոշակի արդյունքների, ներառելով ազատությունը, բացթողումը առևտրի կամ գնաման միջոցով, վարձույթի, հիպոթեկի, նվիրատվության, կտակի կամ այլ օրինական գործարքի ձևով:

Ամեն դեպքում, Իսլամը մասնավոր սեփականությունը չի թողնում անսահմանափակ, որպես սեփականության բացարձակ ձև: Իսլամը շատ սահմանափակումներ է դրել, այնպես, որ այդ իրավունքը չբախվի մյուսների իրավունքների հետ, որպեսզի կանխի յուրացումը, խաբեությունը, կաշառակերությունը, մենաշնորհությունը և այլ բաներ, որոնք բախվում են դրա հետ և կորցնում են հասարակության հետաքրքրությունները: Եվ այս իրավունքի մեջ գոյություն չունի ոչ մի սեռային խտրականություն: Ամենաբարձրյալ Աստվածն ասաց. **«Տղամարդկանց հատկացվում է ինչ նրանք վաստակում են և կանանց ինչ նրանք են վաստակում»:** (Ալ-Նիսաա :32)

Այս սահմանափակումները նույնպես ներառում են կապիտալի ներդրման շարունակական հոսք, որովհետև եթե այսպես չլինի այս գումարի սեփականատերը վնաս կկրի և հասարակության ապագան չի ծաղկի: Նրանք նույնպես ներառում են վճարել բարեգործություն այս գումարից, եթե այն հասնում է սիսաբի, (Զաքյաթ վճարելու քանակության), որը խնայողությունները կամ կապիտալը կամ արտադրանքը պետք է գերազանցի, որպեսզի մահմեդական սեփականատերը ի վիճակի լինի վճարել

զաքյաթ և լուսնային տարին անցնի պատկանելիք գումարի, որովհետև զաքյաթը ճիշտ գումարն է:

ՀԱՍՏՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Այնուհետ, Իսլամում գոյություն ունի համընդհանուր սեփականություն, որտեղ ընդհանուր մարդկային հասարակությունը կամ նրա մի խումբը ունի պատկանելիք: Հասարակության անհատները շահույթ են ստանում այս սեփականությունից պարզապես որովհետև նրանք խմբի անդամներ են, առանց ունենալու մի բաժնի որոշակի յուրացում, ինչպիսիք են մզկիթները, հասարակական հիվանդանոցները, ճանապարհները, գետերը, ծովերը և այլն: Այն դառնում է հասարակական սպասարկման ծրագիր, որը կիրառվում է հասարակական հետաքրքրության համար և կառավարիչը կամ նրա օգնականը չեն կարող անհատապես առաջադրվել: Ամեն դեպքում, նրանք պատասխանատու են առաջադրման և վարման ճիշտ ուղղու համար և այն կերպ, որ ձեռք է բերում Մահմեդական համայնքի հետաքրքրությունները:

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐԸ

Իսլամը ուղիներ և միջոցներ է դրել ստանալու սեփականություն և արգելել այլ բաներ: Մասնավոր սեփականության համար նա նախապատրաստել է երկու դրսևորում, ներառելով, առաջին, պատկանելիք գումար, այսինքն գումար, որը պատկանում է որևէ մեկին և այս գումարը չի կարելի տալ մեկ այլ անձի, բացառությամբ օրինական պատճառների, ինչպիսիք են ժառանգությունը,

կտակը կամ Շուֆայի իրավունքը ձեռքերման նախապատվությունը, համաձայնագրով կամ նվիրատվությամբ կամ այլ կերպ: Երկրորդ, թույլատրելի գումար, որը չի պատկանում որևէ մեկին և այս գումարը չեն կարող պատկանել անհատներին, մինչ նրանք չգործեն որևէ բան, որը թույլ է տալիս նրանց ունենալ այն, ինչպես մատուաթի վերադարձը, անպարարտ հողերը, որսորդությունը կամ հանքանյութերի արտահանությունը երկրի ընդերքից կամ կառավարչի մի բաժնի նվիրատվությունը որևէ մեկին:

ՀԱՄԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՄԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒՄՆԵՐԸ

Ինչ վերաբերում է Իսլամում համընդհանուր սեփականության արտահայտումներին, նրանք շատ են և ներառում են.

Առաջին. Բնական աղբյուրներ, որոնցից կարող են օգտվել բոլոր մարդիկ առանց որևէ ջանքի կամ աշխատանքի, ինչպիսիք են ջուրը, խոտը, կրակը և այլն:

Երկրորդ. Պաշտպանված աղբյուրներ, որոնք պետությունը պաշտպանում է ի շահ Մահմեդականների կամ ընդհանուր մարդկանց, ինչպիսիք են գերեզմանոցները, կառավարական գերատեսչությունները, ռեսուրսներ, բարեգործությունը և այլն:

Երրորդ. Աղբյուրներ, որոնք մինչ այդ չեն կիրառվել, սակայն դրանք արհամարհել են երկար ժամանակ, ինչպիսիք են Մատուաթ հողերը, որոնք համարվում են

մահացած և վերամշակման կարիք ունեն հացահատիկ աճեցնելու համար:¹¹⁰

Սեփականությունը պահպանելու համար Ամենագոր Աստվածը մեզ պատվիրել է գումար պահպանել: Նույնպես Իսլամական Շարիաթը պահպանել է սեփականության ազատությունը, ինչպես որ Աստված պատվիրել է Հուդուդ, (Սահմանի գործածման միջոցով), (Քրեական օրենսգիրք), ինչպես գողի ձեռք կտրելը և այլն:

ԱՆՕՐԻՆԱԿԱՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Սեփականությունը պետք է լինի հալալ, օրինական աղբյուրներից, և չպետք է լինի ուրիշի հաշվին, այնպես, որ որբերին չխաբեն և չվերցնեն նրանց գումարը: Մարդկանց աղքատությունը և կարիքը չպետք է օգտագործել, որպեսզի չարաշահեն իրենց գումարը յուրացմամբ, խաղամոլությամբ, որը պատճառ է հանդիսանում հասարակության թշնամանքի և օգնում է կազմալուծել անդամների միասնությունը: Ամենագոր Աստվածն ասաց. **«Օվ, դուք, ովքեր հավատքում եք. Մի կերեք ձեր ունեցվածքը միմյանց մեջ փառամոլությամբ. Սակայն թող լինի ձեր միջև ճանապարհ և առևտուր փոխադարձ բարի կամքով»:** (Ալ-Նիսաա : 29)

Եթե սեփականությունը անօրինական գործունեության արդյունք է, Իսլամը չի ճանաչում կամ պաշտպանում այն: Ավելին, այն պատվիրում է վերցնել այն սեփականատիրոջից և վերադարձնել օրինական տիրոջը,

¹¹⁰ Տես Իսլամն այսօր կայքի ազատությունը [link http://www.islamtoday.net/toislam/1111.3/.cfm](http://www.islamtoday.net/toislam/1111.3/.cfm)

ինչպես գողունը կամ յուրացված գումարը: Եթե գումարը սեփականատեր չունի, այն պետք է դնել Բեյթ Ալ- Մալի մեջ, պետական գանձարանում:

Նույնպես Իսլամը ուղիներ է որոշում, որպեսզի հավաքի գումար և մեծացնի այն և սահմանափակումներ դնի դրա վրա: Իսլամը երբեք չի ճանաչում գումարի աճը հարամ ճանապարհով, օրինակ գումարի աճը վաշխատությամբ, գինով կամ թմրանյութերով կամ խաղատներ բացելով: Այն նույնպես նվիրում է սեփականության իրավունք ի շահ հասարակության, որը ներկայացվում է Զաքյաթի և այլ ծախսերի միջոցով և դեմ է կտակի ավելի քան երրորդ մասին, որպեսզի հիմնավորի ժառանգորդի իրավունքը կտակի երկու երրորդ մասով:

Նույնպես, այն սահմանափակել է սեփականությունը չափավոր ծախսերի միջոցով, որը շռայլ մարդու և ժլատի միջև է: Ամենագոր Աստվածն ասաց. **«Նրանք, երբ վատնում են, շռայլ չեն կամ ժլատ, սակայն պահեք ուղղակի հավասարակշռություն այդ երկու ծայրահեղությունների միջև»:** (Ալ-Ֆուրքան :67) Իսլամը նույնպես սահմանափակումներ է դնում սեփականության վրա, հարամ դարձնելով ծախսը այն բաների վրա, որոնք արգելված են Իսլամական Շարիաթով և թույլատրում է վերցնել այս սեփականությունից մեկը, երբ տեղի է ունենում ընդհանուր շահի հակամարտություն, քանի որ մեկ վնասը ստանում է արդարացի փոխհատուցում, օրինակ վերանայել իր հողերի իրավունքները հանրային ճանապարհը ընդլայնելու համար:¹¹¹

¹¹¹ Ալ Հուբայլ Մարդու Իրավունքներ էջ. 57

ՈՉ- ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Անկախ մահմեդական կամ ոչ լինելու հանգամանքին, Իսլամական պետության անհատները վայելում են սեփականության այս եզակի համակարգը: Նրանց հաջողվում է շատ գումար ստանալ: Խալիֆաթի քրիստոնյա բժիշկ Ալ-Մութաուաբիլը, Աբբասիդների տանսերրորդ խալիֆաթը, Բախթիշու Իբն Ջաբրայիլը, ով այդ ժամանակաընթացքում շատ ազդեցիկ էր, օրինակ սովորություն ուներ հագուստը նմանակել խալիֆաթի հագուստին: Նույնպես, նա ունևոր էր:¹¹² Մինևույն ժամանակ, այդ մարդիկ սովոր էին վայելել ընդհանուր սեփականության պտուղները: Սա էր հանդիսանում Իսլամի սեփականության ազատությունը: Այս հանդիսանում է բոլոր մարդկանց օտարման իրավունք, պայմանով, որ տվյալ իրավունքը չի վնասում հասարակական, անհատների կամ մյուսների անձնական հետաքրքրություններին:

¹¹² Մուստաֆա Ալ-Սիբայի.Մեր Քաղաքակրթության գոհարներից էջ.

ԱՄՈՒՄԻՆԸ, ԿԻՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մահմեդական ընտանիքը հանդիսանում է մահմեդական հասարակության կառուցվածքի հիմնական սյունը: Մահմեդական ընտանիքը այս հասարակության ամրոցն է և նրա ապահովությունը և անվտագության փականը: Իսլամը մեծ ուշադրություն է դարձնում ընտանիքի համակարգին և ընդունում է դրա համար ամուր կառուցվածք, որը հանգեցնում է իր անդամների իրավունքներին և պարտականություններին: Նույնպես, Իսլամը կարգավորել է ամուսնական գործարքները, նաֆակա (ապրուստ), միրաթ (Ժառանգություն), երեխաների դաստիարակման և ծնողների իրավունքները: Նույնպես, Իսլամը դրել է սեր և կապվածություն ամուսինների և կանանց միջև, որպեսզի ամրացնի նրանց կապը և ընտանիքի և հարկադրի կարգապահություն, մահմեդական ընտանիքի անդամների միջև, որովհետև սա ամրացնում է հասարակությունը: Այս սերը և կապվածությունը նույնպես տարածում է կարևոր մարդկային և հասարակական արժեքներ հասարակության զավակների միջև, և այս կերպ Իսլամը բարձր դիրքի է դնում հասարակությունը քաղաքակիրթ ձևով, որը աննման է և հեռու է պահում այն քաոսից, բարոյական մասնատումից և կորստից:

ԸՆՏԱՆԻՔԻ

ՍՅՈՒՆԵՐԸ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵԶ

Իսլամական քաղաքակրթության մեջ, ընտանիքը կառուցված է երկու կարևոր բաղադրիչներից: տղամարդուց և կնոջից կամ ամուսնուց և կնոջից: Նրանք հանդիսանում են ընտանիքի և սերունդներ ունենալու կազմավորման հիմքը, որից ձևավորվում են ազգերը և հասարակությունը: Ամենագոր Աստվածն ասաց. «Օվ, մարդկություն երկյուղեք ձեր Պահապան Տիրոջից, ով արարել է ձեզ մեկ անհատից, արարել է ինչպես բնույթ՝ Նրա կողակցին և նրանց երկուսից սփռված ինչպես սերմեր անհամար տղամարդիկ և կանայք»: (Ալ-Նիսաա :1) և ասաց. «Եվ Ալլահը արարել է ձեզ համար կողակիցներ կամ ընկերակիցներ նույն բնույթի և արարել է ձեզ համար, նրանցից որդիներ և դուստրեր և թոռներ և տրամադրել է ձեզ կենսամիջոցների լավագույնը»: (Ալ-Նահլ :72)

Իսլամը վերցրել է այս երկու պոնտների ծայրահեղ հոգացությունը և ուստի դրել է օրենսդրություն ջրքիփ, որը կառավարում է ամուսնական հարաբերությունները և պարզաբանում է նրանցից յուրաքանչյուրի սահմանները, ներառելով իրենց իրավունքները և պարտականությունները: Իսլամը նույնպես բաժանել է դերերը ամուսինների միջև, այնպես, որ նրանցից յուրաքանչյուրը կարող է անել իր դերը, որպեսզի կառուցի ընտանիք և նպաստի մարդկային հասարակություն կառուցմանը:

Իսլամը առաջինը պատվիրել է ամուսնությունը և որի նպատակն է պահպանել մարդ տեսակը և ապահովել հասարակությունը բարի անդամներով, որպեսզի նրանք դառնան Ալլահի խալիֆաթները երկրի վրա և կառուցեն և բնակեցնեն այն: Նույնպես, Իսլամը նպատակ ունի ամուսնությամբ պաշտպանել անհատներին և

հասարակությանը արատավոր և բարոյական դեգրադացիայից: Դիմելով երիտասարդ տղամարդկանց Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Օվ, երիտասարդներ, նա, ձեր միջից, ով կարող է ամուսնանալ, պետք է ամուսնանա, ոռո՞րվհետև այն օգնում է նրան իջեցնել իր հայացքը և պահպանել իր համեստությունը, այսինքն, նրա մասնավոր մասերը անօրինական սեռական հարաբերություններից և ով ի վիճակի չէ ամուսնանալ, պետք է պահք պահի, քանի որ պահքը թուլացնում է նրա սեռական ցանկությունը»:¹¹³

Երբ մի քանի երիտասարդներ որոշեցին նվիրվել երկրպագության և հեռու մնալ կանանցից, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) մեղադրեց նրանց, և պատվիրեց չանել այդ: Սա կարելի է գտնել Անաս Իբն Մալիքի հաղորդած պատմության մեջ, երբ նա ասաց. «Երեք մարդուց կազմված մի խումբ եկավ Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) կանանց տներ, որպեսզի տեղեկանա, թե ինչպես է Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) երկրպագում Ալլահին: Երբ նրանց տեղեկացրեցին, նրանք համարեցին իրենց երկրպագությունը անբավարար և ասացին. «Որտեղ ենք մենք ի համեմատություն Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) քանի որ նրա անցյալ և ապագա մեղքերը ներվել են»: Ապա նրանցից մեկն ասաց. Ես ընդմիջտ աղոթք կանեմ ամբողջ գիշեր»: Մյուսը ասաց. «Ես պահք կպահեմ մեկ տարի և չեմ կոտրի իմ պահքը»: Երրորդը ասաց. «Ես հեռու կմնամ կանանցից և երբեք չեմ ամուսնանա»: Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) լսելով այս միջադեպը, հավաքեց նրանց և ասաց. «Արդյո՞ք դուք նույն մարդիկ եք, ովքեր ասել են այսպես: Ալլահի անունով,

¹¹³ Ալ-Բուխարի, Աբդուլլահ Իբն Մասուդից, Գիրք Նիկյահի, զլուխ որը վերաբերում է ամուսնությանը , պահք 4779, Մուսլիմ Գիրք Նիկյահի 1400

Իրոք, ես մեկն եմ, ով ձեր միջի ամենաերկյուղածն է Ալլահից և ձեզանից ամենաառաքինին, մինչդեռ ես պահք եմ պահում և կոտրում եմ իմ պահքը, ես աղոթում եմ և ես քնում եմ և ես ամուսնանում եմ: Այսպիսով, նա, ով հակառակ է գնում իմ Սուննային, ինձանից չէ»:¹¹⁴

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՎԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մարդկությունը ինքն իրեն սխալ ծառայություն է մատուցել, ի շնորհիվ այն մարդկանց կարճատեսության, ովքեր ցանկացել են հրաժարվել կյանքից և իրենք իրենց արգելել են ամուսնությունը: Իմաստուն մարդիկ Եվրոպայում, նույնիսկ ժամանակակից պատմության մեջ, երբ տեսան, որ վանականությունը հանգեցնում է միայն խավարի կոռուպցիայի, արգելեցին այդ 15 դարյա քառսից և անբավարարվածությունից հետո: Մի շարք քահանաներ և սարկավագներ, բռնաբարել են արական և իգական սեռի երեխաների, մինչև որ այս երևույթը հայտնի դարձավ Եվրոպայում և Նահանգներում և նրանցից հարյուրավորները իրենց հրաժարականները տվեցին կամ հեռացան և եկեղեցին այս շեղումներից և սեռական ոտնձգություններից հուսահատության մեջ էր: Մեր առաքինի կրոնը օգնել է մեզ խուսափել այս ամենից և մեզ զերծ է պահել անհարմարությունից և այս հուսահատ փորձից և դառը ցավերից:¹¹⁵

¹¹⁴ Ալ-Բուխարի Գիր Նիկյահի 4776 Մուալիմ, Գիրք Նիկյահի 1401

¹¹⁵ Տես. Մուհամմեդ Իբն Ահմեդ Իբն Սալիհ, Մարդու իրավունքները Ղուրանում և Սուննայում և իրենց նրանց դիմումները Սաուդյան Արաբիայում էջ.134

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Իսլամը զույգերի համար ամուսնություն է ցանկանում, որպեսզի նրանք հասնեն հոգևոր անհատական հանգստության, այնպես, որ նրանք կարողանան իրենց զգացմունքներին և տրամադրություններին այնպիսի ելք գտնել, որը նրանց մղի լինել ստեղծագործ և ձեռնաբաց: Ամուսնությունը նաև երկու զույգերի ապաստան է, որի միջոցով նրանցից յուրաքանչյուրը մեկուսացման պահերին մյուսին դիմում է որպես գործընկեր: Ամենագոր Աստվածն ասաց. **«Եվ Նրա Նշաններից են այն, որ Նա արարել է ձեզ համար կողակիցներ ձեր միջից, որ դուք կարողանաք բնակվել խաղաղ նրանց հետ և Նա դրել է սեր և գթասրտություն ձեր սրտերի միջև, իրոք, այնտեղ են Նշանները նրանց համար, ովքեր անդրադառնում են»:** (Ալ-Ռում :21) Այս երեք հատկանիշներով, հանգստությամբ, սիրով և գթասրտությամբ, Իսլամում հասնում են ամուսնական երջանկության:

ԿՈՂԱԿՑԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամը պատվիրել է երկու ամուսիններին ուշադիր լինել միմյանց ընտրելիս: Ամենագոր Աստվածն ասաց. **«Ամուսնացեք ձեր միջից նրանց հետ, ովքեր ամուսի են, կամ ձեր մեջ եղած առաքինիներից, արական սեռի, թե իգական»:** (Ալ-Նուր :32) Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես պատվիրում է ապագա ամուսնուն ճիշտ ընտրել ապագա կնոջը: Նա ասաց. «կնոջը կարելի է փնտրել ամուսնության նպատակով չորս պատճառներից մեկի համար. Նրա ունեցվածքի, գեղեցկության, հասարակական դիրքի կամ նրա ամուր հավատքի: Ընտրեք հավատք ունեցողին,

այնպես, որ դուք կարողանաք հաջողակ լինել»:¹¹⁶ Նա նույնպես պատվիրեց, ապագ կնոջը ուշադիր լինել ամուսնու ընտրության հարցում, կիրառելով միևնույն չափանիշը. «Տղամարդը, ում դուք գտնում եք բավարար իր ազնվության և հավատքի ամրության առումով, ով առաջարկում է ձեզ ամուսնություն, ապա տվեք նրան ձեր դասերը կնության: Եթե դուք չանեք այդ, պետք է լինի թշնամության և հասարակության կոռուպցիայի կապ»:¹¹⁷

Անկասկած, տվյալ հիմքով ընտրությունը օգտակար կլինի մարդկային հասարակությանը, քանի որ այդ երկու լավ մարդկանց միջև ամուսնության արդյունքը կհանգեցնի լավ սերնդի: Այս գեղեցիկ ընտանիքի զավակները պետք է արդարացիորեն ծառայեն Իսլամական արժեքների և սկզբունքների լույսի ներքո:

ԱՄՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՕՐԵՆՄԴՐՈՒԹՅԱՄԲ

- Քանի որ ամուսնական պայմանագիրը կարևոր է, պետք է լինեն գործողություններ, որոնք նախորդում են, որպեսզի պահպանեն իրենց դիմացկունությունը և գոյատևումը: Իսլամական օրենսդրությունը նույնիսկ ավելի շատ ուշադրություն չի դարձրել որևէ այլ պայմանագրի,

¹¹⁶ Ալ-Բուխարի Աբու Հուրեյրայից, Գիրք Նիկյահի, գլուխ որը վերաբերում է հավասար գույգերի կրոնի մեջ 4802 Մուսլիմ, Կրժքով կերակրելը , Գլուխ Իսթիհֆաբ նիկահ զաթ ալ-Դին 1466

¹¹⁷ Ալ-Թիրմիզի , Գիրք Նիկյահի Ալլահի Մարգարեյից. Գլուխ, որը վերաբերում է , թե պետք է գտնել ամուսին բավարար հավատքով, որի հետ պետք է ամուսնանալ 1004, Իբն Մաջահ 1967 Ալ- Հակիմ 2695 , Ալ- Ալբանին ասաց. Լավ, տես, Ալ-Միսլիլահ Ալ Սահիհա 1022

այնպես, ինչպես նա արել է ամուսնական պայմանագրին: Նա սահմանել է որոշակի կանոններ: Ամուսնությունը սկսում է նշանադրությամբ և այս շրջանը նշանակում է մոտեցնել երկու ամուսիններին այնպես, որը թույլատրում է երկու գործընկերներին ավելի լավ ճանաչել միմյանց: Տվյալ նշանադրության հաջողությամբ, պետք է որոշել հասնել ամուսնության, թե ոչ:

- Նույնպես, Իսլամական օրենսդրությունը ապահովում է Իշհարը, (հայտարարություն), նիկյահի, (ամուսնական պայմանագրի) վավերականության համար: Թաքնված իմաստությունը այն է, որ Իսլամական տեսանկյունից հայտարարությունը կարևոր է, որովհետև այն ձեռք է բերում կրոնական և աշխարհիկ հետաքրքրություններ: Այսպիսով, ամուսնական պայմանագրի հայտարարությունը պետք է հրապարակել և հայտարարել, որպեսզի խուսափել մտավախություններից և կասկածներից:

Իսլամը որոշակի երաշխիքներ է դրել ամուսնության պայմանագրի համար, որպեսզի գտնի երջանկություն երկու զույգերի համար և բարիք բերի երկու ընտանիքներին: Իսլամը ընտանեկան առաջնորդությունը տվել է ամուսիններին, Քաուամահ, որի հիմքը նրանց ունակությունները և ներուժն են: Ամենագոր Աստվածն ասաց. «Տղամարդիկ պաշտպաններն ու պահապաններն են կանանց, որովհետև Ալլահը տվել է մեկին ավելի շատ հզորություն, քան մյուսին և որովհետև նրանք ապահովում են նրանց իրենց միջոցներից»: (Ալ Նիսաա :34) Հետևյալ Քաուամահը նույնպես հանգեցնում է նրան, որ ապագա

ամուսինը ապագա կնոջը վճարի օժիտ:Ամենագոր Աստվածն ասաց.«**տվեք կանանց, ամուսնության համար, իրենց օժիտը, որպես անվճար նվեր**»: (Ալ Նիսաա :4)Իսլամը նույնպես նաֆակահ է դրել, որը ծախս է հանդիսանում կնոջ հագուստի, սննդի, բուժման և տան համար և պատվիրում է ամուսիններին վերաբերել նրանց բարությանը և անաչառությանը:Ամենագոր Աստվածն ասաց.«**ապրեք նրանց հետ բարությամբ և անաչառությամբ: Եթե դուք չհավանեք որևէ բան, կարող է պատահել, դուք չեք հավանում մի բան և Ալլահը բերում է դրա միջոցով մեծ բարիք**»: (Ալ Նիսաա :19)

Մյուս կողմից, Իսլամը կանանց պատվիրել է հնազանդվել իրենց ամուսիններին և այս իրավունքը շատ կարևոր է, որին կանայք պետք է հետևեն:

Ուստի, Իսլամը երկուսին էլ, ամուսնուն և կնոջը, միմյանց նկատմամբ իրավունքներ է սահմանել, ինչպես նաև պարտականություններ և խնդրել է նրանց երկուսին էլ միմյանց արդար վերաբերել և համագործակցել իրենց համատեղ կյանքում և այնուհետ ուրավզծել է ուղիղ ճանապարհ,թե ցանկացած համապատասխան տարաձայնությունների և խնդիրների դեպքում ինչպես վարվել:Նույնպես, որպես վերջնական լուծում, Իսլամը թույլատրել է ամուսնալուծությունը, երբ և կինը և ամուսինը զգում են, որ բավական բարդ է հաստատել Աստծո հուղուղը, օրենքները և գուզրնկերոջ հետ ապրել այնպես, ինչպես Ամենագոր Աստվածն է ցանկանում:¹¹⁸

¹¹⁸ Տես. Մուհամմեդ Իբն Ահմեդ, Իբն Սալիհ, Մարդու Իրավունքները Ղուրանի և Սուննայի մեջ և նրանց դիմումները Մաուղյան Արաբիայում էջ. 135138

ԵՐԵՒԱՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ ... ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆԵՐԸ և ՆՐԱՆՑ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՆՈՒՄԸ

Իսլամում երեխաները հանդիսանում են կյանքի ուրախություն և ցավոտ աչքերի լույս: Իսլամը յուրահատուկ ուշադրություն է դարձրել երեխաներին և Իսլամական շարիաթը հաստատել է, որ երեխաները ունեն իրավունքներ և պարտավորություններ ծնողների նկատմամբ: Երեխան մտովի ամրագրել է կյանքի առաջին պատկերի ծնողների միջավայրից: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն.) ասաց. «Բոլոր երեխաները ծնվում են Իսլամական Հավատքով, սակայն նրանց ծնողներն են դարձնում Հրեա կամ Քրիստոնյա»:¹¹⁹ Ծնողները մեծ ազդեցություն ունեն երեխաների կրոնի և բարոյականության վրա: Ուստի, երեխաների հետաքրքրությունները և ազգի ապագան կախված է երեխաների ողջախոհությունից: Հետևաբար, երեխաների իրավունքները սկսվում են ավելի վաղ, քան նրանց ծնունդն է, որը կայանում է լավ մոր կամ հոր ընտրությամբ, ինչպես մենք պարզաբանել ենք:

ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ՆԱԽԱԾՆՆԴՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Պաշտպանություն Սատանայից

¹¹⁹ Ալ-Բուխարի Աբի Հուրեյրայից, Քադարի Գիրք, Գիրք Աստվածային Կամքի, գլուխ. Ալլահը տեղյակ է , թե ինչ են նրանք գործել 6226 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ- Քադար, Աստվածային Կամքի Գիրք, գլուխ, Իմաստ, որ բոլոր երեխաները ծնվում են Իսլամական Հավատքով և Անհավատների Մահվան Դատաստանը, Երեխաները և Մահմեդականները, Երեխաներ 22

Եթե երկու կողմերն էլ հաջողության են հասել միմյանց ընտրության հարցում, ապա երեխան իրավունք ունի Սատանայից պաշտպանված լինելու և սա տեղի է ունենում, երբ հոր սերմնահեղուկը անցնում է մոր արգանդը: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց մահմեդականներին աղոթքի մասին, ներկայացնելու սեռական հարաբերության ընթացքում, որը պաշտպանում է սադմը Սատանայից: Իբն Աբբասը, թող Ալլահը գոհանա նրանով, հաղորդեց, որ Մարգարեն ասաց.«Եթե ձեզանից որևէ մեկը մտադրված է գնալ իր կնոջ մոտ, ասա. Ալլահի անունով, Օվ Ալլահ,պաշտպանիր մեզ Սատանայից և հեռու պահիր Սատանային նրանից, ինչ Դու շնորհում ես մեզ և եթե նախասահմանված է, որպեսզի նրանք երեխա ունենան, ապա, Սատանան երբեք ի վիճակի չի լինի վնասել նրան»:¹²⁰

ԵՐԵՒԱՅԻ ԿՅԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ

Ժամանակի ընթացքում պտուղը զարգանում է իր մոր արգանդում և երեխան ստանում է կյանքի իրավունք, որը հաստատել է Իսլամը: Իսլամը արգելում է հղիության արհեստական ընդհատումը:Այն հանդիսանում է հարամ, արգելված Իսլամի կողմից, որպեսզի կինը հեռացնի իր պտուղը, մինչ ծննդաբերությունը, որովհետև այն Ալլահի կողմից տրված վստահությունն է: Պտուղը ունի կյանքի իրավունք և հարամ է վնասել կամ ցավ պատճառել

¹²⁰ Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ան-Նիկյահ, Ամուսնության Գիրք, գլուխ, Ինչ պետք է ասի տղամարդը, երբ սեռական հարաբերություն է ունենում իր կնոջ հետ 4764 և Մուսլիմ, Քիթաբ ան-Նիկյահ, Ամուսնության Գիրք, գլուխ Ինչ է խորհուրդ տրվում ասելու սեռական հարաբերության ընթացքում 1434

նրան: Իսլամական Շարիաթը պտուղը դիտում է որպես մարդկային էակ, որին չպետք է սպանել, երբ նա դառնում է չորս ամսական և երբ հոգի է տրվում նրան: Գոյություն ունի դիյահ, պարտադիր արյան գումար, որը պետք է վճարի այն անձը, ով սպանում է պտուղը: Ալմուդիբա Իբն Շուբանն ասաց, Ալլահի Առաքյալը ներկայացրեց իր դատավճիռը Հուդիայի ցեղի երկու կանանց նկատմամբ, ովքեր կովել էին միմյանց հետ և նրանցից մեկը մյուսին քարով հարվածել էր: Քանի որ նա հղի էր, հարվածը սպանել է արգանդի մեջ գտնվող երեխային: Նրանք երկուսն էլ ուղղեցին իրենց դեպքը Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն) և նա վճռեց արյան գումար տալ նրան, ով կնոջ արգանդի մեջ էր: Կնոջ խնամակալը, ում տուգանել էին, ասաց. «Օվ, Ալլահի Առաքյալ, Արդյոք քես պետք է տուգանք վճարեմ արարածի համար, որը ոչ սնվել, ոչ էլ ըմպել է, ոչ խոսել, ոչ էլ ճչացել է: Այսպիսի դեպքը պետք է զրոյականացնել»: Ինչին Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Սա գուշակների եղբայրներից մեկն է¹²¹»:¹²² Այսպիսով, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) վճռեց արյան

¹²¹ Գիտնականները ասում են, Մարգարեն կշտամբում է մադու խոսքերը երկու պատճառներից էլնելով. Առաջինը, նա դեմ է գնում Ալլահի օրենքին և ցանկանում էր հերքել այն և երկրորդ, որովհետև նա կեղծեց իր ելույթը և երկու երևույթներն էլ համարվում են կշտամբանք: Տես. Ան-Նաուաուի, Ալ-Մինհաջ Ֆի Շարի Սահիի Մուալիմ, Մուալիմի Մինհաջ Վավերական պատումների մեկնաբանությամբ 11178/

¹²² Ալ—Բուխարի Քիթաբ ալ-Թիբ Բժշկության գիրք, Գուշակների գլուխ 5426 և Մուսիլ, Քիթաբ Ալ-Քասամա Ուալ-Մուհարաբա Ուալ-Քիսաս Ուալ-Դիյաթ, Գիրք, որը վերաբերում է երդումներին, հաստատելու համար պատասխանատվություն կովի արդյունքում մահացածների համար, Դատաստանի և Արյան Գումարի, գլուխ Պտուղի արյան գումարը, Արյան գումարի պարտավորվածությունը: Պատահական սպանություն և Մարդասպանություն, Ոչրագործի ողջախոհությունը 1682 և նրա տեքստային խոսքերը և Աբու Դաուդ, Քիթաբ Ալ-Դիյաթ Արյան Գնի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է Սպանված պտուղի արյան

գումար նրա համար, ինչը կնոջ արգանդի մեջ էր:¹²³
Ոճրագործի բարեկամները պետք է վճարեն արյան գումար:

Բացի այդ, Իսլամական Շարիաթը հանուն պտղի առողջության, կանանց թույլատրում է չհետևել պահեփին Մահմեդականների սուրբ ամսին, Ռամադանին: Նույնպես, եթե կինը դավաճանություն է գործում և հղիանում է, Իսլամական շարիաթը թույլատրում է նրանց, ովքեր լիազորված են իրագործելու դավաճանության պատիժը, հետաձգել այն, մինչ նա լույս աշխարհ կբերի իր արգանդի մեջ գտնվածը և ավարտի նորածնի կերակրումը:

ԵՐԵՆԱՆԵՐԻ ՀԵՏՄՆՆԴՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

Բարիք մաղթել, երբ նրանք լույս աշխարհ են գալիս.

Ծննդաբերությունից հետո, Իսլամը դնում է այնպիսի դրույթներ, ինչպիսիք են բարիք մաղթելը իրենց ծննդյան կապակցությամբ, ինչպես տեղի էր ունեցել Ալլահի Առաքյալ, Եղիա Իբն Չաքարիայի ծննդյան հետ, (թող Ալլահը գոհանա նրանց երկուսով,) որը նշել է Ղուրանը. **«Մինչ նա աղոթք էր անում խցում, հրեշտակները կանչեցին նրան, «Ալլահը ավետիս է տվել քեզ Եղիայի, վկայելու Ալլահի Խոսքի ճշմարտությունը և լինելու առաքինի, ողջախոհ և մարգարե, լավագույն ընկերակիցը առաքինիների»:** (Ալ-Ամրան :39) և մարդիկ պետք է բարիք մաղթեն և առանց

գումարին 4568 և ան-նասայի 4825 և Իբն Հիբբան 6016 և ուղղել է Ալ-Ալբանին, տես. Էրվա ալ-Ղալեել Օարալի մարելը, 2206

¹²³ Տես. Ան-Նաուաուի Ալ- Մինհաջ Ֆի Շարիի Սահիի Մուսլիմ, Մինհաջ Վավերական Պատումների մեկնաբանությունը 175,176,

որևէ խտրականության երջանիկ լինեն և արական և իգական սեռի երեխայի լույս աշխարհ գալուն:

Ականջին Ազան և Իկամա կոչելը.

Երեխաների հետծննդյան իրավունքներից մեկը Ազան, Իսլամական աղոթքի կոչն է, որը արտաբերում են նորածնի աջ ականջին և իկամա, որը հանդիսանում է երկրորդ կոչը ձախ ականջին, տեղեկացնելու մարդկանց, որ աղոթքը սկսվում է: Ինչպես նշել է Աբու Ռաֆային պատման մեջ, նորածնի աջ ականջին ազան կոչելը ցանկալի է, նա ասաց. «Ես տեսա Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) կոչ արեց ազանի, ալ-Հասան իբն Ալիի, (թող Ալլահը թողություն տա նրան), ականջին, երբ Ֆաթիման (թող Ալլահը թողություն տա նրան), լույս աշխարհ բերեց նրան»:¹²⁴

Թահնիիք. Նորածնի բերանը ծամած արմավենու պտուղ դնելը.

Հետծննդաբերական մեկ այլ իրավունք է երեխայի բերանը ծամած արմավենու պտուղ դնելը,¹²⁵ որը կիրառում էր

¹²⁴ Աբու Դաուդ. Քիթաբ Ալ- Աղաբ , Լավ Վարքի Գիրք, գլուխ Նորածինների ականջին ազան կանչելը 5107 և ալ Ալբանին ասաց. Սա ճիշտ պատում է, տես Սահիի ուա Դհաիիֆ Սունան Աբի Դաուդ , Աբու Դաուդի հնչել և թույլ պատումները 5105

¹²⁵ Մեծ իմաստություն է թաքնված նորածնի բերանը արմավի պտուղ դնելու մեջ: Գիտաբժշկական հետազոտությունները ապացուցել են երեխային շաքարի պարունակություն տալու օգուտը: Նորածինների արյան մեջ շաքարի տոկոսը ցածր է: Արմավենու պտուղը պարունակում է աքարի բարձր տոկոս: Իսլամական այս գործունեությունը պաշտպանում է երեխային, Աստծո կամոք, արյան մեջ շաքարի ցածր տոկոսից: Սա բժշկական տեսանկյուն է, որը մարդկություն մինչ այդ չի իմացել , և մենք տեղյակ չենք եղել նորածինների արյան ցածր գլյուկոզային շաքարի պարունակության վտանգի մասին: Մանրամասների համար դիտեք Դոկ. Մուհամմեդ Ալի

Մարգարեն: Աբու Մուսան¹²⁶, (թող Ալլահը թողություն տա նրան), ասաց. «Ես ունեի որդի և ես բերեցի նրան Մարգարեյի մոտ, (թող Ալլահը օրհնի և խաղաղություն պարգևի նրան), և նա կոչեց նրան Իբրահիմ: Նա ծամեց արմավենու պտուղ և տվեց նրան և խնդրեց նրա համար օրհնանք և այնուհետ նրան վերադարձրեց ինձ»:¹²⁷

Սափրել Նորածնի Գլխի Մազերը և, որպես բարեգործություն կշոփի չափով, արծաթ բաժանելը.

Նորածինների իրավունքներից մեկը, մազերը սափրելն է և որպես բարեգործություն, կշոփի չափով արծաթ տալը: Այս ենթադրում է առողջություն և սոցիալական շահ: Դրանք են. Նորածնի գլխի ծակոտկիների բացումը և որևէ անառողջ բանից պաշտպանելը; Միգուցե սա օգնում է հեռացնել թույլ մազերը, որպեսզի աճեն ամուրր: Իսկ հասարակական շահը այն, է որ բարեգործություն է տրվում սափրած մազերի կշոփի չափով: Սա հանդիսանում է

ել Բար, Հոդված, որը վերաբերում է Իսլամում Մանկության հոգացությանը, Նորածնի բերանը ծամած արմավենու պտուղի դնելը և դրա գիտական անկրկնելիությունը, Միջազգային Սուրբ Ղուրան Անկրկնելի Վահան: Կիրառեք հետևյալ կայքը նույնպես <http://www.nooran.org/O/44/O11.htm>

¹²⁶ Աբու Մուսա Ալ- Աշաարի, Աբդուլլահ իբն Քայս իբն Մալիմ իբն Հադդար իբն Հարբ իբն Ամերը Մարգարե Մուհամմեդի ուղեկցորդներից էր: Մարգարեն նշեց նրան, որպես Ջուբայդի և Ադենի կառավարիչ: Նա Քուֆայի կառավարիչն էր: Տես. Իբն Սաադ Ալ-Թաբարաթ Ալ-Քուբրա , Մեծ դասակարգերի Գիրք 4105, և ազ-Ջահաբի. Միյար Ալամ Ան-Նուբալա, Առաքինի կերպարների կյանքը 2380

¹²⁷ Ալ-Բուխարի Ակիկայի Գիրք, Ձուհաբերություն Ծննդյան Գրքի Դեպքում, գլուխ, որը վերաբերում է նորածիններին անվանակոչելուն և բերանը արմավենու պտուղ դնելուն 5045 և Մուսլիմ, ալ-Ադաբ Գիրք Լավ Վարքի Գիրք, Գլուխ. Ցանկալի է, դնել ծամած արմավենու պտուղ Նորածնի բերանի մեջ, երբ այն լույս աշխարհ է գալիս և որը դարձնում է առաքինի, աստվածավախ մարդ 3997

հասարակության անդամների միջև սոցիալական գաղափարի միասնականություն և հրճվանք է պատճառում աղքատներին: Մուհամմեդ Իբն Ալի Իբն ալ- Հուսեյնը հաղորդեց. «Ֆաթիման, Ալլահի Առաքյալի դուստրը, (Խ.Ա.Ո.Ն) կշռեց Հասանի և Հուսեյնի սափարած մազերը և որպես բարեգործություն, համահավասար քաշով արծաթ վճարեց»:¹²⁸

Գեղեցիկ անվանակոչելը.

Ալլահի Մարգարեյի ուսմունքներից է, որ ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամի կոչեն լավ անվամբ: Ինչը հանդիսանում է երեխաների բարձրագույն իրավունքներից մեկը: Ծնողների պարտքն է իրենց զավակներին լավ անուններ տալ: Երեխային գեղեցիկ և պատվելի անուն տալը կարևոր է: Ալլահի Առաքյալը չէր սիրում հարբ, (պատերազմ)բառը և աստում էր լսել այն: Մարգարեն ասաց. «Ալլահին ամենահաճելի անուններից են Աբդուլլան և Աբդուր-Ռահմանը, ամենաճշմարտացին Հարիթը, (հողագործ) և Համմամը, (եռանդուն) և վատագույններն են Հարբ, (պատերազմ)և Մուրրահ, (դառը)»:¹²⁹

Ալին, (թող Ալլահը թողություն տա նրան) ասաց. «Երբ ծնվեց Հասանը, ես կոչեցի նրան Հարբ: Ալլահի Առաքյալը (Խ.Ա.Ո.Ն) եկավ և ասաց. «Թույլ տուր ինձ տեսնել իմ որդուն: Ինչպե՞ս ես անվանակոչել նրան: Նա, Ալին ասաց. Հարբ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) պատասխանեց. «Ոչ, նա

¹²⁸ Մալիք-Ալ-Մուվաթա –Մահմեդական Օրենքի Ակիկա Գրքի հավաքածու, Զոհաբերություն Ծննդյան Գրքի Առիթով, գլուխ, թե ինչ է հաղորդել Ակիկայում 1840

¹²⁹ Աբու Դաուդ 4950, անճՆիսայի 3568, Ահմեդ 19054, Ալ- Բուխարին իր Ալ- Աղաբ Ալ- Մուֆրադ , Վարվելաձևի Գիրք, 814: Ալ- Ալբանին ասաց. Սա ճիտ պատում է, Աս- Սիլաիլահ Աս-Մահիհա 1040

Հասանն է»: Եվ, երբ ալ-Հուսեյնը լույս աշխարհ եկավ, ես կոչեցի նրան Հարբ: Մարգարեն եկավ և ասաց. «Թույլ տուր ինձ տեսնել իմ որդուն: Ինչպե՞ս ես անվանակոչել դու նրան»: Ալին պատասխանեց. Հարբ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ոչ, նա Հուսեյնն է»: Երբ երրորդ զավակը լույս աշխարհ եկավ, ես կոչեցի նրան Հարբ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) եկավ և ասաց. «Թույլ տուր ինձ տեսնել իմ որդուն: Ինչպե՞ս ես դու անվանակոչել նրան»: Ես ասացի Հարբ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ոչ, նա Մուհասսինն է» և այնուհետ ավելացրեց. «Դու անվանակոչել ես նրանց Հարունի որդիների անուններով. Շաբբար, Շաբբիր և Մուշաբիր»:¹³⁰

ԱԿԻԿԱՆ

Ծննդից ի վեր երեխայի իրավունքներից մեկը ակիկահն է, զոհաբերություն, ծննդյան կապակցությամբ: Այն նշանակում է կենդանու զոհաբերություն, նույնպես, դրանք հանդիսանում են Միլլաթ –ու- Իբրահիմի, Մարգարե Իբրահիմի կրոնի բնորոշ գծերը, երեխայի լույս աշխարհ գալու յոթերորդ օրը: Այն հանդիսանում է հաստատված Սուննա, պատում: Ինչպես նաև նորածնի լույս աշխարհ գալու ուրախության նշան: Մարգարեն, երբ նրան հարցնում էին ակիկայի մասին ասում էր. «Ես չեմ սիրում անհնազանդություն և ով երեխա է ունենում և նա ցանկանում է զոհաբերություն մատուցել ակիկայի

¹³⁰ Ահմեդ 769 և տեքստի խոսքերը նրանն են. Մալիք 660 Իբն Հիբբան 6958, Ալ Հակիմ 4773, ով ասաց. Վերագրումը ճիշտ է և ազ-Ջահաբին համաձայնություն տվեց և ալ-Բուխարին, իր ալ-Ադաբ ալ-Մուֆրադ , Վարքի Գրքի մեջ 823 և Շուայբ ալ- Ամաուրը ասաց. Վերագումը լավն է:

անունից, նա պետք է զոհաբերի երկու այծ արու զավակի և մեկ այծ իգական սեռի զավակի համար»:¹³¹

ԿՐԾՔՈՎ ԿԵՐԱԿՐԵԼԸ

Լույս աշխարհ գալուց հետո, կրծքով կերակրվելը հանդիսանում է երեխայի հիմնական իրավունքը: Կրծքով կերակրելը անհատի կյանքի կառուցվածքում ունի ֆիզիկական, հոգեբանական և սոցիալական երկար արդյուք: Սա գիտակցել է իսլամական շարիաթը, այսպիսով, Իսլամում յուրաքանչյուր մայր, պետք է կրծքով կերակրի իր զավակին երկու ամբողջ տարի: Յուրաքանչյուր նորածնի համար այս դասակարգվել է որպես հիմնական իրավունքներից մեկը: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. **«Մայրերը պետք է սա տան իրենց ժառանգներին երկու ամբողջ տարի, եթե հայրը ցանկություն է հայտնում շարունակել ժամանակաշրջանը: Սակայն, նա պետք է հոգա նրանց սննդի և հագուստի ծախսերը անաչառ պայմաններում»:** (Ալ -Բակարա :233)

Ժամանակակից առողջապահությունը և ֆիզիոլոգիական հետազոտությունները ապացուցել են, որ երկու տարի տևողությամբ կրծքով կերակրելը և առողջական և ֆիզիոլոգիական տեսանկյունից էական է երեխայի

¹³¹ Աբու Դաուդ. Քիթաբ Ադիհաիյա, Չոհաբերության Գիրք. Գլուխ Ակիլկահ, Ծննդյան կապակցության զոհաբերություն 2844, Ահմեդ 6822: Շուհայբ Ալ-Արնաուրթն ասաց. Վերագործումը լավն է, ալ-Մուստադրակ 7592, ով ասաց, որ տվյալ պատման վերագրումը ճիշտ է: Ազ-Չահաբին համաձայնության եկավ նրա հետ: Ալ- Ալբանին ասաց. շեյխուլը ճիշտ պատում է տես. Աս-Սիլսիլահ Աս-Սահիհ 1655

զարգացման համար:¹³² Սակայն Ալլահի օրհնությունը Իսլամական ումմայի, (ժողովրդի համար), չի սպասում հետազոտությունների և փորձերի, որպեսզի ապացուցի երկու տարի տևողությամբ կրծքի կերակրման օգտակարությունը: Այդ նախորդել է բոլոր նրանց: Եվ մենք նկատում ենք, թե ինչ աստիճան է Իսլամական Շարիաթը անհանգստանում, կրծքով կերակրման գործընթացով, դարձնելով այն նորածինների հիմնական իրավունքներից մեկը: Ամեն դեպքում, տվյալ իրավունքը չի սահմանափակվում միայն մոր կողմից, սակայն հայրն էլ ունի իր բաժինը: Հոր պատասխանատվությունն է, մորը ապահովել սննդով և հագուստով, որպեսզի նա ի վիճակի լինի հոգ տանել երեխային: Ուստի, այն կիսում է պատասխանատվությունը, յուրաքանչյուր կողմը կատարում է իր պարտքը, որը նախատեսել է վեհ շարիաթը: Այն պաշտպանում է երեխայի հոգացության և պաշտպանության իրավունքը, որը տեղի է ունենում ըստ ծնողների հնարավորությունների: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Ոչ մի ոգի չի ունենա բեռ ավելի մեծ, քան կարող է կրել»: (Ալ-Բակարա :233)

ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ և ԾԱԽՍ

Երեխայի հիմնական իրավունքներից մեկը, որը պետք է կատարեն ծնողները, նրանց վրա գումարի պահեստումն ու վատնումն է: Իսլամական շարիաթը ծնողների պարտքն է

¹³² Բնական կերակում ամենաքիչը 12 ամիս, սակայն ավելի լավ է հետևել Աշխարհի Առողջապահական Կազմակերպությանը և կրծքով կերակրել երկու ամբողջ տարի:Տես. Հասսան Շամսի Բաշա. Կրծքով կերակրում , երկու ամբողջ տարի և հողված, հետևյալ կայքում <http://dvd4arab.maktoob.com/showthread.php?t/60832>

համարում հոգ տանել իրենց երեխաներին և պաշտպանել նրանց կյանքն ու առողջությունը և գումար ծախսել նրանց կերակրելու և հայրություն անելու համար: Ալլահի Առաքյալն ասաց. «Ձեզանից յուրաքանչյուրը հոգ տանող է և պատասխանատու է իր անդամների համար: Կառավարիչը մարդկանց հոգացողն է և պատասխանատու է իր սուբյեկտների համար: Տղամարդը հոգ է տանում իր ընտանիքին և պատասխանատու է նրանց համար: Կինը ամուսնու տան և զավակների հոգացողն է և պատասխանատու է նրանց համար: Ստրուկը հոգ է տանում իր տիրոջ ունեցվածքին և պատասխանատու է դրա համար»:¹³³

ԼԱՎ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

Լրացուցիչ, երեխաների իրավունքներից մեկը լավ կրթությունն է և կրոնի հիմնական խնդիրների ուսուցանումը: Որպես գործնական մեթոդ կրթելու երեխաներին, Մարգարեն ասաց. «Պատվիրեք ձեր երեխաներին աղոթք անել երբ նրանք դառնում են յոթ տարեկան և ծեծեք նրանց, աղոթք անելու համար, երբ նրանք դառնում են տաս տարեկան և կազմակերպեք իրենց անկողինները, որպեսզի նրանք առանձին քնեն»¹³⁴ և

¹³³ Ալ-Բուխարի Աբդուլլահ իբն Ումարից, Քիթաբ ալ էթք, Ստրուկների չարաշահման Գիրք 2416 և Մուսլիմ Իշխանություն գլուխորը վերաբերում է Արդար Իմամի արդարությունը և Անարդարի Պատիժը 1829

¹³⁴ Աբու Դաուդ, Քիթաբ աս-Սալաթ, Աղոթքի Գիրք, գլուխ, որ վերաբերում է Երեխաների աղոթելու պատվերին 495, Ահմեդ 6689, ալ-Հակիմ 708 և ալ- Ալբանին ասաց. Հնչեղ պատում, տես. Սահիի ալ Ջամի, հնչեղ հավաքածու 4026

Ալլահը պատվիրեց մեզ պաշտպանել մեզ և մեր երեխաներին Դժոխքից, Դատաստանի Օրը: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Օվ, դուք, ովքեր հավատում եք, փրկեք ձեզ և ձեր ընտանիքները Կրակից, որի վառելիքը Մարդիկ և Քարերն են»: (Ալ Տահիմ :6)

Երեխաներին հոգ տանելը զգայուն և զգացմունքայնորեն

Որպես լրացում, երեխաներին պետք է հոգ տանել զգայուն կերպով, նրանց լավ վերաբերելով, գթալ, կատակել նրանց հետ: Հաղորդում են, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) համբուրեց ալ- Հասսան իբն Ալիին Ալ- Աքրա Իբն Հաբիսի ներկայությամբ: Ալ Աքրան ասաց. Ես ունեմ տաս երեխա և ես երբեք չեմ համբուրել նրանցից որևէ մեկին: Ալլահի Առաքյալը հայացք զցեց նրան և ասաց. «Յուրաքանչյուր, ով գթասիրտ չէ մյուսներին, չի ունենա գթասրտություն»:¹³⁵

Շադադ Իբն ալ Հադը, (թող Ալլահը գոհանա նրանով) մեջբերեց, որ իր հայրը ասաց, Ալլահի Առաքյալը եկավ ալ- Իշաա, (երեկոյան աղոթքի) Հասանի կամ Հուսեյնի հետ: Մարգարեն առաջ անցավ և դրեց նրան, այնուհետ նա սկսեց աղոթքը: Մարգարեն խոնարհվեց և այդ երկար խոնարհում էր: Իմ հայրը ասաց. Ես բարձրացրեցի իմ գլուխը աղոթքի ընթացքում, միայն տեսնելու, որ փոքրիկ երեխան բարձրանում է Մարգարեյի մեջքին, մինչ նա խոնարհված էր: Ես շարունակեցի իմ խոնարհումը: Եվ, երբ Ալլահի Առաքյալը ավարտեց աղոթքը, մի քանի մարդիկ ասացին. Օվ Ալլահի Առաքյալ, դու երկար խոնարհվեցիր

¹³⁵ Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-Ադաբ Լավ Վարքի և Վարվելաձևի Գիրք, գլուխ Գթասիրտություն երեխայի հանդեպ, Համբուրել նրան և գրկել նրան 5651 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ-Ֆադիայլ , Գիրք Վարքի , գլուխ Մարգարեյի Գուրը երեխաների նկատմամբ 2318

աղոթքի ընթացքում, մինչ մենք կարծեցինք, որ որևէ բան է պատահել կամ քեզ հայտնություն է եկել: Մարգարեն ասաց. «Ոչինչ չի պատահել, սակայն իմ որդին բարձրացավ ինձ վրա և ես չեմ սիրում կանխել նրան, մինչ նա չավարտի իր արարքը»:¹³⁶

Անաս Իբն Մալիքը, (թող Ալլահը թողություն տա նրան), հաղորդեց, որ Մարգարեն ասաց. «Երբ ես կանգնում եմ աղոթքի, ես ցանկանում եմ ձգել այն, սակայն լսելով երեխայի լացը, ես կրճատում եմ այն, քանի որ ես չեմ ցանկանում նրա մորը դնել վատ վիճակի մեջ»:¹³⁷

Աղջիկների դաստիարակությունը

Աղջիկների դաստիարակությունը և կրթությունը և նրանց մասին հոգ տանելը յուրահատուկ կարևորություն ունի: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) բարձրացնում է յուրաքանչյուրի պարզեր, ով լավ հոգ է տանում և կրթում է աղջիկներին: Մարգարեն ասաց. «Նա, ով դաստիարակում է երկու աղջիկ, մինչ նրանք չավահաս են դառնում, նա և ես կլինենք միասին, շատ մոտ Հարության Օրը և նա

¹³⁶ Ան-Նասայի 1141, Ահմեդ 27688 ալ-Հակիմ 4775 և ուղղել է ազ-Ջահարին, Իբն Բուզայման 936 Իբն Հիբբան 2805 և ալ Ալբանին հիմնավորեց իր համաձայնությունը երկարեցնելու խոնարհումը աղոթքի ճամանակ ըստ այս պատմության: Տես Ալ-Ալբանիի Մարգարեյի Աղոթքի Ձևը էջ. 148

¹³⁷ Ալ-Բուխարի Քիթաբ Ալ Ջամաա Ուալ Իմամա, Աղոթքի Բնութագրության Գիրք, գլուխ, Կրճատելու Աղոթքը, ի շնորհիվ երեխայի լացի 677, Իբն Մաջահ 989, Իբն Խուզայմա 1610, Իբն Հիբբան 2139, Աբու Յալա 3144 և ալ-Բայհաբի իր Շուաբ ալ Իման, Հավատքի, Ճյուղերը 11054

միահյուսեց իր մատները, բացատրելու համար նրա և այդ մարդու մոտեցման կետը» և նա միացրեց իր մատները:¹³⁸

Ուստի, երեխաները ունեն շատ կարևոր իրավունքներ ծնողներին: Իսլամը պահպանել է այդ իրավունքները: Տվյալ իրավունքների համակողմանիությունը և փուլերը գերազանցում են մարդու բոլոր կերտած համակարգերը և օրենքները, լինեն հին կամ ժամանակակից: Իսլամը ուշադրություն է դարձնում երեխաներին իրենց կյանքի բոլոր փուլերում. Պտուղներ, նորածիններ, մանուկներ, չափահասներ, մինչ նրանք դառնում են հասուն տղամարդ և կին: Ավելին, Իսլամը հետաքրքրվել է նրանցով նույնիսկ, մինչ մոր արգանդում պտուղ դառնալը, կոչ անելով հայրերի և մայրերի ընտրությանը ... բոլոր այդ թիրախները նպատակ ունեն հասարակության համար արարել առաքինի տղամարդիկ և կանայք, որտեղ գերակշռում են առաքինի էթիկան և արժեքները:

¹³⁸ Մուսլիմ, Քիթաբ Ալ- Բիր Ուսս-Սալաթ –Լ- Ուալ –Ադաբ , Գիրք Առաքինության, Լավ Վարվելաձևի և Փախհարաբերություններ կապի, գլուխ. Աղջիկներին բարիք անելը 2631 և տեքստի խոսքերը պատկանում են նրան, Աթ-Թիրմիզի 1914 ալ-Հակիմ 7350 և ալ-Բուխարի , իր Ալ-Ադաբ Ալ- Մուֆրադ , Լավ Վարվելաձևի Գիրք, աշխատության մեջ 894

ԾՆՈՂՆԵՐ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ծնողները զույգերն են, որից հետո նրանք օժտվում են զավակներով և դառնում են պատասխանատու նրանց և սերունդների համար, հանուն որոնց նրանք զոհաբերում են, անց են կացնում երկար գիշերներ հանուն նրանց հարմարավետության և լրացնում են նրանց իրավունքները, ինչպես մենք նշել ենք նախորդ հատվածում:

ԾՆՈՂՆԵՐ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԱՆԴԵՊ

Ներածություն

Ծնողները զույգեր են, ովքեր օժտվում են զավակներով և դառնում են պատասխանատու նրանց և նրանց սերունդներին, հանուն որոնց զոհաբերում են, երկար գիշերներ անց կացնում նրանց հարմարավետության համար և ինչպես մենք արդեն նշել ենք, լրացնում են իրենց իրավունքները:

Ծնողներ, Իրավունքները երեխաների հանդեպ

Որպես փոխհատուցում, ցուցաբերելով շնորհակալություն ծնողների բարիքին, անհրաժեշտ է նրանց ըստ արժանավույն վերաբերվել բարի և գթասիրտ: Իսլամը պարտավորեցրել է զավակներին ծնողների նկատմամբ, առանձնապես, երբ ծնողները ծերանում են և թուլանում: Այլահը պատվիրում է մարդկանց կարեկցող լինել ծնողների նկատմամբ, վերաբերել նրանց սիրով և

գթասրտությամբ և հնազանդվել նրանց նույն կերպ, ինչպես սովոր էին մանուկ հասակում:

Ծնողների իրավունքների գազաթնակետը նրանց հնազանդվելը և բարի վերաբերմունքն է: Ալլահից հետո, բացի ծնողներից ոչ ոք բարի և գթասիրտ չէ: Ծնորհիվ իր կարևորության: Երբ Ղուրանում Ալլահը պատվիրում է ծնողների նկատմամբ բարի և գթասիրտ լինելու պարտավորությունը, այս արգելքը միշտ հայտնվում է անմիջապես, միայն մեկ Աստծո երկրպագելու արգելքից հետո: Ղուրանի մեջ Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց, թե Նա ինչ նկատի ունի. **«Ձեր Տերը հրամայել է, որ դուք ոչ ոքի չերկրպագեք բացառությամբ Նրա և որ դուք լինեք բարի ձեր ծնողներին: Երկուսից որը, կամ երկուսն էլ նրանցից հասնում են ձերության իրենց կյանքում, մի ասեք նրանց խոսք արհամարհանքի, կամ մերժեք նրանց, սակայն դիմեք նրանց պատվով: Եվ, բարությունից դրդված, իջեցրեք նրանց խոնարհության թևը և ասացեք. «Իմ Տեր, շնորհիր նրանց քո Գթությունը, քանի որ նրանք նվիրվել են մանկության ընթացքում: »** (Ալ-Իսրաա :23,24)

Մահմեդականներին պատվիրել են ծնողների նկատմամբ ցուցադրել բարություն և կարեկցանք և գերծ մնալ նույնիսկ ամենավոքոր հայացքից կամ նախատինքի խոսքից: Ծնողներին չպետք է ցուցադրել որևէ անհամբերություն, անհարգալից վերաբերմունք, կամ բողոք: Ալլահը բարձր է գնահատում խոնարհությունը, երբ միայն այն գալիս է զավակներից ծնողներին, սակայն երբեք չի գնահատում մարդկանց հանդեպ խոնարհությունը: Ղուրանի մեջ Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց, թե ինչ նկատի ունի. **«Եվ էլնելով բարությունից, իջեցրեք նրանց խանահրության թևը»:**

Ամեն դեպքում, որդիական հնազանդությունը ավելի է մեծանում, երբ ծնողները կամ նրանցից մեկը ծերանում են, երբ նրանք դառնում են ֆիզիկապես և մտավոր թույլ, որը կարող է հանգեցնել հաշմանդամության: Ալլահը մահմեդականներին պատվիրում է պատվով դիմել ծնողներին և կիրառել ամենայն հարգալից և քաղցր ոճը, որպես գթասրտության և կարեկցանքի նշան, ի լրացում պատվիրում է աղոթել նրանց համար, երբ նրանք ծերանում են և դառնում են թույլ և երախտապարտ լինել նրանց կրկին և կրկին, որը Ալլահը կապում է իր երախտապարտության հետ, ինչը պարզ է Ղուրանական մի քանի տարբերակների մեջ: Ամենաբարձրյալ Ալլահը Ղուրանի մեջ բացատրում է . **«Եվ Մենք պատվիրում ենք մարդուն լինել բարի իր ծնողների նկատմամբ, երկունքից երկունք է նրա մայրը կրել նրան և երկու տարի կրծքով կերակրել. Լսիր հրամանը.«Ցույց տվեք երախտագիտություն Ինձ և ձեր ծնողներին, Ինձ է ձեր վերջնական Նպատակը»:** (Լուկման :14)

Որդիական հնազանդությունը բարիքի ամենամեծ դարպասներից մեկն է: Այս պարզ երևում է Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) պատման մեջ, երբ Աբդուլլահ Իբն Մասուդը հարցրեց Մարգարեյին. «Ո՞րն է Ալլահի ամենասիրելի արարքը»: Մարգարեն պատասխանեց «Աղոթել ժամանակին»: Աբդուլլահն հարցրեց. «Ո՞րն է հաջորդ բարիքը»: Մարգարեն ասաց. «Լինել բարի և պարտական ծնողներին»: Աբդուլլահն հարցրեց. «Ո՞րն է հաջորդը»: Մարգարեն ասաց. «Մասնակցել Ջիհադի, հանուն Ալլահի»:¹³⁹

¹³⁹ Ալ-Բուխարի.Քիթաբ ալ-Ադաբ, Լավ Վարքի և Վարվելաձևի Գիրք «Գլուխ, Փոխհարաբերություններ» և Կարեկցանք 5625 և Մուսլիմ,

Աբդուլլահ Իբն Ամր Իբն Ալ Ասը ասաց. Մի մարդ հարցրեց Մարգարեյին. «Արդյո՞ք ես կարող եմ իմ մասնակցությունն ունենալ Ջիհադում»: Մարգարեն ասաց. «Արդյո՞ք քո ծնողները կենդանի են»: Մարդը ասաց. «Այո»: Մարգարեն ասաց. «Վերադարձիր քո ծնողների մոտ և բարի կերպով ընկերակցիր նրանց»:¹⁴⁰ և մեկ այլ տարբերակի մեջ Մարգարեն ասաց. «Մասնակցիր Ջիհադի, հանուն նրանց շահերի»:¹⁴¹

Ամենամեծ պարտավորություններից մեկը, կապված ծնողների իրավունքներին, որը սահմանել է Իսլամը, նշվել է մի պատման մեջ, որը հաղորդել է Ջաբիր Իբն Աբդուլլահը. Մի մարդ ասաց. Օվ, Աստծո Մարգարե, ես ունեմ ունեցվածք և զավակներ և իմ հայրը ցանկանում է մասնաբաժին ունենալ իմ սեփականությունից. Մարգարեն ասաց. «Դու և քո ունեցվածքը պատկանում եք քո հորը»:¹⁴²

Քիթաբ ալ-Իման Հավատքի Գիրք, գլուխ. Աստծու հավատքը լավագույն արարքն է .137

¹⁴⁰ Մուսլիմ. Քիթաբ Ալ-Բիր Ուսա –Սալաթ-Ի-Ուալ-Ադաբ. Գիրք Առաքինության, Լավ Վերաբերմունքի և Փոխհարաբերությունների կապերի: Գլուխ Բիր ալ Ուալդայն, Որդիական Հնազանդություն,6 Աբու Դաուդ 2528, Ան-Նասայի 4163, Ահմեդ 6490 և Իբն Հիբան 419

¹⁴¹Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-Ջիհադ , Գիրք Պայքար հանուն Ալլահի, գլուխ Պայքար հանուն Ալլահի Որդիական համաձայնությամբ 2842 և Մուսլիմ . Քիթաբ Ալ-Բիր Ուսա Սալաթ Ի Ուալ Ադաբ, Գիրք Առաքինության, Լավ Վարվելաձևի և Փոխհարաբերության Կապերի, գլուխ Որդիական Հնազանդություն 2549, Իբն Հիբան 419

¹⁴² Իբն Մաջահ .Քիթաբ աթ-Թիջարաթ, Առևտրի Գիրք , գլուխ Ի՞նչ սեփականություն ունի մարդը Իր որդու գումարից 2291, Ահմեդ 6902, Իբն Հիբան 410 և ալ- Ալբանին ասաց, որ այն ճշմարիտ պատում է , տես,Էբուսաա ալ Խալիլ 1625

ԱՐՈՒ ՀԱԹԻՄ ԻՔՆ ՀԻՔԲԱՆՆ ¹⁴³

«Նշանակում է, որ հորը չպետք է մյուսների նման վերաբերվել: Անհատը պետք է կարեկցանք ցուցաբերի իր հորը և բարի լինի նրան, այն ամենի մեջ, ինչ նա ասում է և անում է, այն աստիճան, որ հայրը ունակ է դառնում ընդունել իր որդու գումարը»: Մարգարեն ասաց. «Դուք և ձեր ունեցվածքը պատկանում եք ձեր հորը», սակայն այն չի նշանակում, որ հայրերը սեփականաշնորհում են որդիների ունեցվածքը առանց նրանց համաձայնության»:¹⁴⁴

Որդիական հնազանդության և ծնողների հարգանքի և գթասրտության ցուցաբերման կարևորությունը և անհնազանդության զգուշացումները պատումների և մարգարեական սովորությունների մեջ այնքան շատ են, որ արտահայտում են Իսլամական Շարիաթի բարձրագույն աստիճանը, ցուցադրելու հասարակության անբիծ արժեքները և ոտնահարումից և աղավաղումից նրանց պաշտպանությունը նրանց:

¹⁴³ Աբու Հաթիմ Իբն Հիբբան ալ-Բոսթի, Նրա լիարժեք անունն է Աբու Հաթիմ Մուհամմեդ Իբն Հիբան Իբն Ահմեդ, մահկանացուն է կնքել 354 թվականին ըստ Հիջրայի և 958: Եղել է պատմաբան, աշխարհագրագետ և գիտնական: Ծնվել է և մահկանացուն կնքել Բոսթում, Միջիսթան: Ալճ Մուսնադ Աս- Սահիհը պատման մեջ նրա գրքերից մեկն է , Տես Աս-Սուբկի, Շաֆիյա Դաարնթացներ 3131

¹⁴⁴ Սահիի Իբն Հիբբան , Իբն Հիբբանի Հավաքածու 2142

ԱԶԳԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ԿԱՐԵՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամական հզոր կանոններից մեկը նաև այն է, որ ընտանիքի գաղափարը չի սահմանափակվում ծնողներով և իրենց զավակներով, այլև, նույնպես ներառում է բարեկամներին և մարդկանց, ում հետ պետք է կապ պահպանել, ինչպիսիք են եղբայրները և քույրերը, հորեղբայրները և մորեղբայրները, հորաքույրերը և մորաքույրերը և իրենց զավակները: Այս բոլոր մարդիկ ունեն այցելության և կապի իրավունք: Հետևյալ իրավունքը ապահովել է Իսլամական Շարիաթը և դասակարգում է այն, որպես մահմեդականի ամենամեծ արժանիք: Նրան, ով պահպանում է արյունակցական կապերը, Իսլամը խոստացել է մեծ պարգև, և նրան, ով խզում է, խիստ պատիժ:

Իսլամը դրել է դրույթներ և համակարգեր, որոնք ապահովում են ընդլայնված ընտանիքի ամուր հարաբերության կայունությունը, ներառելով բարեկամներին, այնպես, որ նրանք ի վիճակի լինեն միմյանց օգնել, աջակցել: Իսլամը նույնպես դրել է պարտադիր ծախսի, ժառանգության և "ակիլահի" համակարգ, որը վերաբերում է դիյային, արյան գումարին, որը վճարում են սպանվածի ընտանիքին կամ բարեկամներին:¹⁴⁵

¹⁴⁵ Տես ,Յուսուֆ ել Քարադաուի, Իսլամը, Ապագա Քաղաքակրթությունը, էջ. 185

ՄԻԼԱԹՈՒՐ ՌԱՀԻՄ (ԱԶԳԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ) ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Միլաթուր ռահիմ, ազգակցական կապերի պահպանումը, նշանակում է ազգականների հետ պահպանել պատշաճ կապ, հնարավորին կերպ աջակցել և կանխել չարիքը: Միլաթուր ռահիմ նշանակում է այցելել ազգականներին, հարցնել նրանց մասին, անհանգստանալ, հնարավորինս նվերներ տալ, օգնել իրենց աղքատ անդամներին, այցելել հիվանդներին, ընդունել նրանց հրավերքները, հյուրընկալել նրանց, հպարտանալ նրանցով և բարձրացնել նրանց: Միլաթուր ռահիմը նույնպես նշանակում է միանալ ազգականներին իրենց ուրախության պահերին, կիսել նրանց տխրությունը տխուր պահերին, որպես լրացում ցանկացած այլ գործողություն, որը կարող է նպաստել ամրացնել և ամրապնդել այդ փոքր հասարակության անդամների փոխհարաբերությունները:

Ուստի, սիլաթուլ ռահիմը հանդիսանում է բարիքի դարպաս: Միլաթուլ ռահիմի շնորհիվ, մահմեդական համայնքի միությունը դառնում է ավելի խորը և ամուր և անդամները վստահ և զերծ են մեկուսացման անհանգստությունից և միայնությունը ոչ ոքի չի հուզում, որովհետև բոլորը զգում են, որ նրանք շրջապատված են իրենց ազգականներով, սիրով և հոգացությամբ և որ անհրաժեշտության դեպքում իրենց ազգականները աջակցում և օգնում են նրանց:

Ամենաբարձրյալ Ալլահը պատվիրեց մահմեդականներին լավ վարվել իրենց ազգականների հետ, ում հետ պետք է կապ պահպանել և այցելել: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «**Ծառայեք Ալլահին և ոչ մի գուզընկեր մի դրեք Նրա հետ և գործեք բարիք ծնողներին, ազգականներին,**

որբերին, նրանց, ուլքեր կարիք մեջ են, մոտիկ հարևաններին, օտար հարևաններին, ուղեկցորդներին, ճանապարհորդներին, դուք հանդիպում եք և ուլքեր ձեր աջ ձեռքին են պատկանում. Քանի որ Ալլահը չի սիրում ամբարտավանություն, ցուցամոլություն»։ (Ալ Նիսասա :36) Ամենաբարձրյալ Ալլահը ազգակցական կապերի պահպանությունը դարձրել է Իր գոհունակության և օրհնության պատճառ : Մի պատման մեջ, Աբդուլ Ռահման Իբն Աուֆը, թող Ալլահը թողություն տա նրան, ասաց. Ես լսել եմ, որ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ռ.Ն)ասաց. «Ալլահն ասաց, «Ես կարեկցող եմ և այս արդեն ստացվել է գթասրտությունից; Ես ստացել եմ անունը, Իմ անունից: Եթե որևէ մեկը միանում է, Ես կմիանամ նրան և եթե որևէ մեկը կտրում է, Ես կկտրեմ »»:¹⁴⁶

Ալլահի Մարգարեն ավետիս է բերել նրան, ով պահպանում է իր ազգակցական կապերը և ավետիսը կայանում է նրանում, որ նա կշահի լավ կենսապահովություն և երկար առողջ կյանք: Անաս Իբն Մալիքը, թող Ալլահը թողություն տա նրան, ասաց. Ես լսել եմ, որ Ալլահի Մարգարեն ասաց. «Նա, ով ցանկանում է ընդլայնել իր կենսապահովությունը և տարիքը, պետք է պահպանի լավ հարաբերություններ իր հարազատների և մտերիմների հետ»:¹⁴⁷

Գիտնականները մեկնաբանում են ասելով, որ պարզևր կենսապահովության ընդլայնումն է, հաջողությունը

¹⁴⁶ Աբու Դաուդ, Քիթաբ Ազ-Չաքյաթ, Ողորմության Գիրք, գլուխ Սիլաթուր Ռահիմ 1694, Ահմեդ 1680, Իբն Հիբբան 443, ալ- Հակիմ 7265 և ասաց. Հետևյալը ճիշտ պատում է:

¹⁴⁷ Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-Բոյու, Առևտրի Գիրք, գլուխ, ով ցանկանում է ընդլայնել իր կենսապահովությունը, պետք է շնորհակալ լինի Սիլաթուր Ռահիմին 5639 և Մուսլիմ, Լավ Վարքի և Ձևերի գիրք, գլուխ Սիլաթուր Ռահիմ և այն կտրելու արգելքը 21

ներկայացնելու երկրպագություն և ժամանակի սպառում, որը օգտակար է Դատաստանի Օրը:¹⁴⁸

Մյուս կողմից, տեքստերը ուղղակի և պարզ էին, զգուշացնելով ընդդեմ ազգակցական կապերի խզման և այն դասակարգեցին որպես զանգվածային վատ արարք, որովհետև հետևյալը մարդկանց կապը դաժան է դարձնում, տարածում է ատելության և թշնամանքի ոգի և ազգականների միջև ոչնչացնում է ընտանեկան համախմբվածությունը: Ամենաբարձրյալ Ալլահը զգուշացնում է, որ կանիժի նրան, ով կխզի ազգակցական կապերը. «**Այնուհետ, արդյո՞ք սպասելի է ձեզանից, որ եթե դուք ունենաք իշխանություն, որ դուք չարիք կգործեք երկրի վրա և կխզեք ձեր ազգակցական կապերը: Այս այն մարդիկ են, ում Ալլահը անիժել է, քանի որ Նա խլացրել է կուրացրել է նրանց**»: (Մուհամմեդ :22,23)

Չաբիր Իբն Մութթամը ասաց, որ Ալլահի Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Անհատը, ով դաժան է դարձնում ազգակցական կապերը, չի մտնի Դրախտ»:¹⁴⁹ Ազգակցական կապերի խզումը նշանակում է դաժան դարձնել հարաբերությունները և դադարել լավ վերաբերվել նրանց: Գոյություն ունեն շատ ներդաշնակ տեքստեր, որոնք հաստատում են ազգակցական կապերի խզման զանգվածայնությունը: Այն պետք է օգնի արարել համատեղ, մոտիկ և եղբայրական համայնք, որտեղ Ալլահի

¹⁴⁸ Տե՛ս. Ան-Նաուաուի. Ալ-Մինհաջ Ֆի Շարի Սահիհի Մուսլիմ Իբն ալ-Հաջաջ, Մուսլիմ Իբն Հաջաջի Պատման մոտեցման մեկնաբանությունը 16114

¹⁴⁹ Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-Ադաբ , Լավ վարքի և ձևի գիրք, գլուխ Ազգակցական Կապերի մեղքի դաժանություն 5638 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ- Ադաբ , Լավ Վարքի և Ձևի Գիրք, գլուխ Միլաթուր Ռահիմ և Խզման արգելքը, 19

Մարգարեյի պատումը. «Դուք տեսնում եք հավատացյալներ, ովքեր գթասիրտ են միմյանց միջև և ցուցադրում են սեր և բարի են, հիշեցնելով մի մարմին, այնպես, որ, եթե մարմնի մի մասը լավ չէ, ապա ամբողջ մարմինը կլիսում է քնկոտությունը և ջերմը նրա հետ»:¹⁵⁰ իրականությունն է դառնում:

¹⁵⁰ Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ-Ադաբ Գիրք լավ Վարքի և Ձևի, գլուխ, Լինել գթասիրտ մարդկանց և կենդանիների նկատմամբ 5665 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ-Ադաբ , Գիրք Լավ Վարքի և ձևի, գլուխ. Հավատացյալների Գթասրտությունը Միմյանց նկատմամբ և Նրանց սիրո ցուցադրումը միմյանց 2586 և տեքստի խոսքերը պատկանում են նրան:

ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՆՐԱ ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Մահմեդական համայնքը մեծ ընտանիք է, որը կապված է սիրով, համերաշխությամբ, համագործակցությամբ և գթասրտությամբ: Մահմեդական համայնքը հավասարակշռված, աստվածային, մարդկային համայնք է, որը գոյակցում է լավ վարվելաձևով և գործում է արդարությամբ և խորհրդատվությամբ: Տարեց անդամները գթասիրտ են երիտասարդների նկատմամբ: Ունևորը խղճում է աղքատին և ուժեղը օգնում է թույլին: Մահմեդական համայնքը նման է մեկ մարմնի: Եթե աչքը ցավում է, ապա ամբողջ մարմինը ցավի մեջ է և եթե գլուխն է ցավում, ապա ամբողջ մարմինը ցավում է:

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Լի Աթուաթերը ¹⁵¹, ով հանդիսանում էր Ռոնալդ Ռեյգանի ¹⁵² կառավարության գլխավոր խորհրդանիշներից մեկը, 1991 թվականի Լայֆ ամսագրի մեջ ասաց. «Իմ հիվանդությունը ինձ ուսուցանեց մարդկային էության, սիրո, եղբայրության

¹⁵¹ Լի Աթուաթեր 1951-1991 ամերիկայն քաղաքական խորհրդական, ռազմակցետ էր, ով ներկայացնում էր Հանրապետական կուսակցությունը: Նա Նախագահներ Ռոնալդ Ռեյգանի և Ջորջ Բուշի խորհրդականն էր:

¹⁵² Ռոնալդ Ռեյգան 1911-2004 Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների 40-րդ նախագահն էր, 1981-1989 թվականներին: Մինչ քաղաքականությամբ զբաղվելը, նա անհաջողակ երկրորդական դերեր կատարող դերասան էր: Նա հայտնի, սիրելի նախագահ էր: 1984 թվականին նա ընտրվեց երկրորդ անգամ ձայների բացարձակ մեծամասնությամբ:

և փոխհարաբերությունների մասին, որ ես երբեք չէի հասկացել և միգուցե, չէի կարող հասկանալ: Այսպիսով, այդ տեսանկյունից, գոյություն ունի մի փոքր ճշմարտություն և բարիք ամեն ինչում»:¹⁵³

Եղբայրությունը մարդկային ամենաեզակի արժեքներից է, որը հաստատել է Իսլամը, որպեսզի ներկայացնի համայնքի միասնությունը: Եղբայրությունը ձեռք է բերում համայնքի համակցությունը և վերջինս գոյություն չի ունեցել մեկ այլ որևէ համայքում, լինի դա հին թե նոր: Եղբայրությունն նշանակում է «Որ մարդիկ ապրում են սիրով, կապվածությամբ և աջակցությամբ, կապված են զգացմունքով, որը կապում է մեկ ընտանիքի անդամներին, ուլքեր սիրում և աջակցում են միմյանց և որտեղ յուրաքանչյուր անդամ զգում է, որ իր եղբոր հզորությունը ավելանում է իր իսկ հզորությանը և իր եղբոր թուլությունը, նշանակում է իր իսկ թուլությունը և որտեղ յուրաքանչյուրը զգում է թույլ, երբ միայնակ է և հզոր, երբ իր եղբոր կողքին է»:¹⁵⁴

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ

Տեքստերը ընդգծում են եղբայրության կարգավիճակը Իսլամական համայնքում և եղբայրության ազդեցությունը կառուցելու Մահմեդական համայնք: Նրանք նույնպես հրահրում են ամենին, ինչը ամրացնում է եղբայրությունը և արգելում են ամենը, ինչ կարող է վնասել :Ամենաբարձրյալ

¹⁵³ Մեջբերում է Աբդել Հայ Զալումը, Նոր Չարիքի Կայսրությունը էջ. 397

¹⁵⁴ Յուսուֆ ել Քարադաուի, Մահմեդական համայնքի Բնութագիրը, որ Մենք Փնտրում ենք. էջ. 138

Ալլահը, հաստատել է եղբայրության կապը և հավատքը ասելով. «Հավատացյալները մի եղբայրություն են»: (Ալ-Հուջուրաթ:10) անկախ ռասայից, գույնից և ծագումից: Այս հիմքով էլ Մալման ալ Ֆարիսին, Բիլալ ալ Հաբաշին և Սուհայբ առ-Ռումին եղբայրացան իրենց արաբ եղբայրների հետ:

Նմանատիպ եղբայրությունը Ղուրանը նկարագրում է որպես Ալլահի օրհնություն: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «**և հիշեք երախտագիտությամբ, Ալլահի շնորհը ձեզ, քանի որ դուք թշնամիներ էիք և Նա միացրեց ձեր սրտերը սիրով, այսպիսով, ի շնորհիվ Նրա Ողորմածության, դուք դարձաք եղբայրներ**»: (Ալ- Ամրան 103)

Մեդինա գաղթելուց հետո, Մահմեդական համայնքի կառուցման սկզբնաշրջանում և մզկիթի կառուցումից անմիջապես հետո, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) սկսեց եղբայրական կապեր հաստատել Մուհաջերինների, գաղթյալների և Անսարների միջև: Ղուրանը գրանցեց եղբայրությունը, որը սիրո և այլասիրության բարձրորակ օրինակ ծառայեց: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «**Սակայն նրանք, ովքեր նրանցից առաջ ունեն տներ Մեդինայում և ընդունել են Հավատքը, ցուցադրում են իրենց նվիրվածությունը, նրանց, ովքեր գաղթել են և ոչ մի ցանկություն չունեն իրենց սրտերի մեջ այն բաների համար, որոնք տվել են վերջիններիս, սակայն նրանց գերադասում են իրենցից, նույնիսկ, երբ աղքատությունը իրենց իսկ սեփականությունն է**»: (Ալ-Հաշր :9)

Շնորհիվ եղբայրության, սիրո և այլասիրության հիասքանչ օրինակ է, երբ մեկ Անսար տղամարդ առաջարկեց իր գաղթական եղբորը իր գումարի կեսը և ամուսանալու ծրագրումից հետո, իր կանանցից մեկին:

Հետևյալը հաղորդել է Անաս Իբն Մալիքը, ով ասաց. Աբդուլ Ռահման Իբն Աուֆը եկավ Մեդինա և Մարգարեն եղբայրական կապ հաստատեց նրա և Մաադ Իբն ալ- Ռաբի ալ Անսարի միջև, ով Աբդուլ Ռահմանին առաջարկեց վերցնել իր գումարի կեսը և երկու կանանցից մեկին, սակայն Աբդուլ Ռահմանն ասաց նրան. Թող Ալլահը օրհնի քո ընտանիքը և գումարը,ցույց տուր ինչ շուկայի ճանապարհը... :¹⁵⁵

Համայնքի համակցության մեծ դերի համար, Ալլահի զգուշացումը ակնհայտ է, որը դեմ է յուրաքանչյուր արարքի, որը կարող է թուլացնել Իսլամական եղբայրությունը: Ամենաբարձրյալ Ալլահը արգելել է գերադասությունը և ծաղրը: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «**Օվ դուք, ովքեր հավատացել եք: Թող որ ձեր միջի ոչ մի մարդ չծիծաղի մյուսների վրա. կարող է պատահել, որ վերջինս ավելի լավն է քան նախորդը**»: (Ալ-Հուջուրաթ :11)

Ալլահը արգելել է զրպարտությունը և ծագումնաբանական մեծամտությունը: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «**Ոչ անվանարկեք, ոչ էլ ծաղրեք միմյանց, ոչ էլ կոչեք ածական անուններով.Անվանարկելը համարվում է թուլություն, կիրառելու մեկի համար, այն բանից հետո, երբ նա հավատացել է. Եվ նրանք, ովքեր չեն դադարեցնում, իրոք, սխալ են գործում**»: (Ալ-Հուջուրաթ :11)

Ալլահը արգելել է բամբասանքը, զրպարտությունը և կասկածը,դրանք բոլորը պառակտում են ցանկացած համայնք: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «**Օվ, դուք, ովքեր**

¹⁵⁵ Ալ-Բուխարի, Ուղեկցերդների Գրքի Առաքինությունը: Ինչպես Մարգարեն եղբայրեցրեց իրեն և ուղեկցորդներին 3722, Ալ-Թիրմիզի 1933, Ալ-Նասայի 3388 և Ահմեդ 12999

հավատացել են. խուսափեք կասկածից այնքան, որքան հնարավոր է, քանի որ կասկածը որոշ դեպքերում մեղք է. Եվ մի լրտեսեք միմյանց: Արդյո՞ք ձեզանից մեկը ցանկություն կհայտնի համտեսել իր մահացած եղբոր մարմինը: Ոչ, այն զգվելի է... Սակայն վախեցեք Ալլահից: Քանի որ Ալլահը Ամենագթասիրտն է»: (Ալ-Հուջուրաթ :12)

Եթե գոյություն ունի վեճ կամ փաստարկ, Իսլամը մեծարում է ամենը, ինչը կարող է օգնել միացնել սրտերը և ամրացնել միությունը, կոչելով խաղաղության: Մարգարեն ասաց. «Արդյո՞ք պետք է հաղորդեմ ձեզ մի բանի մասին, որը պահքից, աղոթքից և բարեգործությունից ավելի բարձր աստիճանի վրա է գտնվում: Մարդիկ պատասխանեցին, Այո Ալլահի Մարգարե: Նա ասաց. Մարդկանց միջև որևէ բան դնելն է, փչացնելով նրանց սաղրանքները»:¹⁵⁶

Ավելին, Իսլամը թույլատրում է ստելը, որը կարող է ուղղել վիճող մարդկանց, քանի որ այն պաշտպանում է Մահմեդական համայնքի միությունը հարվածից: Մարգարեն ասաց. «Նա, ով խաղաղություն է բերում մարդկանց միջև, բարիք հնարելով կամ ասելով լավ բաներ, ստախոս չէ»:¹⁵⁷

¹⁵⁶ Աբու Դաուդ, Քիթաբ ալ- Ադաբ, Ընդհանուր Վարքի գիրք, գլուխ Խաղաղություն 4919, Ալ-Թիրմիզի 2509, Ահմեդ 27548, Շուեայբ ալ – Արնաուբն ասաց. Հետևյալ հաղորդումը ճիշտ է: Իբն Հիբբան 5092, ուղղել է ալ- Ալբանին տես. Մահիհ ալ Ջամի 2595

¹⁵⁷ Ալ-Բուխարի, հաղորդել է Ում Բուլթում բնթ Ուքբան. Քիթաբ Ասուլի, Խաղաղության Գիրք, գլուխ, Ստախոս չէ նա, ով խաղաղություն է բերում մարդկանց 2546, Մուսլիմ, Քիթաբ ալ Բիր ուա Սիլահ ու ալ Ադաբ, գլուխ Արգելել Սուտը և Թույլատրել Սուտը 2605

ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Արտահայտելով եղբայրության կարևորությունը, Իսլամը սահմանել է մի շարք իրավունքներ և պարտավորություններ, որոնք պետք է լրացնի յուրաքանչյուր մահմեդականը և նմանատիպ հարաբերության լույսի ներքո, որը Իսլամը դասակարգել է որպես պարտք, Հարության Օրը պետք է դատվի որպես մարդկային արարք և վստահություն, որը պետք է լրացվի: Մարգարեն պարզաբանել է ասելով. «Մի մեծացրեք չարակամությունը և մի առաջարկեք նրան աճ գնից դուրս և մի մեծացրեք հակակրանքը կամ թշնամությունը և մտեք գործարքի, երբ մյուսները մտել են այդ գործարքի մեջ և եղեք ինչպես ընկեր եղբայրներ և Ալլահի ծառաներ: Մահմեդականը մահմեդականի եղբայրն է: Նա ոչ ճնշում է նրան, ոչ ոտնահարում նրան, ոչ էլ վերևից է նայում նրան: Երկյուղածությունը այստեղ է և մինչ նա ասում էր այդ, նա երեք անգամ ցույց տվեց իր կուրծքը: Մահմեդականի համար լուրջ չարիք է, մյուս եղբայր մահմեդականին վերևից նայել: Մահմեդականի ամեն իրը անձեռնմխելի է իր հավատքի եղբոր համար. Նրա արյունը, ունեցվածքը և պատիվը»:¹⁵⁸

Մարգարեյի խոսքերը «մի առաջարկեք գնից դուրս աճ «գիտնականները մեկնաբանում են. որը հետևյալը

¹⁵⁸ Մուսլիմ, հադորդել է Աբու Հուրեյրան. Քիթաբ ալ- Բիբ Ուսա Մալաթ Ուալ Ադաբ , Լավագույն Կեցվածքը, բարի վարվելաձևը և հարաբերությունների կապերը, գլուխ Արգելված է ոճիր գործել մահմեդականի նկատմամբ, ոտնահարել նրան, վիրավորել նրան , Նրա արյունը, պատիվը և Ունեցվածքը անձեռնմխելի են 2564, 7713 , ալ- Բայիակի ալ-Մունան ալ Քուբրա 11830

նշանակում է դադարել աջակցել և օգնել նրան և իրական իմաստն է. Եթե մահմեդականը փնտրում է մեկ այլ մահմեդականի աջակցությունը հոգացությունը կամ այլն, նա պետք է աջակցի նրան, եթե հնարավոր է և գոյություն չունի ոչ մի օրինական արդարացում վերջինիս, նրան աջակցությունը մերժելու»:¹⁵⁹

Անասը հաղորդում է, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Օգնիր քո եղբորը, անկախ նրանից նա կեղեքիչ է, թե կեղեքվող», մի մարդ հարցրեց. «Օվ, Ալլահի Առաքյալ, ես կօգնեմ նրան, եթե նա կեղեքված է, սակայն, եթե նա կեղեքիչ է, ինչպե՞ս ես պետք է օգնեմ նրան»: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Խոչընդոտել նրան կեղեքել մյուսներին, քանի որ այդպես պետք է օգնել նրան»:¹⁶⁰

Արդյո՞ք գոյություն ունի որևէ մարդկային համայնք, որը ի վիճակի է պարտավորեցնել յուրաքանչյուր անդամի լրացնել իր եղբոր կարիքները, օգնել իր եղբորը, եթե նա կեղեքվում է և խոչընդոտել նրան կեղեքել մյուսներին:

Միայն Իսլամական համայնքը կարող է այդպես գործել, ի շնորհիվ եղբայրության և զգացմունքների միության բարձր մակարդակի: Յուրաքանչյուր անդամ ցանկանում է հեռացնել իր եղբոր դժբախտությունները, լուծել նրա խնդիրները, աջակցել և օգնել նրան և չատել կամ չթշնամանալ նրան: Յուրաքանչյուր անդամ պարտավոր է լինել դրական: Ըստ այդմ, եղբայրությունը հիմք է և կոչում,

¹⁵⁹ 16/ Ալ-Նաուաուի, Մինհաջ ֆի Շարի Մահիհ Մուալիմ բին Հաջջաջ 120

¹⁶⁰ Ալ-Բուխարի, Քիթաբ ալ Իքրաահ, Գիրք, որը վերաբերում է ճնշման տակ ասված որևէ բանին, , գլուխ Որևէ մեկը երդվում է իր եղբորը, որ նա իր եղբայրն է, երբ վախենում է սպանվելուց կամ նմանատիպ որևէ բանից 6552, Ալ թիրմիզի 2255, Ահմեդ 11967 և ալ- Դարմի 2753

որպեսզի համակցի և միասնական դարձնի մահմեդական
համայնքը:

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամական Շարիաթը պատվիրում է իր հետևորդներին պահպանել համագործակցությունը, համերաշխությունը և զգացմունքների միությունը և զգացմունքները նրանց միջև, ի լրում իրենց համերաշխության ի կարիքների և նյութական խնդիրների: Ուստի, նրանք դարձել են ինչպես ամուր, մածուցիկ կառուցվածք, որի մասերը օգնում են միմյանց: Աբու Մուսա ալ-Աշարին, ասաց, որ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Հավատացյալը, մեկ այլ հավատացյալի համար նման է կառույցի, որի տարբեր մասերը կիրառելի են միմյանց»:¹⁶¹ Կամ ինչպես մեկ մարմին, որտեղ, եթե որևէ մասը լավ չէ, ապա ամբողջ մարմինը կիսում է քնկոտությունը և ջերմը դրա հետ: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Դուք տեսնում եք հավատացյալներին, որպես գթասիրտ միմյանց նկատմամբ և ցուցադրում են սեր միմյանց և բարի են միմյանց նկատմամբ, հիշեցնելով մեկ մարմին, այնպես, որ, եթե մարմնի որևէ մաս լավ չէ, ապա ամբողջ մարմինը կիսում է քնկոտությունը և ջերմը դրա հետ»:¹⁶²

¹⁶¹ Ալ Բուխարի, Քիթաբ ալ- Ադաբ Գիրք Լավ Վարքի և Վարվելաձևի, գլուխ Հավատացյալի համագործակցությունը մեկ այլի հետ 5680, Մուսլիմ, Քիթաբ Ալ-Բիր Ուսա Սալաթ –Ել Ուալ- Ադաբ, Գիրք Վարէի , Լավ Վարվելաձևի և Ազգակցական փոխհարաբերությունների, գլուխ Հավատացյալները գթասիրտ են միմյանց միջև, Ցուցադրում են Սեր և Աջակցում են միմյանց: 2585

¹⁶² Ալ-Բուխարի, Քիթաբ Ալ- Ադաբ Գիրք Լավ Վարքի և Ձևի 5665, Մուսլիմ , Քիթաբ Ալ- Բիր Ուսա- Սալաթ Լինել Գթասիրտ միմյանց միջև, Ցուցադրել Սեր միմյանց և աջակցել միմյանց 65

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿՈՂՄԱՆԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Սոցիալական համերաշխությունը Իսլամում, կանգ չի առնում նյութական շահերի վրա, որը հանդիսանում է համերաշխության հիմնական գործոններից մեկը, սակայն քողարկում է հասարակության բոլոր կարիքները, լինի անհատ, թե խումբ, անկախ այդ կարիքները նյութական, բարոյական կամ մտավոր են, հետևյալ հասկացությունների ամենալայն շրջանակներում: Այն նշանակում է, որ համերաշխությունը ներառում է ազգի անհատների և խմբերի բոլոր հիմնական իրավունքները:

Իսլամի բոլոր ուսմունքները հաստատում են բոլոր մահմեդականների միջև գոյություն ունեցող համերաշխության համակողմանի բնույթը: Այդ իսկ պատճառով, մահմեդական համայնքին օտար է անհատականությունը, եսասիրությունը և բացասական մտածելակերպը: Մահմեդական համայնքը, իսկապես ապրում է հավատարիմ եղբայրությանը, առաքինությանը և ամբողջ ժամանակաընթացքում առաքինաբար և բարեպաշտորեն միմյանց օգնությանը:¹⁶³

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

¹⁶³ Տե՛ս. Մուհամմեդ ալ-Դիսուքի, Կրոնական ձիրքը և Նրա Դերը Չարզացնելու Մահմեդական Համայնքը, Իսլամական ինդիրների շարք, խնդիր 46, հրապարակել է Իսլամական Գործորի Գերագույն Դատարանը, Առաջին Մաս, էջ. 5

Իսլամում մահմեդական ազգի սոցիալական համերաշխությունը, միայն մահմեդականների պատկանելություններ չեն, սակայն, նույնպես Իսլամական հասարակության ներսում ամբողջ մարդկությանը իրենց բոլոր կրոններով և հավատքներով: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. **«Ալլահը ձեզ չի արգելում, նրանց նկատմամբ, ովքեր չեն մարտնչում ձեր Հավատքի դեմ, կամ վտարում են ձեզ ձեր տներից, լինել բարի և արդար, քանի որ Ալլահը սիրում է նրանց, ովքեր արդար են»** (Ալ-Մումտահինե :8), որովհետև համերաշխության հիմքը մարդկության արժանապատվությունն է: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. **«Մենք պատվել ենք Ադամի որդիներին, մատակարարել ենք նրանց փոխադրամիջոց երկրի և ծովի վրա, տվել ենք նրանց որպես կենսակերպ բաներ, որոնք լավ և մաքուր են և շնորհել ենք նրանց հատուկ շնորհներ, ի գերադասություն մեր արարածների մեծամասնության»:** (Ալ-Իսրա :70)

Մահմեդական համայնքի անդամների համերաշխության և ինտեգրացման համատեքստում համապարփակ տարբերակներից մեկը այն է, ինչ ասում է Ալլահը **«Օգնեք միմյանց առաքինաբար և բարեպաշտորեն, սակայն մի օգնեք միմյանց մեղքում և ոխում, վախեցեք Ալլահից, քանի որ Ալլահը խիստ է պատժի մեջ»:** (Ալ Մայիդա :2)

Ալ-Քուրթուբին ¹⁶⁴ ասաց. «Հրաման է բոլոր արարածներին օգնել միմյանց առաքինաբար և բարեպաշտորեն, որը

¹⁶⁴ Ալ-Քուրթուբի, Մուհամմեդ Իբն Ահմեդ ալ Անսարի ալ Քազրաջի ալ Մալիքի ալ Քուրթուբին մեծագույն մեկնաբաններից մեկն է, հեղինակ հայտնի Ալ-Չամի Լե Ահկամ Ալ Քորան. Նա կնքեց մահկանացուն 1273 թվականին, տես. Ալ Զիրիքի . Ալ Ալամ 5322

նշանակում է, նրանք պարտավոր են օգնել մեկը մյուսին:¹⁶⁵ Ալ Մաուարոդին¹⁶⁶ ասաց. «Ամենաբարձրյալ Ալլահը կոչել է մարդկանց օգնել միմյանց և այն կապել է առաքինության և բարեպաշտության հետ, որովհետև բարեպաշտությամբ է գալիս Ալլահի հաճույքը և առաքինությամբ մարդկանց հաճույքը և նա, ով ստանում է Ալլահի հաճույքը և մարդկանց հաճույքը, երջանիկ է և լիովին օրհնված»:¹⁶⁷

ԶԱՔՅԱԹԻ ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Սուրբ Ղուրանը հստակորեն սահմանել է, որ գոյություն ունեն ունևորի ունեցվածքի մի մաս, որը պետք է տալ աղքատին և կարիքավորին: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց, «**Եվ նրանք, ում ունեցվածքի մեջ գոյություն ունի ճանաչված իրավունք: Քանի որ կարիքավորը, ով խնդրում է և նա, ում կանխում են որոշակի պատճառներով խնդրել**» (Ալ Մաարեջ :24,25) Աստվածային Օրենդիրը սահմանել է այդ մասնաբաժինը Ինքը և խնդիրը չի թողել ունևորի կամ բարերարի առատաձեռնության վրա: Նա խնդիրը չի թողել գթասրտության զգացմունքի վրա, որը կարող է գոյություն

¹⁶⁵ Տես .Ալ- Քուրթուբի Ալ Ջամի Լե Ահկամ Ալ Քուրան 646,47

¹⁶⁶ Ալ Մաուարոդի 364450 Հիջրի 9741058 Մ. Թ , Աբդուլ Հասան Ալի Մուհամմեդ իբն Հաբիբն է, ով կոչվել է գերագույն դատավոր :Նա իրավաբանության մեջ հեղինակություն էր, հիմնադիր և մեկնաբան: Նա ծառայեց որպես դատավոր մի շարք քաղաքներում: Նրա աշխատանքներից է Ադաբ ալ -Դունյա ուալ-Դին, Լավ Վարվելաձև ժամանակակից կյանքում և Կրոնում, ալ- Ահկամ Աս Սուլթանիյա, Կառավարության սկզբունքները, Տես. Ազ-Ջահաբի, Սիյար Աալամ ան Նուբալաա, Հայտնի Անհատների Կենսագրություն, 1865 և Ազ Ջարքալի , Հայտնի Անհատներ 4327

¹⁶⁷ Տես. Ալ Մաուարոդի Ադաբ ալ Դունյա ուալ-Դին, Լավ Վարք ժամանակակից Կյանքում և Կրոնում, էջ. 196

ունենալ ունևորների սրտերում, կամ իրենց ցանկությանը բարեպաշտության և բարերարության և իրենց սիրո կամ մարդասիրության:¹⁶⁸

Ղուրանական տարբերակը սահմանել է տվյալ կարիքավոր մարդկանց դասակարգումը. **«Ողորմությունը աղքատների և կարիքավորների համար է, և նրանց, ովքեր աշխատում են տնօրինել միջոցները, քանի որ նրանք, ում սրտերը վերջերս է հատվել ճշմարտությանը, նրանց համար, ովքեր գերության և պարտքի մեջ են հանուն Ալլահի և ճանապարհորդների համար, ուստի, այն հաստատել է Ալլահը և Ալլահը լի է գիտությամբ և իմաստությամբ»:** (Ալ-Թուրե :60)

Ուստի Չաքյաթը, ողորմությունը, շատ կարևոր է, քանի որ ներառում է հասարակության համարյա բոլոր անդամներին և հիմք ունենալով, համերաշխության և համագործակցության գաղափարի օրինակը, զաքյաթը տեսանելի է: Չաքյաթը Իսլամի հինգ սյուներից երրորդն է: Առանց Չաքյաթի ցանկացած որևէ մեկի Իսլամը ընդունելի չէ: Չաքյաթը մաքրում և սրբացնում է նրան, ով տալիս է ողորմություն: Չաքյաթը շահեկան է նրան, ով ներկայացնում է, մինչ այն ստանում են: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. **«Նրանց բարիքներից վերցրեք ողորմություն, այնպես, որ դուք կարող լինեք մաքրել և սրբացնել նրանց»:** (Ալ Թաուբե:103) Անկասկած, ինչպես ողորմությունը մաքրում է անհատին ժլատությունից և ազահությունից, այն նույնպես հեռացնում է նախանձը, քենն ու ատելությունը հարուստի և ունևորի նկատմամբ աղքատների և կարիքավորների սրտերից: Չաքյաթը

¹⁶⁸ Հուսեյն Համիդ Հասսան. Սոցիալական Համերաշխությունը Իսլամական Շարիաթում, էջ. 8

ստեղծում է սեր, ընտանիք, համագործակցություն և ընդհանուր կարեկցություն, այն հասարակության անդամների միջև, որտեղ ներկայացնում են այսպիսի մեծ արժանիքներ: Իսլամը թույլատրում է մահմեդականների իշխանության օղակներին ունևորի գումարից վերցնել այն, ինչ ըստ նրանց բավարար է ծածկի աղքատի կարիքները, յուրաքանչյուրը ըստ իր նյութական ունակության: Մահմեդական համայնքի մեջ ընդունելի չէ, որ որոշ մարդիկ քուն են մտնում լի ստամոքսով, մինչդեռ հարևանները քաղցած են: Ամբողջ հասարակությանը պատվիրել են համագործակցաբար կիսել նվազագույն անհրաժեշտությունը, կյանքը ապահովելու համար: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Նա, ով քուն է մտնում լի ստամոքսով, իմանալով, որ իր հարևանը քաղցած է, չի հավատում ինձ»:¹⁶⁹ Այս առիթով Իմամ Իբն Հազմը¹⁷⁰ ասաց. «Յուրաքանչյուր շրջանի ունևոր մարդիկ հրահանգ են ստացել օգնել իրենց աղքատ մարդկանց և սուլթանը, կառավարիչը ստիպում է նրանց հետևել: Ուստի, աղքատ և կարիքավոր մարդիկ պետք է կյանքին անհրաժեշտ սնունդ ձմեռային և ամառային հագուստ և կացարան

¹⁶⁹ Ալ Հակիմ 7307 ասաց. Այս պատումը ճիշտ է . Ազ Ջահաբի և առ-Թաբարանի համամիտ է նրա հետ, հաղորդել Անաս Իբն Մալիքը. Չանգվածային Բառապաշար 750, տեքստային խոսքերը նրանն են, ալ-Բայհաբի Շուաբ -ուլ-Իման, Հավատքի Ճյուղերը 3238 ալ-Բուխարի ալ-Ադաբ ալ-Մուֆրադ , Ամենաօյա կյանքի կոդ, 112 , ուղղել է ալ Ալբանին, տես. Աս-Սիլսիլահ աս Սահիհահ , ճիշտ Շղթա 149

¹⁷⁰ Իբն Հազմ ալ- Անդալուզի, Աբու Մուհամեդ Ալի Իբն Ահմեդ Իբն Սաեդ Ադհարիբին 384456 Հիջրի 9941064 , ամենահայտնի իսլամական իմամներից մեկն էր: Նա իրավաբանության բնագավառի հեղինակություն էր : Նա հանդիսանում էր Դաուդ Ադհարիբի հետևորդը, ով հավատում էր սուրբ գրքերի գերմեկնաբանություններին: Տես. Աս-Սաֆադի, ալ-Ուաֆի բիլ Ութֆայաթ, Կենսագրական բառագիտություն 2093

ստանան, որպեսզի պաշտպանեն իրենց անձրևից, ամառվա արևից և անցորդների հայացքներից»:¹⁷¹

Իսլամում, նյութական համերաշխությունը չի դադարում մատակարարել նվազագույն անհրաժեշտություն, որպեսզի աջակցի կարիքավորի կյանքին, սակայն, այն գերազանցում է արդյունավետության հասնելուն: Հետևյալը ակնհայտ էր Օմար Իբն ալ-Խատաբի խոսքերի մեջ. «Կրկնիք ողորմություն նրանց, նույնիսկ, եթե նրանցից մի քանիսը ունեն հարյուր ուղտ»:¹⁷²

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅԱՆ ԱՐԺԱՆԻՔՆԵՐԸ ՊԱՏՈՒՄՆԵՐԻ ՄԵՋ

Պատումներից մեկը, որը կոչ է անում մահմեդական համայնքի համերաշխության կերտմանը և Իսլամի մեջ նկարագրում է կարգավիճակը, հաղորդել է Աբու Մուսա ալ-Աշարին, ով ասաց. Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Երբ Աշարի ցեղի մարդկանց մոտ սննդի սղություն էր սուրբ ճակատամարտերի ընթացքում, կամ Մեդինայում նրանց ընտանիքների սնունդը սպառվում էր, նրանք հավաքում էին իրենց մնացած սնունդը մեկ սավանի մեջ և այնուհետ բաժանում էին միմյանց միջև հավասարապես, չափելով այն գավաթով: Այսպիսով, այս մարդիկ ինձանից են և ես նրանցից եմ»:¹⁷³ Իբն Հաջարը իր «Արարչի Հաղթանակը»

¹⁷¹ Իբն Հազմ Ալ- Մուհալլա , Հիանալի Տրակտատ 6452 , թողարկում 725

¹⁷² Իբիդ

¹⁷³ Ալ-Բուխարի Էիթաֆ աշ Շարիկա «Ընկերության գիրք», գլուխ ընկերության Մննդի և Առաջարկների 23540, Մուսլիմ Քիթաֆ Ֆադիայլ, ուղեկցորդների արժանիքները, գլուխ, Աշարի Ցեղի Արժանիքները 2500

գրքի մեջ ասաց. Այդ նշանակում է, որ նրանք կապված են ինձ, Մարգարեին ¹⁷⁴և սա բարձրագույն պատիվ է յուրաքանչյուր Մահմեդականի համար:

Մեկ այլ պատում է հաղորդում Աբդուլլահ Իբն Ումարը, Թող Ալլահը գոհանա նրանով և նրա հայրը, ով ասաց, որ Մարգարեն ասաց. «Մահմեդականը եղբայր է մեկ այլ մահմեդականի, այսպիսով, նա չպետք է ճնշի նրան, ոչ էլ նա պետք է տա նրան կեղեքիչի ձեռքը: Ով լրացում է իր եղբոր կարիքները, Ալլահը կլրացնի նրա կարիքները, ով դուրս է հանում իր մահմեդական եղբորը տհաճ իրավիճակից, Ալլահը նրան դուրս կհանի անհարմար իրավիճակից Հարության օրը և ով քողարկում է մահմեդականին, Ալլահը կքողարկի նրան Հարության Օրը»:¹⁷⁵

Ան-Նավավին, թող Ալլահը թողություն տա նրան, ասաց. «Հետևյալը ցույց է տալիս մահմեդականին օգնելու արժանիքը, նրան անհարմար իրավիճակից դուրս բերելը և քողարկելը: Խորհուրդը, հեռացնում է Մահմեդականի դժվարությունը, գումարի կամ հեղինակության կամ օգնության միջոցով: Ակնհայտ է, որ Մահմեդականին անհարմար իրավիճակից հանելը, հնարավոր է կարծիքի

¹⁷⁴ Իբն Հաջար , Ֆաթի ալ-Բարի 5130

¹⁷⁵ Ալ-Բուխարի. Քիթաբ ալՄազալիմ, Ճնշումների Գիրք, գլուխ. Մահմեդականը չպետք է ճնշի մեկ այլ մահմեդականի և չպետք է տա նրան ճնշողի ձեռքը 2310 և Մուսլիմ, Քիթաբ Ալ-Բիր Ուա-Մալաթ Ուալ-Ադաբ , Գիրք Առաքինության, Լավ Վարվելաձևի և Փախհարաբերությունների Կապի, գլուխ. Անարդարության արգելքը. 2580

կամ խորհրդի միջոցով»:¹⁷⁶ և սա Մահմեդական համայնքի համերաշխության ճշգրիտ իմաստն է:

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ցանկություն ուներ ասելու, որ ամբողջ հասարակությունը պետք է կիսի միմյանց օգնելը և առանձնապես աղքատ և կարիքավորին և որ յուրաքանչյուր ապահովված անհատը և յուրաքանչյուր անհատը, ով ունի հեղինակություն, պետք է օգնի իր հասարակությանը և միշտ օգնության ձեռք մեկնի: Նա նույնպես ցանկություն ուներ հայտնելու, որ հասարակության բոլոր մարդկային ուժերը, պետք է միասնական նպատակ ունենան ներկայացնել յուրաքանչյուր անհատի հետաքրքրությունները և կանխել վնասները, ինչպես նաև պաշտպանել հասարակական կառուցվածքը և հաստատել այն ձայնային հիմքերով:¹⁷⁷ Պատումը նույնպես նշանակում է, որ մարդիկ միմյանց հետ պետք է ապրեն համագործակցությամբ և միության անհատների և խմբերի միջև և բոլորի և իրենց եղբայրների միջև:¹⁷⁸

Կարիքավորների օգնությունը և հասարակության անդամների նկատմամբ պարտականության զգացումը, Մարգարեն դասակարգում է սեփական անձի բարեգործություն: Աբու Ջարը հաղորդեց. «Յուրաքանչյուր անհատ պետք է տա բարեգործություն, ամեն օր արևի ծագման հետ», ես ասացի, Օվ Մարգարե. Որտե՞ղ մենք

¹⁷⁶ Ան-Նավալի, Ալ-Մինհաջ Ֆի Շարհ Սահիհ Մուսլիմ, Մուսլիմի Վավերական պատումների Մեկնաբանություն, 16135

¹⁷⁷ Մուհամեդ Աբու Ջուհրա Հասարակական Համերաշխությունը Իսլամում, էջ. 7

¹⁷⁸ Աբդուլ Աալ Ահմեդ Աբդուլ Աալ, Հասարակական Համերաշխությունը Իսլամում, էջ. 13

կարող ենք տալ բարեգործություն, մինչ դեռ մենք գումար չունենք:Նա պատասխանեց.«Որովհետև բարեգործության դարպասներից մեկը առաջնորդում է կույրին, օգնում է խուլին և համրին հասկանալ, ցույց է տալիս մարդկանց ուղիներ, որ նրանք պետք է վերցնեն, երբ խնդրում են այդ, խանդավառությամբ օգնել նրան, ով օգնության կարիք ունի, խանդավառությամբ օգնել թույլերին, այս բոլորը դարպասներն են բարեգործություն տալու...»¹⁷⁹

Այսպիսի արժեքները ակնառու քաղաքակրթական ուղենիշներ են,որով Իսլամը նախորդել է բոլոր համակարգերին և օրենքներին,որոնք մեծ մտահոգություն են ցուցաբերել այս խնդրի շուրջ:Ո՞վ է լսել առաջնորդել կույրին, օգնել խուլին հասկանալ:

Մարգարեն զգուշացրել է նրանց, ովքեր ի վիճակի են լրացնել մարդկանց կարիքները, ջանալ անել այդ: Ամբ Իբն Մուրրան, ասաց Մուավիյային. Ես լսել եմ, թե ինչպես է Մարգարեն ասել. «Ցանկացած իմամ, ով փակում է իր դուռը կարիքավորի, աղքատի և տեսանելիորեն կարիքավոր մարդկանց երեսին, Ալլահը փակում է երկնային դարպասները, առանց լրացնելու նրա կարիքները»:¹⁸⁰ Իբն Մուրրան ասաց. Մուավիյան նշանակում է մի մարդու, որպեսզի վերջինս լրացնի մարդկանց կարիքները:

¹⁷⁹ Հադիթը գտնվում է Ահմեդ 21522 և Շուիխյբ ալ Արնաութն ասաց. Հետևյալ խոսքերը ճիշտ են և Իբն Հիբբան 3377 և Ալ-Բայհաքին, իր Հավատքի ճյուղերը գրքից, 7618 և ան Նիսայի, Աս Մունան ալ Քուբրա , Պատումների Հավաքածու 9027 և ուղղել է ալ –Ալբանին, տես. Սահիի ալ-Ջամի, Երկրորդ Հավաքածու 4038

¹⁸⁰ Աթ Թիրմիզի 1332, Ահմեդ 18062, Աբու Յալա 1565, ուղղել է ալ-Ալբանին, տես. Չայնային Հավաքածու, 5685

Հաղորդել է Ջաբիր Իբն Աբդուլահ և Աբի Տահլա ալ Անսարին, թող Ալլահը թողություն տա նրանց,որ Մարգարեն ասաց. «Ով հիասթափեցնում է մահմեդականին, որտեղ նրա սրբությունն է պղծության ենթարկվում և նրա պատիվը հարձակման, Աստված նրան կհիասթափեցնի, երբ նա ցանկություն ունենա հաղթանակելու և ով պաշտպան է կանգնում մահմեդականին, որտեղ նրա սրբություն է պղծության ենթարկվում և նրա պատիվը հարձակման,Աստված կաջակցի, երբ նա կարիք ունենա Նրա աջակցությանը»:

Ինչ հաղորդել է աթ-Թաբարանին իր Ալ-Մուջամ Ալ Քաբիր, (Չանգվածային Բառապաշար) (4735) և նրա Ալ-Մուջամ Ալ Աուսաթ, (Միջին Բառապաշար) (8642) և Աբու Դաուդ (4884) և Ահմեդ (16415) և ալ Բայհաքին, իր Հավատքի ճյուղերը աշխատության մեջ (7632), որը ուղղել է ալ Ալբանին, տես Սահիհ Ալ Ջամի, (Չայնային Հավաքածուներ) (5690) և Ալ Ջամի աւ-Սադիր, (Փոքր Հավաքածու) և դրա լրացումը (10627) ¹⁸¹ և բնօրինակը, որոնք արտահայտել են մահմեդական իրավաբանները, հիասքանչ են: Նրանք եզարակացնում են, որ ցանկացած մահմեդական պետք է փորձի հոգալ այլոց վնասները: Աղոթքները պետք է դադարեցնել, որպեսզի փրկել նրանց կյանքը, ովքեր դրա կարիքը ունեն, ինչպիսիք են խեղդվողները կամ հրդեհի ճիրաններում գտնվողը- նա պետք է փրկի նրանց ցանկացած որևէ բանից, որը կարող է նրա մահվան

¹⁸¹ Հաղորդել է Աթ-Թաբարանին իր Ալ Մուջամ Ալ-Քաբիր , (Չանգվածային Բառապաշար) (4735)և իր Ալ Մուջամ Ալ Աուսաթ, (Միջին Բառապաշար) (8642)և Աբու Դաուդ (4884) և Ահմեդ (16415) և ալ-Բայհաքին իր Հավատքի ճյուղերը (7632), ուղղել է ալ Ալբանին, տես Սահիհ Ալ Ջամի(Չայնային Հավաքածու) (5690) և Ալ Ջամի աւ Սադիր (Փոքր Հավաքածու) և դրա լրացումը (10627)

պատճառ դառնալ: Եթե անհատը միակն է, ով ի վիճակի է անել այդ, ապա տվյալ արարքը դառնում է պարտավորություն: Սակայն, եթե մի քանի հոգի են ի վիճակի անել այդ, պարտավորվածությունը դառնում է այլընտրանքային և դատավորների միջև գոյություն չունի անհամաձայնություն:¹⁸²

Ուստի, համերաշխությունը էական կայմակալ է Իսլամական հասարակության մեջ, որը պահանջում է համագործակցության և գործընկերության շատ ձևեր, ինչպիսիք են օգնության առաջարկը, պաշտպանությունը, աջակցությունը և ցավակցությունը, մինչ կարիքավորի դժվարությունները լրացվում են և ցավն ու ախտը ավարտին է մոտենում:

¹⁸² Աշիրբինի պ Խաթիբ . Ան ղնի պ Ան հթաջ 45 և Իբն Բու դամալ 7202/8,515/

ԱՐԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ՆՐԱ ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԺԵՔԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Արդարությունը հիմնական մարդկային արժեքներից մեկն է, որը հաստատել է Իսլամը և այն դարձրել է անհատի, ընտանիքի և հասարակական կյանքի հիմնական սյուներից մեկը: Ղուրանը, մարդկանց միջև քիաթի, արդարության հաստատումը, բոլոր երկրային ուղերձների միջև դարձրել է հիմնական նպատակ: Ամենաբարձրյալ Ալլահին ասաց. **«Մենք ուղարկել ենք հնում մեր առաքյալներին, Պարզ Նշաններով և ուղարկել ենք նրանց հետ Գիրք և Հավասարակշռություն ճշտի և Մխալի, որպեսզի մարդիկ ի վիճակի լինեն կանգնել արդարությանը»:** (Ալ-Հադիդ:25) Ոչինչ, որը վկայում է արդարության բարձր արժեքը, չի կարող լինել ավելի հանճարեղ, քան Ալլահի առաքյալների և գրքերի արդարության հաստատումը, որպես հիմնական և առաջին նպատակ: Գրքերը հայտնվել են արդարությամբ: Առաքյալներին ուղարկել են արդարությամբ: Երկինքները և Երկիրը կառուցվել է արդարությամբ:¹⁸³

Արդարության հաստատման կարևորության ամուր և ուղղակի հայտարարության վերաբերյալ, նույնիսկ, եթե մենք ատում ենք, ում դատում ենք, ամենաբարձրյալ Ալլահին ասաց. **«Օվ, դուք, ովքեր հավատացել եք, ամուր կանգնեք հանուն արդարության, ինչպես Ալլահի վկաներ, նույնիսկ, եթե դեմ եք ինքներդ ձեզ, կամ ձեր ծնողներին կամ ազգականներին»:** (Ալ-Նիսաս :135) և ասաց. **«օվ, դուք ովքեր հավատացել եք, ամուր կանգնեք հանուն Ալլահի,**

¹⁸³ Յուսեֆ ալ Քարադավի. Մահմեդական Համայնքի Բնութագիրը Որ Մենք փնտրում ենք էջ, 133

ինչպես ազնիվ գործի վկաներ և թող ուրիշների նկատմամբ
ատելությունը թույլ չտա ձեզ շեղվել դեպի սխալը և
հեռանալ արդարությունից: Եղեք արդար, այն
բարեպաշտության կողքին է և վախեցեք Ալլահից:Քանի որ
Ալլահն քաջատեղյակ է ամենին, ինչ դուք գործում եք»: (Ալ
Մայիդա :8)Իբն Քաթիրը ¹⁸⁴ասաց, «հետևյալը նշանակում է,
որ որևէ մեկի նկատմամբ ատելությունը չպետք է
շարժառիթ դառնա նրանց նկատմամբ անարդարության
հաստատմանը: Հակառակը, արդարության պետք է դիմել
ամենով և յուրաքանչյուրով, լինեն նրանք ընկերներ, թե
թշնամիներ:»¹⁸⁵

Ուստի սերը և ատելությունը չի ապականում
արդարության հաստատումը Իսլամում: Արդարությունը չի
ոտնահարում ընտանիքի հիմքերը և չափերը կամ
հեղինակությունը կամ ունեցվածքը:Արդարությունը
նույնպես, չի ոտնահարում մահմեդականներին և ոչ
մահմեդականներին: Արդարությունը Իսլամական
իշխանության ներքո ապրողների յուրաքանչյուրի
իրավունքն է, լինեն նրանք մահմեդական, թե ոչ և տվյալ
անձիք սիրում կամ չեն սիրում միմյանց:

ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

¹⁸⁴ Իբն Քաթիր, Աբու ալ Ֆիդա Իսմայիլ Իբն Քաթիր ադ- Դիմաշքի701774
ըստ Հիշրայի, Ղուրանի գիտակ էր, պատմաբան և իրավաբան:Նա
ծնունդով Բոսրայից, Սիրիայից էր և մահկանացուն է կնքել
Դամասկոսում: Ալ Բիդայա վան Նիհայա «Ավարտի սկիզբը» նրա
գրքերից մեկն է: Տես ալ Հուսեյնի, Ջայլ Տազքիրաթ Ալ Հոֆֆազ էջ. 57-58

¹⁸⁵ Իբն Քաթիր. Սուրբ Ղուրանի մեկնաբանություն 243

Իրավիճակը, որը նկարագրում է վերոհիշյալ իմաստը, Ուսամա Իբն Ջադի պատմությունն էր, Մակգուն ցեղախմբի մի կնոջ հետ: Երբ Ուսաման փորձեց բարեխոսել կնոջը, ով պատկանում էր բարձր խավի ընտանիքին, որպեսզի կանխի գողության համար ձեռքը անդամահատելու նրա պատիժը, Ալլահի Առաքյալը բարկացավ, ոտքի կանգնեց և հանդես եկավ հայտնի ճառով, որպեսզի նշի Իսլամի արդարությունը և չափերը և հասարակության անդամների հավասարության և արդարության հաստատումը, լինեն նրանք կառավարիչներ, թե հպատակներ: Տվյալ ճառի մեջ Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ինչը կործանեց ձեզ նախորդող ազգերին այն էր, որ եթե նրանց ազնվականը գողություն էր անում, նրանք ներում էին նրան և եթե աղքատն էր գողություն անում, նրանք կիրառում էին Ալլահի օրինական պատիժը նրա նկատմամբ: Երդվում եմ Ալլահի անունով, եթե Ֆաթիման, Մուհամմեդի դուստրը գողություն անի, ես կանդամահատեմ նրա ձեռքը»:¹⁸⁶

Իմամ Ահմեդը մեջբերեց, որ Ջաբիր Իբն Աբդուլլահը, թող Ալլահը թողություն տա նրանց երկուսին էլ, ասաց. Ալլահը Խայբարը, որպես ավար էր տվել Իր Առաքյալին, այսպես, Մարգարեն բաժանեց ավարը իր մարդկանց և իր միջև: Մարգարեն նշանակեց Աբդուլլահ Իբն Ռաուահին հաշվարկել և գնահատել ավարի չափը և այնուհետ Աբդուլլահ Իբն Ռաուահան ասաց. «Օվ Հրեաներ, բոլոր արարածներից ես ամենաշատը ձեզ եմ ատում, դուք

¹⁸⁶ Ալ-Բուխարի Քիթաբ Ալ Անբիյաս, Մարգարենների Գիրք, գլուխ «Կամ նրանք արտացոլում են ուղեկցորդներին Քարանձավի և Գրությունների» Քարանձավ :9, 3288 և Մուսլիմ. Քիթաբ Ալ Հուդուդ, Գիրք Որոշված Պատիժների, գլուխ Ձեռքի անդամահատում ազնվավազարմ անձի, ով գողություն է կատարել.

սպանել եք Ալլահի մարգարեներին, (Խ.Ա.Ո.Ն) և ստել եք Ալլահին և իմ ատելությունը պատճառ չի դառնա անարդար լինել ձեր նկատմամբ: Ես հաշվարկել եմ քսան հազար ճյուղ արմավ, այսպիսով, եթե դուք ցանկություն ունեք վերցնել բոլորը, ապա վերցրեք այն և եթե դուք մերժեք, ես կվերցնեմ»: Նրանք ասացին. Այսպիսով, երկինքները և երկիրը արարվել է և մենք կվերցնենք դրանք:¹⁸⁷

Զնայած Աբդուլլահ Իբն Ռուահասի ատելությանը Հրեաների նկատմամբ, նա անարդար չէր նրանց: Սակայն, նա հայտարարեց, որ սխալ չի գործել նրանց հանդեպ և որ նրանք կարող են վերցնել այն, ինչ նրանք ցանկանում են արմավների բաժնից:

ԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամական կրոնի արդարության իրականությունը այն է, որ արդարությունը Ալլահի հավասարակշռություն է Երկրի վրա, որտեղ թույլերը ստանում են իրենց իրավունքները և անարդարները ստանում են իրենց իրավունքները անարդարներից: Արդարությունը հնարավորություն է տալիս մարդկանց ստանալ իրենց իրավունքները պարզ և հեշտ եղանակով: Արդարությունը

¹⁸⁷Մուսնադ Ահմեդ, Ահմեդի Պատմմների Հավաքածու 14996, Իբն Հիբբան 5199և Շուայբ ալ Արնաութը ասաց. «Հետևյալ խոսքերը ճիշտ են, ալ Բայհաքի. Աս Մուսնան Ալ Քուբրա 7230 Աթ-Թահաուի, Շահր Մաանի ալ Աաթար, Մովորոյթների Իմաստների Մեկնաբանություն, 2856. Աբդել Ռազիք, Ալ Մուսաննաֆ , Դասակարգված 7202 և Ալ Ալբանին ուղղել է այն. Տեա. Գայաթ ալ Մուրադ 459

Իսլամի հավատքի մասն է և մահմեդական համայնքի արդարության ներքո, ոչ ոք չի ենթարկվի անարդարության:

Եթե Իսլամը պահանջում է մարդկանց արդարության հաստատում, -բոլոր մարդիկ, ինչպես մենք տեսնում ենք վերոհիշյալ տարբերակների մեջ,- այն տեսակի արդարությունը, որը պատճառաբանված չէ կամ առաջնորդվում է զգացմունքայնորեն; Իսլամը պատվիրում է արդար լինել ինքն իր հանդեպ: Իսլամը պատվիրում է յուրաքանչյուր Մահմեդականին հավասարակաշռություն մտցնել իր, Աստծո և մարդկանց իրավունքների միջև:

Սա ակնհայտ է Ալլահի Առաքյալի խրախուսանքի մեջ, որը վերաբերվում էր Սալման ալ Ֆարիսի մեկնաբանությանը, որը վերաբերվում էր Աբու Ադ Դարդային, ով կանխել էր իր կնոջ իրավունքը, հեռացնելով նրան, ամեն օր պահք պահելով և ամեն գիշեր աղոթելով: Սա լիարժեք պատմություն է. Մարգարեն եղբայրական կապ հաստատեց Սալմանի և Աբու Ադ- Դարդայի միջև: Սալմանը այցելեց Աբու Ադ- Դարդային և տեսավ, որ Ում Ադ Դարդան մաշված հագուստ է կրում և հարցրեց նրան, թե ինչու է նա այդ վիճակում: Նա պատասխանեց «Քո եղբայր Աբու Ադ-Դարդան չի հետաքրքրվում աշխարհիկ հաճույքներով»: Մինևույն ժամանակ Աբու Դարդան վերադարձավ և կերակուր պատրաստեց Սալմանի համար: Սալմանը խնդրեց Աբու Ադ- Դարդային համտեսել իր հետ, սակայն Աբու Ադ- Դարդան ասաց. «Ես պահք եմ պահում»: Սալմանն ասաց. «Ես չեմ ուտի, մինչ դու չուտես»: Այսպիսով, Աբու Ադ- Դարդան կերավ Սալմանի հետ: Երբ գիշեր եկավ և գիշերվա մի մասն անցավ, Աբու Ադ- Դարդան արթնացավ, որպեսզի գիշերային աղոթք անի, սակայն Սալմանը ասաց նրան քնել և Աբու Ադ- Դարդան

քնեց:Որոշ ժամանակ անց Աբու Ադ- Դարդան կրկին արթնացավ, սակայն Սալմանը ասաց նրան քնել: Երբ գիշերվա վերջին ժամերն էին, Սալմանը ասաց նրան արթնանալ և երկուսն էլ աղոթք արեցին:Սալմանը ասաց Աբու Ադ- Դարդային. «Քո Տերը ունի իրավունք քո վրա, քո հոգին ունի իրավունք քո վրա և քո ընտանիքը ունի իրավունք քո վրա, այսպիսով դու պետք է տաս իրավունքները բոլոր նրանց, ովքեր ունեն իրավունքներ քո վրա»:¹⁸⁸

Աբու Ադ-Դարդան եկավ Մարգարեյի մոտ և պատմեց ամբողջ պատմությունը:Մարգարեն ասաց. «Սալմանը ճշմարտությունն է ասել»: Նույնպես, Իսլամը պատվիրել է խոսքի մեջ արդարություն: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Երբ դուք խոսում եք, խոսեք արդար կերպով, նույնիսկ, եթե անհանգստացնում եք մերձավոր բարեկամի»: (Ալ-Աննամ :152) Իսլամը նույնպես պատվիրում է դատաստանի մեջ արդար լինել:Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Ալլահը ձեզ պատվիրել է վերադարձնել Վստահությունը նրանց, ովքեր տվել են ձեզ և երբ դուք դատում եք մարդկանց միջև, ապա դատեք արդարությամբ»: (Ալ-Նիսասա: 58)

Իսլամը պատվիրում է արդար լինել մարդկանց միջև խաղաղություն հաստատելուց: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. «Եթե երկու կողմերը հավատացյալների միջից վիճում են, խաղաղություն հաստատեք նրանց միջև, սակայն, եթե նրանցից մեկը ոտնահարում է մյուսին, ապա պայքարեք դուք բոլորդ ընդդեմ մեկի, ով ոտնահարում է,

¹⁸⁸ Ալ-Բուխարի. Քիթաբ Աս-Սաում, Պահքի գիրք, գլուխ Նա, ով երդվում է իր եղբոր անունով, կոտրելու իր կամավոր պահքը 1832, արթիմիզի 2413

մինչ այն համապատասխանի Ալլահի պատվիրանին, սակայն, եթե այն համապատասխանում է, ապա նրանց միջև խաղաղություն հաստատեք արդարությամբ և ազնվորեն, քանի որ Ալլահը սիրում է նրանց, ովքեր ազնիվ, արդար են»: (Ալ-Հուջուրաթ :9)

ԱՆԱՐԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐԳԵԼՈՒՄԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Իսլամը պատվիրում է արդարություն և խրախուսում է նրա հաստատումը: Նույնությամբ, այն խստորեն արգելում է անարդարությունը և դեմ է խիստ անարդարությանը, անկախ թե անարդարությունը իր, թե ուրիշների նկատմամբ է, մասնավորապես ուժեղ անձի անարդարությունը ընդդեմ թույլի, ունևորներինը ընդդեմ աղքատի և կառավարչի անարդարությունը ընդդեմ հպատակների: Թույլ անձը վնասում է, մեղավորը անարդար է:¹⁸⁹ Սուրբ պատումը ասում է. «Օվ, Իմ ծառաներ, իրոք, ես արգելել եմ անարդարությունը ինձ համար և ես արգելել եմ ձեր միջև, այսպիսով մի եղեք անարդար միմյանց նկատմամբ»:¹⁹⁰ Եվ, Մարգարեն ասաց Մուսաին. «Վախեցիր ոտնահարված անձի անեծքից, քանի որ գոյություն չունի քող նրա խնդրանքի և Ալլահի միջև»:¹⁹¹

¹⁸⁹ Տե՛ս. Յուսուֆ Ալ Քարադաուի. Մահմեդական համայնքի բնութագիրը, որը մենք փնտրում ենք. էջ. 135

¹⁹⁰ Մուսլիմ Աբու Չար պատումից. Քիթաբ Ալ Բիբ Ուաս Սալաթ Լ Ուալ –Ադաբ Գիրք Առաքիճության, Լավ Վարվելաձևի և Փոխհարաբերությունների Կապի, Գլուխ Անարդարության Արգելքը 2577, Ահմեդ 21458, Ալ- Բուխարին, իր Ալ Ադաբ Ալ Մուֆրադ 490 աշխատության մեջ, Իբն Հիբբան 619, Ալ –Բայհաքին, իր Հավատքի Գրքի Չյուղերը 7088 և Աս- Մունան Ալ Քուբրա 11283

¹⁹¹ Ալ- Բուխարի. Քիթաբ ալ Մագհազիի, Գիրք Զինվորական Հետազոտությունների, որոնք վարել է Մարգարեն, գլուխ Աբու

Մարգարեն նույնպես ասաց. «Գոյություն ունեն երեք խումբ, ում խնդրանքը Ալլահը երբեք չի մերժի. Պահք պահող անձը, մինչև նա ավարտում է այն, արդար կառավարիչը և նա, ում ոտնահարում են, ում աղոթքը հասնում է երկինքներ և երկինքների դռները բաց են դրա համար և Ալլահն ասում է դրան. Ես երդվում եմ Իմ պատվով, ես կպահպանեմ ձեզ, աղաչանքը, նույնիսկ որոշ ժամանակ անց»:¹⁹² Ուստի, սա է արդարությունը.... Իսլամական համայնքի երկնային հավասարակշռությունը:

Մուսայի և Մուզաբի առաքելությունը Եմեն, մինչ հրաժեշտի ուխտագնացությունը և Մուսլիմ. Քիթաբ ալ իման, Հավատքի Գիրք, գլուխ Մարդկանց Ալ Շիհադաթանի կոչը և Իսլամի Օրենքները 27

¹⁹² Աթ-թիրմիզի Քիթաբ ադ Դաուաթ, Խնդրանքների Գիրք, գլուխ. Թողություն 3598 և ասում է. Հետևյալը ճիշտ պատում է, իբն Մաջահ 1752, Ահմեդ 8030 և Շուայբ ալ Արնաութն ասաց. Ճիշտ է:

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ՆՐԱ ԿԱՐԵՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ

ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԵՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Սուրբ Ղուրանի առաջին ակնհայտ առանձնահատկությունը, որը հանդիսանում է Մահմեդականների սահմանադրություն և դրա բարձրագույն և ամենակարևոր աղբյուր, այն է, որ բոլոր գլուխները պահպանում են Աթ-Թաուբահ, Ապաշխարիության գլուխ, բացվում են բիսմիլյա արտահայտությամբ, Բիսմիլյահի առ-Ռահիման առ-Ռահիմ կամ Ալլահի անունով, Ամենաբարեգութ, Ամենատղորմած: Հասկանալի է, որ Ղուրանական գլուխների բոլոր այդ բացումները տվյալ երկու հատկանիշներով, Իսլամական Շարիաթում ունեն գթասրտության կարևորության իրենց ակնհայտ նշումները: Երկու հատկանիշների ամենամոտ լեզվաբանական իմաստը, նույնպես բոլորի համար ճիշտ է: Գիտնականները երկար մանրամասներ և մի քանի կարծիքներ են տալիս, որոնք կապված են երկու բառերի տարբերություններին:¹⁹³ Հնարավոր է, որ Ալլահը գործածի մեկ այլ հատկանիշ գթասիրտ հատկանիշի հետ, ինչպիսիք են Անհամեմատ Մեծ, Իմաստուն, Ամենալսող, Ամենատեսն է: Նույնպես, հնարավոր է, որ Ալլահի մեկ այլ հատկանիշ, մեկ այլ իմաստով գործածի, այնպես, որ հարվածի ընթերցողի հավասարակշռությանը, որպեսզի կանխի գթասրտության հատկանիշը գերակշռությունից, օրինակ Հարկադրող, Հատուցման Տեր կամ Հաղթահարող: Սակայն, յուրաքանչյուր Ղուրանական գլխի սկզբում համակցելով

¹⁹³Իբն Հաջար. Ֆաթ-հ-եյ-Բարի Արաբչի պարզևր 13359,358/

այս երկու հատկանիշները իրենց մոտիկ իմաստներով, տալիս է շատ ակնհայտ ցուցում. Հատկանիշը գլխավորապես նախորդում է գթասրտությանը բոլոր մյուս հատկանիշներին և որ գթասրտությունը հանդիսանում է բուժման հիմք և որը երբեք չի խորտակի մյուս հիմքերը:

Որպես տվյալ իմաստի հաստատում, առաջին անգամ Սուրբ Ղուրանի գլուխներից ¹⁹⁴ Ալ Ֆաթիհան կամ Բացումը, սկսում է բիսմիլյահով, որը ներառում է Ալլահի երկու հատկանիշները. Ամենագթասիրտ և Ամենաողորմած, ինչպես գլուխների մնացածը: Նույն գլխի մեջ, երկու հատկանիշներն էլ կրկնվում են: Հետևյալը Սուրբ Ղուրանի առաջին գլուխն է և Ղուրանը այս գլխով սկսելը նույնպես, մասնավորապես ունի ակնհայտ նշումներ: Ալ Ֆաթիհա սուրան պետք է ընթերցել յուրաքանչյուր աղոթքի յուրաքանչյուր տարածման ընթացքում, Մահմեդականները աղոթք են անում օրեկան հինգ անգամ: Սա նշանակում է, որ յուրաքանչյուր մահմեդական կրկնում է ամենաողորմած բառերը ամենաքիչը երկու անգամ և կրկնում է ամենագթասիրտ բառը նույնպես ամենաքիչը երկու անգամ: Սրանք կազմում են չորս անգամ, որտեղ յուրաքանչյուր երկրպագողը հիշատակում է Ալլահի գթասրտությունը յուրաքանչյուր տարածման ընթացքում: Նշանակում է, որ յուրաքանչյուր երկրպագող կրկնում է ողորմածությանը հատկանիշը օրական 68 անգամ, ընդհանուր 17 տարածման ընթացքում, որը

¹⁹⁴ Ինչպես պատվիրել են Ղուրանի գլուխները և տարբերակները, նրանք թաուքիֆի, անփոփոխ են. Ալլահը լուսաբանել է Իր Առաքյալին, որպեսզի պատվիրի Ղուրանի գլուխները այն կերպ, որ ամեն դեխալքում, տարբերակները և գլուխները լուսաբանվել են տարբեր հերթականությամբ: տես. Աբու Աբդուլլահ ազ-Չարքաշին, Ալ-Բուրհան ֆի Օլում ալ-Քուրան, Ապացույց Ղուրանի գիտության մեջ. 1260/

կատարում է յուրաքանչյուր երկրպագողը իր հինգ ամենօրյա աղոթքի ընթացքում: Հետևյալը, կատարյալ պատկեր է տալիս մեծ հատկանիշի բարձր արժեքի մասին. Ողորմածություն:

Հետևյալը նաև մեզ բացատրում է Ալլահի Մարգարեյի շատ պատումներ, որոնք նկարագրում են Արարիչի ողորմածությունը: Մի պատման մեջ, որը հաղորդել էր Աբու Հուրեյրան,

Մարգարեն ասաց. «Երբ Ալլահը արարեց արարածներին, Նա գրեց Իր Գրքի մեջ- և Նա գրեց Իր մասին և այն տեղադրվեց Իր հետ Գահի վրա-- ,Իրոք Իմ Ողորմածությունը գերազանցում է Իմ Բարկությունը»:¹⁹⁵

Սա մի կատարյալ հայտարարություն է, նրա, որ ողորմածությանը հատկանիշը գերազանցում և նախորդում է բարկության հատկանիշը և որ բարությունը նախորդում է կոպտությանը:

ԱԼԼԱՀԻ ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՈՐՊԵՍ ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐԱՐԱԾՆԵՐԻ

Որպես լրացում, Ամենաբարձրյալ Ալլահը, ուղարկեց Իր Առաքյալին (Խ.Ա.Ո.Ն), միայն որպես գթասրտություն

¹⁹⁵ Ալ Բուխարի. Քիթաբ Աթ-Տաուհիդ «Աստծո Եզակիության և Միակ լինելու Գիրք, գլուխ, որտեղ Ալլահն ասում է. «Ոչ, սա Փառահեղ Ղուրան է, Անվանված Պահպանված Աղյուսակի մեջ, Համաստեղություններ: 21,22 7115 և տեքստային խոսքերը նրանն են և Մուսլիմ, Քիթաբ Աթ Թաուբահ Ապաշխարիության Գիրք, գլուխ Ալլահի հոու գնացող Ողորմածությունը 2751»: Մեկ այլ տարբերակի մեջ, «նախորդող» խոսքը փոխարինում է «հաղթահարելուն», Ալ-Բուխարի. Քիթաբ Բիդա Ալ Մալաք, Գիրք Արարածների Սկզբի 3022

ամբողջ մարդկությանը և բոլոր արարածներին: Ղուրանի մեջ, Ամենաբարձրյալ Ալլան ասաց, «**Մենք ուղարկել ենք Քեզ միայն որպես Գթասարտություն բոլոր արարածներին**»: (Անբիյա:107) և Մարգարեյի կերպարը ակնհայտորեն մարմնավորեց այս և գթասարտությունը նրա տրամաբանությունն էր, երբ նա վերաբերվում էր իր ուղեկցորդներին և թշնամիներին: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) խրախուսում էր մարդկանց լինել գթասիրտ: Մարգարեն ասաց. «Ալլահը չի տա գթասարտություն որևէ մեկին, բացառությամբ նրանց, ովքեր գթասիրտ են մյուսներին»:¹⁹⁶ Եվ «մյուսներ» բառը ընդհանրական է և ներառում է բոլորին, անկախ ռասսայից և կրոնից: Գիտնականները ասում են. Սա ընդհանուր է և ներառում է գթասարտություն երեխաների և մյուսների նկատմամբ:¹⁹⁷ Իբն Բաթթալն ¹⁹⁸ ասաց. «Տվյալ պատումը խրախուսում է մարդկանց ցույց տալ գթասարտություն բոլոր արարածներին, ներառյալ

¹⁹⁶Ալ-Բուխարի.Քիթաբ Ալ- Թաուհիդ, Գիրք Աստծու Եզակիության և Միակության, գլուխ. Մարգարենկոչ է անում Օչ Ազգին Երկրպագել Միայն Մեկ Աստծու, Ամենաբարձրյալ Ալլահն է Նա 6947 և Մուսլիմ, Քիթաբ ալ-Ֆադիիլ, Գիրք Վարվերալձև, գլուխ. Նրա գթասարտությունը պատանիների և Երիտասարդների նկատմամբ և Նար Հեզուրթունը 2319

¹⁹⁷Ան-Նաուաուի, Ալ Մինհաջ Ֆի Շահր Սահիհ Մուսլիմ Իբն Ալ-Հաջջաջ ,Մուսլիմ Իբն ալ Հաջջաջի Չայնային հավաքածուի Մեկնաբանության մոտեցումը 1577

¹⁹⁸ Իբն Բաթթալ, Նրա լիարժեք անունը Ալի Իբն Խալիֆ Իբն Աբդել Մալիք Իբն Բաթթալ, ածական անունն է Իբն ալ- Լաջջամ, առադեմ գիտնականներից մեկը հարուստ գիտելիքներով, մեծ խորաթափանցություն, լավ ընթերնելիություն:Նա թարգմանեց ալ-Բուխարիի Սահիհը մի քանի հատորներով: Նա կնքեց մահկանացուն 449 թվականին, ըստ Հիջրայի, տես. Ալ-Ջիրիքլի, Ալ-Ալլամ, Առաջատար Կերպարներ 485 և Ազ-Չահաբի. Միյար Ալլամ Ան Նուբալամ Առաքինի Մարդկանց կյանքը 1847

հավատացյալներին, անհավատներին և գազաններին, ինչ պատկանում է նրանց, կամ ոչ: Կենդանիներին պետք է ապահովել սննդով և խմելու ջրով և նրանց չպետք է ծանրաբեռնել կամ հարվածել»:¹⁹⁹

Իր պատման մեջ, Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց. «Ալլահի չի տա գթասրտություն որևէ մեկին, բացառությամբ նրանց, ովքեր տալիս են գթասրտություն մյուսներին»: Նրա ուղեկցորդները ասացին. Օվ, Ալլահի Առաքյալ, մենք բոլորս գթասիրտ ենք: Մարգարեն պատասխանեց. «Ոչ նրանց, ով գթասիրտ է իր ընկերության նկատմամբ, սակայն գթասիրտ է բոլոր մարդկանց նկատմամբ»:²⁰⁰ և սա նշանակում է, որ յուրաքանչյուր Մահմեդական պետք է գթասիրտ լինի բոլոր մարդկանց նկատմամբ, ներառյալ երեխաների, կանանց, ծերերի, լինեն նրանք մահմեդական, թե ոչ:

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) նույնպես ասաց. «Գթասիրտ եղեք նրանց նկատմամբ ովքեր երկրի վրա են և Նա Երկնքում գթասիրտ կլինի ձեզ»²⁰¹ և «նրանց» բառը վերաբերում է մոլորակի յուրաքանչյուր արարածի:

Ուստի հետևյալը հանդիսանում է Մահմեդական համայնքի գթասրտության գաղափարը: Սրանք գործնական բարոյական արժեքներ են, որ հաղորդում է

¹⁹⁹ Ալ-Մուբարակֆուրի. Թուֆհաթ ալ Ահուազի Բիշարի Ջամի աթթիբիհի 642

²⁰⁰ Մուսնադ Աբի Յալա 4258, Ալ- Բայիաքի. Հավատքի ճյուղերը 11060, ալ- Ալբանին ասաց, որ տվյալը ճիշտ պատում է, տես. Չայնային Շղթա 16

²⁰¹ Աթ Թիբիբիհին Աբդուլլահ իբն Ամարին, Քիթաբ ալ Բիր Ուսա Սիլահ, գլուխ Մահմեդականների հանդեպ գթասրտությունը 1924, Ահմեդ 6494 Ալ-Հակիմ 7274 և Աբու Իսսան ասաց. Տվյալը լավ ձայնային պատում է և ալ- Ալբանին ասաց, որ այն ձայնային պատում է. Սահիհ ալ-Ջամի Չայնային Հավաքածու 3522

համակրանք և սեր միմյանց նկատմամբ: Գթասրտությունը Իսլամում գերազանցում է մարդկությունը, ներառելով կենդանիներին–այն արարածներին, որոնք չեն կարող խոսել, ինչպես նաև թռչուններին և միջատներին:

Մարգարեն ասաց, որ մի կին մտավ Դժոխքի Կրակ, որովհետև նա դաժան վերաբերվեց կատվին: Մարգարեն ասաց. «Մի կին մտավ Դժոխքի Կրակ, կատվի պատճառով, որին նա կապել էր առանց սնունդ տալու կամ ազատ արձակելու, որպեսզի նա սնվի երկրի վնասատուներից»:²⁰²

Մարգարեն նույնպես ասաց, որ Ամենաբարձրյալ Ալլահը ներեց մի մարդու, որովհետև նա հագեցրեց շան ծարավը: Ալլահի Առաքյալն ասաց. «Մինչ տղամարդը քայլում էր, նա ծարավ զգաց և իջավ ջրհորը և ջուր ըմպեց այնտեղից: Այնտեղից դուրս գալով նա տեսավ մկի ծարավ շուն, որը ցեխ էր ուտում ծայրահեղ ծարավից»: Տղամարդը ասաց. «Այս շունը տառապում է նույն խնդրով ինչ ես: Այսպիսով, նա իջավ ջրհորը, կռշիկը ջուր լցրեց, բռնեց այն իր ատամներով և վեր բարձրացավ և տվեց շանը: Ալլահը երախտապարտ եղավ նրան իր բարի արարքի համար և ներեց նրան»: Մարդիկ ասացին. «Օվ, Ալլահի Մարգարե, արդյո՞ք գոյություն ունի պարզ կենդանիներին ծառայելու համար»: Նա պատասխանեց «Այո, գոյություն ունի պարզ կենդանիներին ծառայելու համար»:²⁰³

²⁰² Ալ-Բուխարի. Արարածների Սկզբի Գիրքը, գլուխ Հինգ կենդանի պետք է սպանել, երբ նրանք գտնվում են ալ-Հարամ վիճակում 3140 և Մուսլիմ. Ապաշխարհության Գիրք գլուխ. Ալլահի հեռու գնացող Գթասրտությունը և որ այն նախորդում է Նրա բարկությանը 2516

²⁰³ Ալ-Բուխարի. Ջրի Բաժանման Գիրք, Ծարավ արարածին ջուր տալու վարվելակերպը 2234 և Մուսլիմ, Խաղաղության Գիրք, գլուխ Գազաններին կերակրելու և ջուր տալու վարվելակարգ 2244

Մարգարեն նույնպես ասաց իր ուղեկցորդներին, որ Դրախտը լայն բաց էր մի անառակի համար, ով գթասիրտ էր շան նկատմամբ: Ալլահի Մարգարեն ասաց. «Շունը ծարավից ելնելով պտտվում էր ջրհորի շուրջ, երբ Բանի Իսրայելի մի մուրրված կին նշմարեց նրան: Նա իջեցրեց իր կաշվե գուլպան ջրհորը, վերցրեց մի փոքր ջուր և տվեց շանը ըմպելու: Ըստ այդմ նրան ներեց Աստված»:²⁰⁴ Ջարմանալի է, թե ինչ արժեք է ներկայացնում անոթի շան ծարավ հագեցնելը անառակության համեմատությամբ: Այսպիսի, վարքի իմաստը յուրաքանչյուրի սրտի գթասրտություն է, որի լույսի ներքո անհատը գործում և աշխատում է և որն ավելի կարևոր է, նմանատիպ վարվելաձևի ազդեցությունը ամբողջ մարդկային հասարակության վրա ընդհանուր առմամբ:

Գթասրտություն համր կենդանիների և փոքրիկ թռչունների նկատմամբ

Իսլամը նույնպես պատվիրում է իր հետևորդներին գթասիրտ լինել համր կենդանիների նկատմամբ և զգուշացնում է, նրանց սննդից զրկելուց և ծանրաբեռնելուց: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) մոտեցավ մի հյուծված ուղտի և ասաց. «Վախեցեք Ալլահից կապված այս համր կենդանիների հետ: Հեծեք նրանց, երբ նրանք լավ վիճակում են և կերակրեք նրանց, երբ նրանք լավ վիճակում են»:²⁰⁵

204

²⁰⁵Աբու Դաուդ. Ջիհադի Գիրք, Կենդանիների և Գազանների Վերաբերմունք 2548, Ահմեդ 17662 և Ուհայբ ալ Արնաութն ասաց. Հետևյալ պատման հատկանիշը ճիշտ է, հաղորդել է վստահելի մարդը, Իբն Հիբբան 546 և Ալ- Ալբանին ասաց. Տվյալը ձայնային պատում է. Տես Ձայնային Շղթա 23

Մի մարդ ասաց. «Օվ Ալլահի Մարգարե, ես գթացել եմ ոչխարի մինչ նրան մորթելը»: Մարգարեն (Խ.Ա.Ռ.Ն) պատասխանեց. «Եթե դու գթացել ես նրան, Ալլահը կգթաքեզ»:²⁰⁶

Ավելին, Իսլամը պատվիրել է իր հետևորդներին գթալ ոչ միայն գազաններին և կենդանիներին, այլև փոքր թռչուններին, որոնցից մարդիկ ստանում են մեծ օգուտ, նույն կերպ ինչպես գազաններից: Մարգարեն (Խ.Ա.Ռ.Ն) ասաց. «նա, ով սպանում է ճնճղուկ կամ որևէ այլ բան դրանից ավելի մեծ, առանց հարգելի պատճառի, ապա Ալլահը կհարցնի այդ մասին Դատաստանի Օրը»: Նա ասաց. «Ո՞րն է հարգելի պատճառը, օվ Ալլահի Մարգարե»: Նա ասաց, «Սպանել նրան սնվելու համար և խուսափեք կոկորդը կտրելուց դուրս նետելու նպատակով»:²⁰⁷

Պատմաբանները հաղորդել են, որ Ամր Իբն ալ-Ասսի Եգիպտոսի զավթման ժամանակ մի աղավնի նստեց նրա վրանի վրա և բույն դրեց: Նա տեսավ բույնը, երբ պատրաստվում էր հեռանալ: Մակայն նա չցանկացավ խանգարել աղավնուն, օրինակ քանդել բույնը: Այսպիսով, նա թողեց բույնը միայն մի քանի ուրիշ աղավնիների համար և կառուցեց նրանց բույները: Հետագայում վայրը

²⁰⁶ Ահմեդ 15630, ալ-Հակիմ 7562, ով ասաց, Հետևյալը ձայնային պատում է ձայնային հատկանիշով, աթ-Թաբարանի. Մեծ Բառապաշար 15716 և Ալ-Ալբանին ասաց. Տվյալը ձայնային պատում է, տես. Մահիհ աթ-Թաբրիբ ու աթ-Թադրիբ 2264

²⁰⁷ Ան-Նասայուց, Աշարիդ Իբն Մուայդին 4446, Ահմեդ 19488, Իբն Հիբբան 5993, Աթ-Թաբարանի. Մեծ Բառապաշար 6479/ և Աշ-Շաուակին ասաց. Տվյալ Պատումը հաղորդել են տարբեր տարբերակներով և գիտնականները դասակարգել են այն որպես ձայնային: Տես. Աշ-Շաուականի. Աս-Սայլ Աջ-ջարրար 438

կոչվեց ալ-Ֆուսթաթ քաղաք:Արաբերենում Ֆուսթաթ նշանակում է վրան:

Իբն Աբդել Հակամը²⁰⁸ հաղորդեց իր, Մահմեդական խալիֆ Ումար իբն Աբդել Ազիզի կենսագրականի մեջ, որ Ումարը պատվիրեց մարդկանց չհեծնել ձիեր, բացառությամբ հարգելի պատճառի և որ նա ուղարկեց մարդկանց գրավոր գիրք,որը պատվիրում է նրանց չկիրառել ծանր սանձեր և չխթանել կենդանիներին մտրակով, որի ծայրը երկաթից է:Նա նույնպես գրեց Եգիպտոսի իր կառավարչին ասելով. Ես ուսուցանել եմ, որ Եգիպտոսում գոյություն ունեն ուղտեր, որոնց բեռնում են ավելի քան հազար ֆունտ:Երբ դուք ստանաք այս գիրքը,դուք պետք է գիտակցեք,որ ես տեղյակ եմ,որ յուրաքանչյուր ուղտ պետք է կրի ավելի քան վեց հարյուր ֆունտ:²⁰⁹

Այս է մահմեդական համայնքի գթասրտության գաղափարը: Գթասրտությունը գերակշռում է իր անդամների սրտերում,այնպես, որ նրանք գթասիրտ են թույլերին, խղճում են տխուրներին, համակրում են համբերատարներին և զգում են կարիքավորին, նույնիսկ, եթե այն համր կենդանի է:Այսպիսի ապրող և գթասիրտ սրտերով, հասարակությունը դառնում է պարզ, հեռանում է ոճիրներից և դառնում է բարիքի փարոս և խաղաղություն է բերում յուրաքանչյուրին:

²⁰⁸ Իբն Աբդել Հակամ, 187 Հիջրի-257 , նա ինքը Մուհամմեդ Իբն Աբդուլլահ Իբն Աբդել Հակամն է, որի ածականն է ԱբդուլԿասիմ, պատմաբան, իրավաբան, ով հետևորդ է Մալիքիյա իրավաբանական դպրոցին, ծնվել և մահկանացուն է կնքել Եգիպտոսում: Տես. Ալ-Զիրիկլի. Առաքինի Կերպարները 3282

²⁰⁹ Տես. Մուհամմեդ Իբն Աբդուլլահ Իբն Աբդել Հակամ, Ումար Իբն Աբդել Ազիզի կենսագիրը 1141

ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ և ՈՉ –ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ (ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆՆԵՐԻ, ՀՐԵԱՆՆԵՐԻ, ԿՈՒՊԱՇՏՆԵՐԻ և ԱՅԼՆ). ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Իսլամական քաղաքակրթության համակարգերը չէին սահմանափակվում Իսլամական պետության միայն մահմեդական և ոչ մահմեդական խնդիրներով, այլև մտահոգված էին մահմեդականների և այլ ժողովուրդների և երկրների միջև փոխհարաբերությունների կազմակերպմամբ: Այս առումով, նմանատիպ փոխհարաբերությունների համար ուներ հիմքեր և սկզբունքներ: Հետևյալը խաղաղության և պատերազմի իրավիճակի դեպքն էր: Դրանք իրավիճակներ էին, որտեղ դրսևորվեց Իսլամական քաղաքակրթության փառքը և մարդկային բնույթը վեհ դարձավ:

ԻՍԼԱՄԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ԿՐՈՆ Է

Խաղաղությունը իրականում Իսլամի սկզբնաղբյուրն է: Ալլահը, Բարձրյալ լինի Նա, պատվիրեց Իր հավատացյալ ստրուկներին, ովքեր հավատացին Նրա Մարգարեյին ասելով. **«Օվ դուք, ովքեր հավատում եք: Մտեք Իսլամ, խաղաղությամբ, լիասիրտ և մի հետևեք չարիքի հետքերին, քանի որ այն ձեզ համար ճանաչված թշնամի է»:** (Ալ-Բակարա :208), խաղաղությունը այստեղ Իսլամն է:²¹⁰ Իսլամը արտահայտել են «խաղաղություն» բառով, որովհետև այն հանդիսանում է խաղաղություն ինքնին

²¹⁰ Հրաշալի Ղուրանի Մեկնաբանությունը. Իբն Քաթիր, 1565

մարդու, նրա տան, հասարակության և նրա շրջապատի համար: այն հանդիսանում է խաղաղության կրոն:

Զարմանալի չէ գտնել, որ Իսլամ բառը ստացվել է խաղաղությունից և որ խաղաղությունը ամենահայտնի Իսլամական սկզբունքն է, եթե ոչ ամբողջովին ամենականավորը: Ավելին, այն կարող է կազմել Իսլամի հոմանիշը, հիմք ունենալով լեզվաբանական նյութի ծագումը:²¹¹

Իսլամում խաղաղությունը բնածին իրավիճակ է, որը ընդհանուր առմամբ մարդկանց միջև պատրաստում է համագործակցություն, ծանոթություն և բարիքի հրապարակում: Եթե ոչ մահմեդականները պահպանեն խաղաղության վիճակը, Իսլամը մահմեդականների հետ միասին նրանց կդիտի որպես եղբայրներ մարդկության մեջ:²¹² Հաստատուն է ապահովությունը մահմեդականների և մյուսների միջև, որը հիմնված չէ ջանքերի կամ համաձայնագրերի վրա, այլ հիմք ունի այն, որ խաղաղությունը սկզբնաղբյուրն է և քանի դեռ գոյություն չունի որևէ հարձակում մահմեդականների վրա, որպեսզի երևան հանի կամ կործանի այսպիսի հիմքը:²¹³

Փոխհարաբերությունները Մահմեդականների և ոչ մահմեդականների միջև Պարտադիր չէ, որ մահմեդականը

²¹¹ Մուհամմեդ ալ Սադեք ալ Աֆիֆի Ալ-Իսլամ ուալ- Իլաքաթ ալ- Դավլիյահ, Իսլամը և միջազգային հարաբերությունները. էջ. 106
Զաֆիր ալ-Քասիմի Ալ Ջիհադ ուալ Հուկուկ ալ Դավլիյահ ֆիլ Իսլամ, Ջիհադը և Միջազգային Հարաբերությունները Իսլամում, էջ. 151

²¹² Մահմուդ Շալթուք Ալ-Իսլամ Աքիդա ուա Շարիա, Իսլամը Հավատք և Շարիաթ է, էջ. 453

²¹³ Սոբհի ալ Սալեհ. Ալ Նոգոմ Ալ Իսլամիյա Նաշաթա ուա Թաթուրիա, Իսլամական Համակարգերը էջ. 520

հաստատի փոխհարաբերություն, որը հիմնված է սիրալիրության և սիրո վրա, մյուս կրոնների հետևորդների հետ և ոչ մահմեդականների, որպեսզի հասնի նմանատիպ մարդկային եղբայրական փոխհարաբերության և համապատասխանեցնի այսպիսի սուրբ Ղուրանական տարբերակի. **«Օվ, մարդկություն, Մենք արարել ենք ձեզ մեկ զույգ տղամարդուց և կնոջից և դարձրել ենք ձեզ ազգեր և ցեղեր, որ դուք կարողանաք ճանաչել միմյանց, ոչ թե արհամարհել միմյանց»:** (Ալ-Հուջուրաթ :13) Մարդկանց այսպիսի բազմազանությունը նպատակ չունի թշնամանքի կամ կործանման, սակայն պատճառ է ճանաչելու, հավանելու և կիսելու ընդհանուր սերը միմյանց հետ:²¹⁴

Ղուրանական տարբերակները աջակցում են տվյալ միտմանը, որոնք պատվիրում են կնքել խաղաղություն ոչ մահմեդականների հետ, եթե նրանք ցուցադրում են պատրաստակամություն և հակված են խաղաղության և հաշտեցման: Ամենաբարձրյալ Ալլահն ասաց. **«Մակայն, եթե թշնամին հակված է խաղաղության, դուք նույնպես հակվեք խաղաղության և վստահեք Ալլահին»:** (Ալ Անֆալ:61) Նմանատիպ առաքինի տարբերակը կտրականապես ապացուցում է, թե որքան են Մահմեդականները սիրում և գերադասում խաղաղությունը պատերազմից; երբ թշնամիները հակվում են խաղաղության, Մահմեդականները ընդունում են մինչ այն պահը, երբ այն ներառում է Մահմեդականների իրավունքների կորուստ կամ նրանց կամքի յուրացում:

²¹⁴ Ղադուլ –Հակկ, Ալ Ազհիար Ամսազիր, Դեկտեմբեր 1993, էջ.810

Ալ-Սուդդին²¹⁵ և Իբն Ջեյդը²¹⁶ ասացին. Այսպիսի տարբերակը նշանակում է, եթե նրանք ձեռք հրավիրում են խաղաղության, պատասխանեք նրանց հրավերքին:²¹⁷ Հաջորդ տարբերակը նշում է, որ Իսլամը ձգտում է հասնել խաղաղության, նույնիսկ, եթե թշնամին ցույց է տալիս խաղաղություն և քողարկում է թշնամությունը:

Խոսելով Իր Առաքինի Մարգարեյի հետ Ամենաբարձրյալ Ալլահին ասաց. «Արդյոք նրանք մտադրված են դավաճանել քեզ. Նա է, Որ ուժ է տալիս քեզ Իր օգնությամբ և Հավատացյալների ընկերակցությամբ»: (Ալ- Անֆար:62) Հետևյալը նշանակում է, որ Ալլահը բավարար է, որպեսզի պաշտպանի քեզ:²¹⁸

Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ենթադրեց խաղաղությունը որպես մի բան, որին պետք է ձգտի Մահմեդականը և խնդրի Ալլահից իրեն պարգևել: Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) ասաց իր աղերսի մեջ. «Օվ, իմ Տեր, Ես խնդրում եմ Քեզ պարգևել ինձ

²¹⁵ Ալ-Սուդդի, նա Իսմայիլ իբն Աբդուլ Ռահման ալ Սուդդին էր, կնքել է մահկանացուն 128 թվականին, ըստ Հիջրայի, 745 Նա Մարգարեյի ուղեկցորդների հետևորդն էր Արաբական թերակղզուց և բնակվում էր ալ Քուֆայում: Իբն Թագրի Բարդին ասաց նրա մասին. «Ղուրանի մեկնաբանության տեղը, մահմեդական զավթիչ և կենսագիր: Նա հանդիսանում էր իմամ, ով տեղյակ էր փաստերին և մարդկանց օրերին:Ալ-Նուգում ալ-Չահիրա, Իբն Թագրի Բարդի 1390

²¹⁶ Իբն Ջայդը Աբդուլ Ռահման Իբն Ջեյդ Իբն Ասլամ, մահկանացուն է կնքել 170 թվականին, ըստ Հիջրայի 786 թվ. Նա կրոնական իրավաբան էր , ով մեկնաբանում էր Ղուրանը :Նա հեղինակել է “Ալ-Նասիկ ուալ Մանսուկ” և “Ալ-Տաֆսիր” աշխատությունները: Նա կնքեց իր մահկանացուն Հարուն Ալ- Ռաշիդ խալիֆի գահակալության սկսնական շրջանում. Տես. Ալ-Ֆիհրիսթ, իբն ալ Նադիմ 1315

²¹⁷ Տես. Ալ-Քուրթուբի.Ալ Ջամիա լե Ահկամ Ալ Քուրան 4398,399/

²¹⁸ Իբն 4400ժ

խմաստություն այս աշխարհում և Հետագա...»²¹⁹ Ավելին Մարգարեն քարոզ ներկայացրեց իր ուղեկցորդներին ասելով. «Մի ցանկացեք հանդիպել թշնամուն և խնդրեք Ալլահից իմաստություն, սակայն երբ դուք դեմ առ դեմ հանդիպում եք թշնամուն, եղեք համբերատար»:²²⁰ Մարգարեն (Խ.Ա.Ռ.Ն)սովորություն ուներ ասել պատերազմը, նա ասաց. «Ամենահաճելի անունները Ալլահի համար Աբդուլլահ և Աբդուլ Ռահմանն է և ամենահավատարիմը Հարիթ և Համմամ և ամենատհաճը Հարբ, պատերազմ և Մուրրահ»:²²¹

²¹⁹ Աբու Դաուդ, Վարքազծի կանոնների Գիրք, հատված, որը խոսում է առավոտվա մասին 5074, Իբն Մաջահ 3871 Ահմեդ 4785 ուայբ ալճԱրնաութն ասաց.Լավ իսնադ, Պատումների հաղորդողների շղթա, և վստահելի հաղորդողներ, Իբն Հիբբան 961, հաղորդել է Ալ-Բուխարին Վարքազծի Առանձին Կանոններ աշխատության մեջ 1200, ալ-Թաբարանին Մեծ Բառապաշար աշխատության մեջ 13296, ալ Նիսաային, Մեծ Պատումներ 10401, վավերացրել է ալ- Ալբանին , տես. Սահիհ ուա Դայֆ Սուննան Աբու Դաուդ 5074

²²⁰ Ալ-Բուխարի, Ջիհադի և Քայլքի Գիրք, գլուխ «Եթե Մարգարեն չմարտնչի , Չցանկանալ հանդիպել թշնամուն և պատվիրել լինել համբերատար հանդիպմանը» 1742

²²¹ Աբու Դաուդ . Վարքի Կանոնների Գիրք, անունների փոփոխման Գիրք, 4950 ալ-Նիսաայի 3568, Ահմեդ 19054, ալ- Բուխարի, Վարքի Առանձին Կանոններ 814, վավերացրել է ալ-Ալբանին, տես. Ալ-Սիլսիլա ալ Սահիհ, Վավերական շարք, 1040

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ և ՈՉ- ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋև

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Խաղաղությունը այլոց հետ, մահմեդականների պայմանագրերի հիմքն էր: Նմանատիպ պայմանագրերի միջոցով, -երկու կողմերն էլ և Մահմեդականները և այլոք-ապրում են խաղաղ իրավիճակում, հրադադարի եզրակացությամբ կամ հաշտեցմամբ:

«Քանի դեռ փոխհարաբերությունները հիմնված են խաղաղության վրա, յուրաքանչյուր պայմանագին պատակն է ավարտվել պատահական պատերազմով և վերադարձնալ երկարատև խաղաղության կամ նշանակում է ճանաչել խաղաղությունը և հաստատել իր սյունները, որպեսզի բացառի ցանկացած հնարավոր հարձակում, հակառակ դեպքում, այն պայմանավորված է նմանատիպ պայմանագրերի խախտմամբ»:²²²

Երկար դարերի ընթացքում, Իսլամական երկրները ստորագրել են համաձայնագրեր և կնքել են դաշինքներ ոչ մահմեդական երկրների հետ: Նմանատիպ համաձայնագրերը ներառում են որոշակի պարտավորություններ, կանոններ, պայմաններ և սկզբունքներ, որոնք սահմանում են զարգացում, Իսլամական միջազգային օրենքի մեջ:

ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ և ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐԵՐԻ ՄԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

²²² Մուհամմեդ Աբու Ջահրահ, Ալ- Իլաքաթ ալ Դաուլիյահ ֆիլ Իսլամ, Միջազգային հարաբերությունները Իսլամում, էջ. 79

Պայմանագրերը հանդիսանում են խաղաղության և պատերազմի համաձայնագրեր, դաշինքներ կամ ուխտեր, որոնք ստորագրում են Իսլամական երկրները այլ երկրների հետ: Պայմանագիրը վերջին իրավիճակում կոչում է խաղաղության, հաշտեցման կամ զինադադարի և որի ներքո հասնում են հաշտեցման և պատերազմը ավարտվում է: Ալլահը, Ամենաբարձրյալ ասաց. “Սակայն, եթե թշնամին հակված է խաղաղության, դուք նույնպես հակվեք խաղաղության և վստահեք Ալլահին:” (Ալ Անֆալ:61)

Իսլամական Պայմանագրերի Օրինակները

Մարգարեյի Պայմանագիրը Մեդինայի Հրեաների հետ

Պայմանագրերը, որոնք ստորագրել են Մահմեդականները այլոց հետ, ներառում են դաշինքը, որը կնքել էր Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն), Մեդինայի հրեաների հետ, երբ նա եկավ այնտեղ: Դաշինքը նախատեսում էր հետևյալը. «Հրեաները պետք է նպաստեն պատերազմին, պայքարելով Հավատացյալների հետ: Բանու Աուֆի Հրեաներին պետք է վերաբերվեն որպես համայնքի մեկը, Հավատացյալների հետ միասին: Հրեաները պետք է պահպանեն իրենց իսկ կրոնը և Մահմեդականները իրենց: Նաև այն վերաբերում է նրանց ազատությանը: Բացառություն կլինի միայն նրանց, ովքեր գործում են անարդար և մեղսալի: Այս կերպ, նրանք հարվածի տակ են դնում իրենց և իրենց ընտանիքները: Նույնը վերաբերում է Բանի Ալ Նաջար, Բանի Ալ- Հարիթ, Բանի Սաեդա, Բանի Յուշամ, Բանի Ալ Աուս և Շուբայբա Հրեաներին: Հրեաների հետ դաշինքի մեջ գտնվողներին վերաբերվում են նման կերպ: Պատերազմի ընթացքում, հրեաները պետք է կրեն իրենց իսկ ծախսերը և Մահմեդականները իրենցը: Եթե որևէ մեկը հարձակում է

գործում տվյալ դաշինքի անդամ որևէ մեկին, ապա մյուսը պետք է օգնության գա :Նրանք, դաշինքի անդամները, պետք է փնտրեն ընդհանուր խորհուրդ և համաձայնություն: Հավատարմությունը տալիս է պաշտպանություն, ընդդեմ դավաճանության:Նրանք,ովքեր խուսափում են ընդհանուր խորհրդից, այդպես են գործում անկեղծության և հավատարմության պակասի շնորհիվ: Մարդը պատասխանատու չէ իր դաշնակցի սխալների համար: Յուրաքանչյուրին, անհատ կամ խումբ, ում դեմ սխալ են գործում, պետք է օգնել: Նա, ով հավատարիմ է կամ ոչ, գործում է ի շահ իրեն կամ հակառակը: Ալլահը խրախուսում է դաշինքի ճշմարտությունը կամ բարի կամքը: Դաշնակից կողմերը կապված են օգնել միմյանց ընդդեմ Յաթուբի, Մեդինայի ցանկացած հարձակման: Եթե նրանց կոչում են դադարեցնել թշնամությունը և խաղաղություն կնքել, նրանք պարտավոր են անել այդ, ի շահ խաղաղության և եթե նրանք նմանատիպ պահանջ ներկայացնեն Մահմեդականներին, այն պետք է իրականացվի բացառությամբայն դեպքի, երբ պատերազմը ընդդեմ նրանց կրոնի է:Յուրաքանչյուր անհատ, ըստ իր կողմի պատկանելության պարտավոր է մասնաբաժին ունենալ:Տվյալ փաստաթուղթը ուժի մեջ չէ պաշտպանելու մեկին, ով անարդար է կամ ոճիր է գործում ընդդեմ Դաշինքի կողմերի:Ալլահը բարիքի պաշտպանն է և Աստվածավախ մարդկանց»:²²³

Ուստի, տվյալ դաշինքի նպատակն է ճանաչել խաղաղությունը Հրեաների և Մահմեդականների միջև և

²²³ Իբն Հիշամ, ալ- Սիրահ ալ Նաբաուիյահ, Մարգարեյի Կենսագրությունը 1,/ 503504-, և Իբն Կաթիր ալ-Սիրահ ալ Նաբաուիյահ, Մարգարեյի Կենսագրությունը 2 / 322323-

ապահովության աղբյուր է հանդիսանում նրանց միջև, որպեսզի հաստատի, որ ոչ մի պատերազմ տեղի չի ունենա: Այն նույնպես ցույց է տալիս, որ նպատակ ունի "հաստատել բարի դրացիություն և արդարության հիմք: Նկատելի է, որ դաշինքը ներառում է տուժյալի անկեղծ պաշտպանություն. Այն արդար դաշինք է, որը նշանակում է հաստատել խաղաղություն և նեցուկ է արդարությամբ և հենք է թույլերին»:²²⁴

ՄԱՐԳԱՐԵՅԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ՆԱԶՐԱՅԻ ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆԵՐԻ ՀԵՏ

Մարգարեյի կենսագրական գրքերը նշում են նմանատիպ դաշինքների հարուստ օրինակներ, որոնք ներառում են օրինակ, Մարգարեյի (Խ.Ա.Ո.Ն) դաշինքը Նաջրահի Քրիստոնյաների հետ, որը նախատեսում էր. « Նաջրան և նրա ժողովուրդը վայելում են պաշտպանություն Ալլահից և Մարգարե Մուհամմեդից իրենց, իրենց կրոնի, հողի, միջոցների համար և մարդկանց, ովքեր ներկա չեն և մյուսները ովքեր ներկա են և նրանց տոհմի և հետևորդների... և ամենի ինչ նրանք ունեն, լինի քիչ թե շատ...»²²⁵

ՄԱՐԳԱՐԵՅԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ԲԱՆՈՒ ԴԱՄՈՒՐԱՀԻ ՀԵՏ

²²⁴Մուհամմեդ Աբու Ջահրա, Ալ Ալաբաթ ալ- Դաուլիյե ֆիլ Իսլամ, Միջազգային Հարաբերություններ Իսլամում, էջ.81

²²⁵Ալ-Բայիաքի. Դալիլ ել ալ Նուբուուահ, գլուխ Նաջրայի Պատվիրակությունը 5485/, Աբու Յուսուֆ :ալ ՔարաշՔ 72, Իբն սաադ, ալ Տաբաթաթ ալ Քուբրա 1288/

Մարգարեյի դաշինքները նույնպես ներառում են Բանու Դամուրահի ²²⁶ հետ դաշինքը, որը ղեկավարում էր Մակհիջի իբն Ամր ալ-Դամուհրին: Մարգարեն նույնպես դաշինք կնքեց Բանու Միդլաջի հետ, որը բնակվում էր Յանուբուարայում, Ջումադա I Հեջիրայի երկրորդ տարում: Նա նույնը արեց Ջուհայնահ ցեղի հետ, որը հանդիսանում էր Մեդինայի հյուսիս- արևմտյան մասի ամենամեծ ցեղը:²²⁷

ՈՒՄԱՐԻ ՈՒԽՏԸ

Իսլամական պայմանագրերի մեջ է մտնում Ումար Իբն ալ-Խատաբի, թող Ալլահը գոհանա նրանով, հավատարիմ Հրամանատարի ուխտը Երուսաղեմի²²⁸ Լիաա ժողովրդի հետ, որը կոչվեց Ումարի Ուխտ:

Նմանատիպ պայմանագրերի շնորհիվ, մենք տեսնում ենք, որ Մահմեդականները փորձել ապրել իրենց հարևանների հետ հանգիստ, խաղաղ միջավայրում և որ նրանք երբեք չեն ձգտել պայքարել, սակայն գերադասել են խաղաղությունը պատերազմին և միաբանությունը ունի տարաձայնություններ:

Պայմանագրերի Կանոնները և Պայմանները Իսլամում

Իսլամը կանոններ և պայմաններ է սահմանել պայմանագրերի համար, որպեսզի համոզի, որ նրանք

²²⁶ Բանի Դամուրահ ցեղը Ադնան ցեղի ենթաբաժանում է, որը բնակություն է հաստատել Վիդանում, արևմտյան Մեդինայում:

²²⁷ Տես. Իբն Հիշամ. Ալ-Սիբրահ ալ Նաբաուիյահ. Մարգարեյի Կենսագրությունը 3143

²²⁸ Տես ուխտի գիրք, ալ-թաբարի, թարիք ալ Ումմամ ուալ Մալիք , Ազգերի և Թագավորների Պատմություն, 2450-449

համապատասխանում են շարիաթին և իրենց իսկ նպատակներին:

Մեծ Իմամ Մահմուդ Շալթուրը²²⁹, թող Ալլահը գթա նրան, ասաց. Երբ Իսլամը իրավունք է տալիս Մահմեդականներին ստորագրել պայմանագրեր նպատակների համար, նրանք անհարժեշտ են համարում սահմանել երեք պայման, որպեսզի պայմանագրի վավերականությունը լինի համոզիչ:

Առաջին. Նրանք չպետք է վնաս պատճառել հիմնական օրենքին և Իսլամի ընդհանուր շարիաթին, որը կազմում է Իսլամական անհատականության հիմնական տարրը: Այս նշել է Մարգարեն (Խ.Ա.Ո.Ն) «Յուրաքանչյուր իրավիճակ, որը չի ներառվել Ալլահի Գրքի մեջ, անվավեր է»:²³⁰ Ուստի նշանակում է, որ Ալլահի Գիրքը ժխտում է նմանատիպ պայմանը:

Տվյալ պայմաններում Իսլամը չի ճանաչում որևէ պայմանագրի օրինականությունը, որտեղ վնաս են հասցնում Իսլամական անհատականությանը և որը թշնամուն հնարավորություն է տալիս հարձակում գործել Իսլամական վայրերին կամ թուլացնել

²²⁹ Մահմուդ Շալթուր, 13101380 Հիջրա 18931963 , Եգիպտացի , Ղուրանի մեկնաբան, ով ծնվել է Բիհիրայում, կառավարել և ավարտել է ալ-Ազհուր Համալսարանը և Շարիաթի բաժանմունքի դեկան էր , իսկ այնուհետ ալ-Ազհարի մեծ Իմամ 1958, մինչ իր մահ

²³⁰ Ալ-Բուխարի. Պայմանների Գիրք, Գրերի և Անհավանական Պայմանների Գիրք, որը դուրս է եկել Ալլահի Գրքից 2584 Մուսլիմ, Ազատագրման Գիրք, Գլուխ Հավատարմություն Նրան, Ով Տալիս է Ազատություն 1504, Իբն Մաջահին Աիշայից 2521 և դարձվածքները նրանն են:

Մահմեդականներին, կոտրելով նրանց արքերը և սասանելով նրանց միությունը:

Երկրորդ. Պայմանագիրը պետք է հիմնված լինի երկուստեք փոխադարձ բարի կամքի վրա: Ուստի, Իսլամը անօգուտ է համարում որևէ պայմանագիր, որը հիմնված է հարկադրանքի կամ մոնչյունների վրա: Սա մի պայման է, որը նախատեսված է պայմանագրի բնույթով: Եթե այն հանդիսանում է որոշակի ապրանքի պայմանագիր փոխանակում - վաճառքի կամ գնման- ապա այն պետք է ներառի բավարարության տարր. **«Մսկայն թող ձեր միջև լինի ճանապարհ և առևտուր, փոխադարձ բարի կամքով»:** (Ալ-Նիսաա:29) Այդ դեպքում, ինչ կասեք պայմանագրի մասին, որը հանդիսանում է ազգի կյանքի և մահվան պայմանագիրը:

Երրորդ. Պայմանագիրը պետք է ընդգրկի հստակ նպատակներ և առանձնահատկություններ և սահմանի պարտավորություններ և իրավունքներ այնպես, որ տեղիք չտա մեկնաբանության կամ բառախաղի: Պայմանագրերի ձախողման պատճառը ժամանակակից քաղաքակիրթ երկրներում- որոնք հայտնում են, որ ձգտում են խաղաղության և մարդու իրավունքների- և նմանատիպ ձախողումները առաջնորդում են հաջողակ աշխարհի աղետների ոչինչ է, քան անորոշության ուղղի և բառախաղեր, որպեսզի մշակվի պայմանագրերը և որոշելու իրենց նպատակները: Համապատասխան զգուշացումը գալիս է նմանատիպ Ղուրանական տարբերակից. **«Եվ մի երդվեք որպեսզի գործեք խաբեություն ձեր միջև, արդյունքով, որ որևէ մեկի ոտքը կարող սայթաքել այն բանից հետո, երբ այն ամուր կանգնել է և դուք կարող եք ճաշակել չարիքը, հետևանքները,**

խոչընդոտել մարդկանց Ալլահի Ուղղուց»: (Ալ- Նահլ :94) Խարբերությունը տարբերակի մեջ նշանակում է գաղտնի մեկը, ով մատուցում է կոռումպացված մի բան:²³¹

Ուխտերի Մեծարման Անհրաժեշտությունը

Ղուրանական տարբերակները և Մարգարեյի պատումները հաստատում են ուխտերի լրացման անհրաժեշտությունը: Այն ներառում է Ղուրանական տարբերակը. «**Օվ, դուք, ուվքեր հավատում եք, բոլոր պարտավորություններին:**» (Ալ – Մայեդահ :1) և Ղուրանական տարբերակը. «**և լրացրեք Ալլահի ուխտը:**» (Ալ- Անամ :152) և Ղուրանական տարբերակը. «**և լրացրեք յուրաքանչյուր ներգրավում, քանի որ յուրաքանչյուր ներգրավում կքննվի Հաշվի Օրը:**» (Ալ- Իսրա:34) և գոյություն ունեն շատ այլ տարբերակներ, որոնք նշում են այս մեծ իմաստը:

Ինչ վերաբերում է Մարգարեյին (Խ.Ա.Ո.Ն), նրանք ներառում են այն, ինչ հաղորդել է Աբդուլլահ իբն Ամրը, թող Ալլահը գոհանա նրանց երկուսով, որ Մարգարեն ասաց. «ով ունի հետևյալ չորս բնութագրերը, կլինի ճիշտ փարիսեցի. «Եթե նա խոսում է, նա ստում է, եթե նա խոսք է տալիս, նա կոտրում է այն, եթե ուխտ է անում, նա ապացուցում է դավաճանություն և եթե նա վիճում է, նա վերաբերվում է շատ անխոհեմ չարիքով, վիրավորական ձևով, անարդար: Եվ ով ունի տվյալ բնութագրերից մեկը, ունի փարիսության մեկ բնութագիր, մինչ նա չդադարի»:²³² Անասը, թող Ալլահը գոհանա նրանով, ասաց, որ

²³¹Տաուֆիք Ալի Ուահաբահ. Ալ Մուհադաթ Ֆիլ-Իսլամ, Պայմանագրերը Իսլամում, էջ. 100101-

²³² Ալ-Բուխարի, Ջիզյայի և Հաշտեցման, Գլուխ. Մեղք, Նրա , Ով կոտրում է Խոստումը 3007, Մուսլիմ. Հավատքի Գիրք, Փարիսեցի Բնութագրի գլուխ 58

Մարգարեն ասաց. «Յուրաքանչյուր դավաճան, կունենա դրոշ Հարության Օրը»:²³³ Հաղորդում են, որ Մարգարեն ասաց. «Նա, ով ուխտ ունի մարդկանց խմբի հետ,անթույլատրելի է նրա համար կոտրել այն կամ զարգացնել այն, մինչ ուխտը ավարտվի կամ ետ տրվի նրանց, այսպիսով, լինի հավասար պայմաններում»:²³⁴ Աբու Դաուդի²³⁵ Սուննայի մեջ, Մարգարեն ասաց. «Նա, ով անարդար է ուխտ կապողի հետ, զրկում է նրան, չարաշահում է նրան, կամ վերցնում է նրանից որևէ բան հակառակ նրա ցանկության, ես կընդդիմանամ նրան Հարության Օրը»:²³⁶

Իրավաբանների մեծամասնությունը – բոլորը տեսնում են, որ ջիհադը տեղի է ունենում և առաքինի և թույլ էմիրների հետ- կարծում է, որ ջիհադը էմիրի հետ չէ,ով չի հարգում պայմանագրերը: Ի տարբերություն ժամանակակից

²³³ Ալ- Բուխարի. Գիրք Ջիզյահի ր Հաշտեցման. Գլուխ Մեղք Առաքինու Դավաճանի և Անատակի 3015, Մուսլիմ. Ջիհադի և Պայքարի Գիրք . Դավաճանության Հրապարակման Գլուխ. 1735

²³⁴ Աբու Դաուդ. Ջիհադի Գիրք. Գլուխ. «Պայմանագիր Իմամի և Թշնամու միջև» 2759, Ալ-թերմիդիիից մինչ Ամր Իբն Աբսահ 1580, դարձվածքները նրանն են, Ալ- Ալբանին ասաց, որ ճիշտ է, Սահիհ Ալ- Ջամիյա 6480

²³⁵ Աբու Դաուդը Սուլեյման իբն ալ- Աշաաթ իբն Իսհակ իբն Բաշիր ալ- Ազդի ալ- Սիզիստանին է, ով հայտնի է Աբու Դաուդ անվանմամբ 202275 Հիջրա, Իմամ, մարդիկ մասնագիտանում էին Պատումներում , նրա ժամանակաշրջանում: Նա իր հայտնի գրքի հեղինակն է, Սունան Աբու Դաուդ: Նա ծնվել է Սիզիստանում Պարսկաստանում և մահկանացուն է կնքել Բասրայում: Տես. Ալ-Դիսհաբի, Սիյար Աալամ ալ-Նուբալա, Հայտնի Առաքինիների Կենսագրականները 13203/

²³⁶ Աբու Դաուդ, Քարաջի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է Գրքի մարդկանց հետ համագործակցությանը, եթե նրանք տարաձայնություններ ունեն առևտրի մեջ 3052, Ալ- Ալբանի. Սահիհ ալ-Ջամիլա 2655

քաղաքակրթության միջազգային իրավունքի, պայմանների փոփոխությունը ուխտերի խախտման արդարացում չէ: Ավելին, եթե որոշակի հանգամանքներում Մահմեդականները ձախողեն կատարել իրենց պարտավորությունները, նրանք պետք է հետևեն իրենց կողմի պարտավորություններին: Հետևյալի ապացույցի մի մաս է, հայտնի պատմությունը, որտեղ Մահմեդական հրամանատարը Աբու Ուբայդահ իբն ալ – Ջարրահն հսկողության տակ վերցրեց Հոմսը և վերցրեց ջիզյահ, գլխահարկ ոչ մահմեդականներից, ովքեր ապրում են Իսլամական պետության մեջ, իր մարդկանցից և երբ նա ստիպված էր դուրս գալ, նա վերադարձրեց ջիզյահը մարդկանց և ասաց. «Մենք վերադարձնում ենք ձեզ ձեր գումարը, որովհետև մեզ տեղեկացրել են, որ մարդիկ մեր դեմ են հավաքվել և դուք սահմանել եք, որ մենք պաշտպանել ենք ձեզ և մենք ի վիճակի չենք անել այդ: Այսպիսով, մենք վերադարձնում ենք այն, ինչ վերցրել ենք ձեզանից: Մենք կրնակվենք սահմանամբ և ինչ որ համաձայնել ենք ձեզ հետ, եթե Ալլահը մեզ հաղթանակ պարգևի նրանց դեմ»:²³⁷

Իսլամական պատմության մեջ գոյություն ունեն շատ օրինակներ: Իսլամում պայմանների և ազգային հետաքրքրությունների փոփոխությունը պայմանագրերի խախտման արդարացում չէ: Նույնպես, նմանատիպ խախտումը չի արդարացնում Մահմեդականներին, ովքեր տեսնում են իրենց որպես հզորության կենտրոն, ի համեմատություն մեկ այլ կողմի: Հետևյալը անկեղծ նշվում է Ղուրանական տեքստի մեջ. Ալլահը, Ամենաբարձրյալը ասաց. «**Լրացրեք Ալլահի Պայմանագիրը, երբ դուք**

²³⁷ Աբու Յուսուֆ, ալ-Քարաջ, էջ. 81

ընդունում եք այդ և մի կոտրեք ձեր երդումները, այն քանից հետո, երբ հաստատել եք այդ. Իրոք, դուք դարձրել եք Ալլահին ձեր վստահությունը, քանի որ Ալլահը տեղյակ է ամենի մասին, ինչ դուք անում եք»: (Ալ-Նահլ :91) Մենք պետք է հաշվի առնենք փաստը, որ նմանատիպ նշումները պայմանագրերի մեծարման, եկել են այն ժամանակ, երբ պայմանագրերի մեծարումը հիմնական կանոն չէր:²³⁸ Հետյալը հանդիսանում է պայմանագրերի Իսլամի կառավարում, որոնք ստորագրում են Իսլամական երկրները, մյուս երկրների հետ, նպատակ ունենալով պաշտպանել խաղաղությունը: Եվ, մենք պետք է հանդիպենք նրանց, պահպանենք, չխախտենք դրանք, մինչ թշնամին չանի այդ: Սակայն, եթե թշնամին չի խախտում պայմանագիրը, ոչ էլ թշնամություն է ցուցադրում Մահմեդականներին, Մահմեդականները պետք է պատվեն նրանց: Ալլահը, ամենաբարձրյալը ասաց. «Սակայն, պայմանագրերը չեն լուծարվում այդ Կռապաշտների հետ, ում հետ դուք մտել եք համաձայնության և ով հետագայում չի ձախողել այն, ոչ էլ օգնել է որևէ մեկին ձեր դեմ: Այսպիսով, լրացրեք ձեր պարտականությունները նրանց հետ, մինչ ժամանակի ավարտը»: (Ալ-Թաուբահ :4)

Շեյխ Մահմուդ Շալթուրն ասաց. «Պայմանագրեր պատվելը կրոնական պարտավորություն է, որի համար

²³⁸ Սալիհ իբն Աբդուլ ռահման Ալ-Հասին. Ալ –Իլակաթ ալ Դոուլիյահ բայն Մանհաջ ալ Հադարի ալ-Մոասիր, Միջազգային Հարաբերություններ Իսլամի և Ժամանակակից Քաղաքակրթության մոտեցումների միջև; էջ. 51

Ալլահը կհարցնի յուրաքանչյուր Մահմեդականի և դրանց խախտումը դավաճանություն է»:²³⁹

Ուստի, Իսլամը նախորդել է մյուս բոլոր ազգերին իրենց օրենսդրությամբ միջազգային պայմանագրերի կողավորման բնագավառում: Այն գերազանցեց նրանց թշնամիների նկատմամբ արդարության և հանդուրժողականության առումով: Ավելի կարևոր է, որ նմանատիպ նախորդումը ավելի գործնական է, քան տեսական: Տվյալը ապացուցում է թշնամիների հետ կնքված Մահմեդականների պայմանագրերով, սկսած Մարգարեյի մահվանից, մինչ խալիֆաթների և հետագա Իսլամական դարաշրջանների միջոցով:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Ինչ վերաբերվում է սուրհանդակների պաշտպանությանը, Իսլամական Շարիաթը լիարժեք պարզ է: Ղուրանական տեքստերը և Մարգարեյի գործողությունները ցույց են տալիս, որ բոլորին անթույլատրելի է սպանել սուրհանդակներին: Իսլամական շարիաթի իրավաբանները պարտավորեցնում են Մահմեդականների հրամանատարին ապահովել պաշտպանությունը մարգարեյի անձի և հավատքի ազատության վայելքը և ներկայացնել իր պարտավորվածությունները կատարյալ ազատության մեջ:²⁴⁰

²³⁹ Մահմուդ Շալթուք, Ալ- Իսլամ Աքիդահ ուա Շարիահ ,Իսլամը Ուսմունք և Շարիաթ է էջ. 457

²⁴⁰ Տես Իբն Հազմ. Ալ-Մոհալլա 4307/

Սուրհանդակի պաշտպանության մաս է կազմում նաև այն, որ թույլատրելի չէ նրան գերի վերցնել, ոչ էլ թույլատրելի է նրան վերադարձնել իր իսկ երկիր, եթե այն պահանջում է և նա մերժում է, նույնիսկ, եթե Մահմեդական երկրին պատերազմ է սպառնում; որովհետև նրան վերադարձնելը համարվում է նրա դեմ դավաճանության գործողություն: Պատճառը այն է, որ սուրհանդակը պաշտպանություն է վայելում Մահմեդական երկրում:²⁴¹

Սուրհանդակի առաքելությունը մեծ դեր ունի հաշտեցման, դաշինքը կեղծելու կամ պատերազմը կանխելու գործում: Ուստի, բոլորը պետք է հանդիպեն և հետևեն հիմնական պահանջներին, ոչ թե նրա անձի այլ նրա առաքելության համար: Նա ներկայացնում է մարմին, որը ուղարկել է, նույնիսկ, եթե նա ունի այլ կարծիք, քանի դեռ նա կրում է առաքելությունը: Ստանձնողը պետք է հաշվի առնի այդ:

Աբու Ռաֆեն հաղորդեց. Քուրեյշները ուղարկել են ինձ Մարգարե Մուհամմեդին: Երբ ես տեսա նրան, հավատք իջավ իմ սիրտը և ես ասացի. Օվ Ալլահի Առաքյալ, ես երբեք չեմ վերադառա նրանց մոտ: Մարգարեն ասաց. «Ես երբեք չեմ խախտում ուխտը, ոչ էլ պահում եմ սուրհանդակներին: Վերադարձեք նրանց մոտ: Եթե ձեր սիրտը պարունակում է այն, ինչ այժմ է, վերադարձեք մեզ մոտ»:²⁴²

²⁴¹ Աբդուլ-Քարիմ Զիդան, ալ-Շարիա ալ-Իսլամիյահ ուալ Կանուն ալ Դաուլի ալ Աամ, Իսլամական Շարիա և Հասարակական Միջազգային Օրենք, էջ. 169

²⁴² Աբու Դաուդ, Ջիհադի Գիրք, գլուխ Իմամը փնտրում է ուխտեր՝ 2758, Սհմեդ 23908- Շուայբ ալ Արնաութն ասաց. Վավերական Պատում

Իր «Լրացումների և Շահերի Աղբյուրների Հավաքածու» գրքի մեջ Մոզամմա ալ-Ջաուանեդ ուա Մանբաա ալ-Ֆաուանեդ ալ-Հայթամին²⁴³ ներառում է Մարգարեյի խոսքերի հավաքածու, «Սուրհանդակների Մպանության Արգելք» վերնագրի ներքո: Դրանց մեջ է մտնում Աբդուլլահ Իբն Մասուդի խոսքերը, երբ սպանվեց իբն ալ-Նաուուահահն.Նա և իբն Աթալը եկան Մարգարեյի մոտ որպես Մուսայլիմա ալ-Քադիաբի, ստախոսի սուրհանդակներ: Մարգարեն ասաց նրանց. «Արդյո՞ք դուք վկայում եք, որ ես Ալլահի Մարգարեն եմ»: Նրանք ասացին. Մենք վկայում ենք, որ Մուսայլիման Ալլահի մարգարեն է: Նա ասաց. «Եթե ես սպանելի սուրհանդակներին, ես կզլխատելի քեզ»:²⁴⁴ Ալ-Հայթամին ասաց. Նորման է այն է, որ սուրհանդակների չեն սպանում:²⁴⁵

Համապատասխանաբար, Իսլամական քաղաքակրթությունը նախորդել է արևմտյան հասարակությանը ավելի քան 1400 տարի, հաստատելով սուրհանդակների քաղաքակիրթ մարդկային

²⁴³Իբն Հաջար ալ-Հայթամի. Նա Աբդուլ Հասսան Ալի իբն Աբի Բաքր իբն Սուլեյման ալ-Շաֆեյ ալ- Մասրի 735807 Հիջրա, 13351405, նրա հայտնի գրքերից են Մոզամմա ալ Ջաուանեդ ուա Մանբաա ալ- Ֆաուանեդ, լրացումների և ահերի Աղբյուրների Հավաքածու: Տես. Ալ-Ջիրիբլի, Ալ Աալամ, «Հայտնի Դեմքեր» 4/ էջ. 266

²⁴⁴Աբու Դաուդ. Ջիհադի Գիրք. Սուրհանդակների գլուխ 2761, Ահմեդ 3708, դարձվածքը նրանն է:Շուայբ ալ Արնաուրը ասաց.Վավերական Պատում.Ալ- Դարմի 2503, Հուսեյն Սալիմ Ասադն ասաց. Հադորդոդների լավ շղթա, սակայն վավերական պատում

²⁴⁵Ալ Հայթամի, Մոզամմա ալ-Ջաուանեդ ուա Մանբաա ալ-Ֆաուանեդ, Լրացումների և Շահերի աղբյուրների Հավաքածու5/էջ.378

հիմքեր: Նմանատիպ արևմտյան համայնքները չեն ճանաչում այս հիմքերը մինչ վերին ժամանակները:²⁴⁶

²⁴⁶Սուլաիլ Հասսան ալ Քաթլաուի. Դիպլոմասիեթ Մուհամմեդ, Մուհամմեդի Դիվանագիտությունը, Ժամանակակից միջազգային օրենքի համեմատական ուսումնասիրություն, էջ.182

ՊԱՏԵՐԱԶՍԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ ... ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ և ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՏՆՉԵԼՈՒ ԸՇՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

Ինչպես մենք գիտենք, խաղաղությունը Իսլամի ծագումն է: Մարգարեն (Ի.Ա.Ո.Ն) ուսուցանեց և առաջնորդեց իր ուղեկցորդներին և ասաց նրանց. «Մի ցանկացեք հանդիպել թշնամուն և խնդրեք Ալլահին իմաստություն, խուսափելով պատերազմից»:²⁴⁷

Ըստ իր էթիկայով հիմնավորված կրթության, որը գալիս է Սուրբ Դուրանից և Մարգարեյի Մուննայից, Մահմեդականը ասում է սպանությունը և արյունը: Ուստի, Մահմեդականը չի նախաձեռնում պայքար որևէ մեկի հետ: Փոխարենը նա փնտրում է ամեն միջոց խուսափելու կռվից և արյունահեղությունից: Այս լավ վկայություն է որոշակի Դուրանական տարբերակներում: Պայքարի թույլատվությունը տրվել է միայն այն բանից հետո, երբ Մահմեդականները դեմ առ դեմ կանգնեցին այլոց ստանձնած պատերազմին: Այդ ժամանակ պարտք էր պաշտպանել անձը և կրոնը: Եթե այդ դեպքում Մահմեդականները չեն պայքարում, այն կարող է հանդիսանալ վախկոտության և թուլության սահմանման ձև: Ալլահը, Ամենաբարձրյալը ասաց. «Նրանց, ում դեմ պատերազմ է լինում, թույլատրվում է մարտնչել, որովհետև նրանց հանդեպ սխալ են; « և իրոք, Ալլահը ամենահզորն է իրենց օգնությանը; «Նրանք են, ովքեր վտարվել են իրենց տներից ի հեճուկս իրավունքի,- առանց

²⁴⁷ Ալ-Բուխարի. Ջիհադի և Քայքի Գիրք, գլուխ. «Եթե Մարգարեն (Ի.Ա.Ո.Ն) չմարտնչի օրվա սկզբում...» 2804 ՍահիիՄուսլիմ. Գիրք Ջիհադի և Քայքի, գլուխ «Չցանկանալ հանդիպել թշնամուն և պատվիրում է լինել համբերատար հանդիպմանը», 1742

պատճառի, բացառությամբ նրա, որ նրանք ասում են.» մեր Տերը Ալլահն է»: (Ալ-Հաջ: 39,40): Մարտնչելու արդարացումը տարբերակի մեջ պարզ է. Մահմեդականների հանդեպ սխալվել են և վտարել են իրենց տներից առանց պատճառի:

Ալլահն նույնպես ասաց. **«Մարտնչեք հանուն Ալլահի նրանց, ովքեր մարտնչում են ձեր դեմ, սակայն մի ոտնահարեք սահմանները, քանի որ Ալլահի չի սիրում կեղեքիչներին»:** (Ալ-Բակարա :190) Ալ Քուրթուբին ասաց. Տվյալ տարբերակը առաջինն է հայտնվել, որպեսզի պայքարեն: Համաձայնեցված է, որ մարտնչելը արգելված էր մինչ գաղթը ըստ Ղուրանական տարբերակի. **«Ետ մղեք Չարիքը, նրանով, ինչ ավելի լավ է»:** (Ֆուսիլաթ :34) և տարբերակ. **«...սակայն ներեք նրանց և մի նկատեք նրանց սխալները»:** (Ալ-Մայեդա :13) Որպես լրացում, գոյություն ունեն այլ տարբերակներ, որոնք հայտնվել են Մեքքայում: Երբ Մարգարեն գաղթեց Մեդինա, մարտնչելու թույլտվությունը հայտնվեց:²⁴⁸

Նշվում է, որ մարտնչելու հրամանը նշանակում է մարտնչել միայն նրանց, ովքեր սկսում են պայքարը, ոչ թե խաղաղության սիրահարներին: Այս պարզորեն ընդգծվել է տարբերակի մեջ. **«մի ոտնահարեք սահմանները»** և այնուհետ զգուշացնում է հավատացյալներին. **«քանի որ Ալլահը չի սիրում կեղեքիչներին»:** Ալլահը, Բարձրյալ լինի Նա, չի սիրում կեղեքում, նույնիսկ ընդդեմ ոչ Մահմեդականների: Այն ներառում է մարտնչելու սահմանները, որը ենթադրում է գթասրտություն մարդկությանը:

²⁴⁸ Տես ալ-Քուրթուբի. Ալ -Ջամիա Լիահկամ ալ Քուրան, Ղուրանի Հրահանգների Հավաքածու, 1718

Ալլահը, Ում վերագրել են ամբողջ կատարելությունը և մեծությունը, ասաց. «...և մարտնչեք հեթանոսների դեմ միասին, ինչպես նրանք են մարտնչում ձեր դեմ միասին»: (Ալ-Թաուբահ :36) Այս տարբերակի մեջ մարտնչելը սահմանափակվում է: Երբ նրանք բոլորը միասնական են, մեր պարտքն է լինել միասնական:²⁴⁹ Հեթանոսների դեմ միասին պայքարի պատճառը այն է, որ նրանք մարտնչում են Մահմեդականների դեմ միասին:

Ուստի, անթույլատրելի է մահմեդականին մարտնչել նրա դեմ, ով չի մարտնչում նրա դեմ, բացառությամբ ակնհայտ պատճառի, որը ներառում է գողությունը, թալանը, Մահմեդականների իրավունքի հափշտակումը կամ անարդարությունը, որը նրանք գործում են որևէ մեկի նկատմամբ- և Մահմեդականները ցանկանում են ավարտել այդպիսի անարդարությունը – կամ, որովհետև հեթանոսները կանխում են Մահմեդականներին հայտարարել իրենց կրոնը կամ տեղեկացնելու այլոց իրենց հավատքի մասին:

Նախորդ տարբերակի նման, Ալլահն նույնպես ասում է. «Արդյո՞ք նրանք չեն մարտնչի մարդկանց դեմ, ովքեր ոտնահարում են իրենց երդումները, դավադրաբար փորձում են հեռացնել Մարգարեյին և հարձակողական են դառնում առաջինը վիրավորելով ձեզ: Արդյո՞ք դուք վախենում եք նրանցից: Ոչ, Ալլահն է, Ումից դուք պետք է ավելի արդարորեն վախենաք, եթե դուք հավատում եք»: (Ալ-Թաուբահ :13) Մարդիկ, ովքեր ոտնահարում էին իրենց երդումները Մեքքայի անհավատներին էին: Նրանք պատճառ դարձան, որպեսզի Մարգարեն հեռանա: Ասվում

²⁴⁹ Տես.ալ-Քուրթուբի, Ալ-Չամիա լիահկամ ալ Քուրան, Ղուրանի Հրահանգների Հավաքածու 4474

է.Նրանք պատճառ հանդիսացան, որ Մարգարեն Մեդինայից դուրս գա մարտնչելու Մեքքայի մարդկանց հետ, խախտված երդման համար:

Ալ Հասսանն ասաց. «լինել առաջինը» սկսել մարտնչել և ոտնահարել պայմանագրերը: Նրանք օգնեցին Բանու Բաքրին ընդդեմ Խուզասահի: Մեկնաբանում են. նրանք առաջինն էին, ովքեր սկսում են մարտը Բադր Օրը, որովհետև Մարգարեն պատրաստվել էր վերցնել Ալ-Իրը, բեռնավորված գազանների քարավան, և երբ նրանք պաշտպանեցին իրենց Իրը, նրանք պետք է հեռանային, սակայն նրանք պնդեցին հասնել Բադր, մի վայր, որը հեռու էր 150 կմ. Հարավ Ալ Մեդինայից, որտեղ տեղի ունեցավ Իսլամական Պատմության առաջին մեծ ճակատամարտը, և այնտեղ գինի ըմպեցին:

Նույնպես մեկնաբանում են, որ նրանք կանխեցին Մարգարեյին ներկայացնել Հաջ և Ումրա, որը ուխտագնացություն է և Թաուաֆ, շրջայց Քաբբայի շուրջ²⁵⁰: Անկախ ժամանակի սկզբի, Մահմեդականների պատճառը պարզ է, նրանց թշնամիները սկսեցին մարտը:

Սրանք են պատճառները և դրդապատճառները, Մահմեդականների պատերազմի ներգրավման: Մահմեդականների իրականությունը «լավ ուղղորդված» դարաշրջանների խալիֆների վկայում են, որ իրենց նվաճումների ընթացքում, Մահմեդականները չեն մարտնչում կամ սպանում բոլոր հեթանոսներին, ովքեր դեմ առ դեմ կանգնում են: Փոխարենը նրանք մարտնչում են միայն նրանց հետ, ովքեր մարտնչում են նվաճված

²⁵⁰ Տես ալ-Քուրթուբի. Ալ-Չամիա լի ահկամ ալ Քուրան, Ղուրանի Հրահանգների Հավաքածու, 4434/

երկրի բանակից, թույլ տալով մյուս հեթանոսներին փարվել իրենց իսկ կրոններին:

Ինչպես տեսնում ենք, այսպիսի պատճառները և դրդապատճառները ժխտում են միայն անարդար և կողմնակալ մարդիկ: Նրանք շարունակում են պատասխանել հարձակմանը, պաշրպանել իրենց, մարդկանց հայրենիքը և կրոնը, ինչպես նաև ապահովել կրոնը և հավատքը հավատացյալների համար, ում անհավատները փորձում են պարտադրել թողնել իրենց կրոնը: Նրանք նույնպես շարունակում են պաշտպանել Իսլամական հավատքը, մինչ այն հասնում է բոլոր մարդկանց և վերջապես պատժում են նրանց, ովքեր խախտում են պայմանագրերը:²⁵¹ Ո՞վ կարող է մերժել պատերազմի նմանատիպ պատճառները և դրդապատճառները:

²⁵¹ Անուար ալ-Գինդի. Ինչպե՞ս Մահմեդականները Հասան Հադթանակի. Էջ. 5762

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԷԹԻԿԱՆ ԻՍԼԱՄՈՒՄ

ԻՍԼԱՄԻ ԵԶԱԿԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԵՆՐԻ ԷԹԻԿԱՆԵՐԻ ՄԵԶ

«« Բարի վարվելաձևը, ճկունությունը, գթասրտությունը թույլի նկատմամբ և հանդուրժողականությունը հարևանների հետ են խաղաղության պայմանների բոլոր ազգերի բնութագրերն են և կապ չունի, թե որքան վայրի կարող է լինել ազգը: Ամեն դեպքում պատերազմի ընթացքում լավ վերաբերմունքը, ճկունությունը թշնամիների հետ, գթասրտությունը կանանց, երեխաների և տարեցների նկատմամբ, հանդուրժողականությունը պարտվածվածների հետ ամբողջ բնութագիրն է, որը չեն կարող իրագործել յուրաքանչյուր ազգ և զինվորական հրամանատար: Արյունը հրահրում է արյունահոսության, թնամանքը առաջացնում է չարականության և զայրույթի զգացում, հաղթանակի զմայլանքը նվաճողին արբեցնում է այդ հաղթանակով, այսպիսով, այն դրդում է նրանց ամենազազրելի վրեժխնդրության տեսակների: Դրանք հանդիսանում են երկրների հին և ժամանակակից պատմությունը: Այո, սա մարդու պատմությունն է, սկսած Կայենից, ում սպանեց իր եղբայր Աբելը. «Զգուշացեք, նրանցից յուրաքանչյուրը ներկայացնում է զոհաբերություն Ալլահին. Այն ընդունել է մեկից, սակայն ոչ թե մյուսից»»:

Ասել է վերջինս. «Համոզված եղեք ես կսպանեմ ձեզ: «Իրոք.»» ասաց առաջինը: **«Ալլահը ընդունում է զոհաբերությունը նրանց, ովքեր առաքինի են»:** (Ալ-Մաեդա : 27)

Այստեղ պատմությունը պատվում է քաղաքակրթության ղեկավարներին; զինվորականներին և քաղաքացիներին,

զավթիչներին և կառավարիչներին, ինչ վերաբերում է այլ քաղաքակրթությունների մեծ ղեկավարներին, նրանց առանձին բնութագրում են որպես գթասիրտ, արդար մարդկությունը դաժան մարտերի ընթացքում և խավարի ժամանակներ, որ հրահրում են վրեժ և արյունահոսություն:

Ես երդվում եմ, որ եթե չլիներ հանգամանքը, որ պատմությունը ճշմարտացիորեն խոսում է պատմության մեջ պատերազմի էթիկայի այսպիսի եզակի հրաշքի մասին, անկասկած, ես կասեի, որ այն առասպել է, ինչպես մյուս առասպելները, որը ոչ մի տեղ չունի երկրի վրա:²⁵²

Եթե խաղաղությունը Իսլամի աղբյուրն է և եթե պատերազմը օրինականացել է Իսլամում վերոհիշյալ պատճառների և նպատակների համար, Իսլամը դնում է կանոններ և օրենքներ պատերազմի համար, որպեսզի սահմանափակի որևէ բան, ինչ ուղեկցում է այն: Այս կերպ պատերազմները վերահսկում են էթիկան, այլ ոչ թե անձնական ցանկությունները: Իսլամը թույլատրում է պատերազմներ բռնակալների և կեղեքիչների դեմ, այլ ոչ թե անմեղ և խաղաղ մարդկանց:

²⁵² Մուսթաֆա ալ-Սիբայի. Մին Ռաուայի Հադարաթենա, Մեր Քաղաքակրթության սխրանքները, էջ. 73

ՆՄԱՆԱՏԻՊ ԷԹԻԿԱՅԻ ՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԵՐԱՌՈՒՄ Է ՀԵՏՆՑԱԸ.

1. – Մի սպանեք կանանց, երեխաներին և տարեցներին. Ալլահի Մարգարեն խորհուրդ տվեց հրամանատարներին լինել բարեպաշտ և վախենալ Ալլահից, որպեսզի դրդի նրանց հետևել պատերազմների էթիկային: Մարգարեն պատվիրեց նրանց խուսափել սպանել երեխաներին; Բուրայդահին, թող Ալլահը գոհանա նրանով, հաղորդեց, որ ամեն անգամ, երբ Մարգարեն հաստատում է որևէ մեկին գումարտակի կամ բանակի հրամանատար, նա խորհուրդ է տալիս նրան բացառապես լինել բարեպաշտ և վախենալ Ալլահից: Մարգարեն նույնպես խորհուրդ տվեց այս հրամանատարին և այլ Մահմեդականներին, ունենալ լավ վարք, ասելով. «... և մի սպանեք նորածիններին...»²⁵³ Աբու Դաուդը հաղորդեց, որ Մարգարեն ասաց. «Մի սպանեք տարեցի կամ երեխայի կամ կնոջ...»²⁵⁴

2 – Մի սպանիր երկրպագողին. Երբ Մարգարեն ուղարկեց իր բանակները, նա ասաց նրանց. «Մի սպանեք մարդկանց սահմանափակելու իրենց երկրպագել ճգնարաններում»²⁵⁵ Նրա խորհուրդը բանակին առաջնորդելով «Մուաթահ» ճակատամարտ. «Քայք Ալլահի անունով և Հանուն Նրան, մարտնչել անհավատներին: Հարձակում գործեք, սակայն դուք չպետք է լցվեք ատելությամբ, որ էլ գործեք թշնամաբար, խեղել կամ սպանել նորածիններին, կնոջ,

²⁵³Մուսլիմ, Ջիհադի Գիրք, Իմամի գլուխ, որը պատվիրում է եմիրներին և խորհուրդ է տալիս հետևել զավթաման էթիկային, 1731

²⁵⁴ Աբու Դաուդ. Ջիհադի Գիրք, թշնամուն կոչի գլուխ 2614 Իբն Աբի Շայբահ 6483/ Ալ Բայհաքի. Ալ Սուննան ալ Քուրբրա 17932

²⁵⁵ 381

տարեց կամ անհատի սահմանափակում է իրեն ճգնարանում:»²⁵⁶

3 – Մի գործեք դավաճանաբար. Մարգարեն ճանապարհեց ուղեկցորդներին խորհուրդ տալով նրանց. «...մի գործեք դավաճանորեն...»²⁵⁷ Նմանատիպ խորհուրսը նպատակ չուներ ուղղվել Մահմեդական եղբայրներին, սակայն ինչպես թշնամիների, նրանք պատրաստվում են մարտնչել: Խնդիրը այնքան կարևոր է, որ Ալլահի Մարգարեն իրենց հեռացրեց դավաճաններից, նույնիսկ, եթե նրանք Մահմեդականներ են և նույնիսկ, եթե զոհը անհավատ է: Մարգարեն ասաց. «Եթե որևէ մեկը տրամադրում է մարդուն անվտանգություն և այնուհետ սպանում է, ես հրաժարվում եմ մարդասպանից, նույնիսկ, եթե զոհը անհավատ է:»²⁵⁸ Հավատարմության արժեքը այնքան լավ էր հաստատվել Մարգարեյի Ուղեկցորդների վարվելաձևի մեջ, որ Ումար իբն ալ Խատտաբին ասացին, իր կառավարման ժամանակ, որ մուջահեդիներին մեկը ասաց Պարսկական մարտիկին. «Մի վախեցեք» այնուհետ սպանեց նրան: Ալ- Խատտաբը գրեց բանակի հրամանատարին ասելով. «Ինձ ասել են, որ ձեր մկջից մի

²⁵⁶ Իմամ Մուսլիմը հաղորդել է պատումը , առանց նշելու Մուաթահի մարդկանց պատմությունը, Ջիհադի Գիրք և Քայք, Էմիրների հրահանգ և խորհուրդ, որը վերաբերում է պատերազմների էթիկայի խորհուրդ 1731 Աբու Դաուդ 2613, Թիրմիզի 1408, Ալ Բայհաքի 17935

²⁵⁷ Մուսլիմ. Ջիհադի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է էմիրների առաքելության հրահանգներին 1731 Աբու Դաուդ 2613 Թիրմիզի 1408, Իբն Մաջահ 2857

²⁵⁸ Ալ-Բուխարի. Ալ Թարիք ալ Քաբիր, Մեծ Պատմություն 3322/ դարձվածքը նրանն է: Իբն Հիբբան 5982 Ալ Բազզար 2308: Ալ-Տաբարանի ալ- Մուագամ ալ- Քաբիր, Մեծ Բառապաշար, աշխատության մեջ 64 ր Մուագամ ալ Սադիր, Փոքր Բառապաշար 38, աշխատության մեջ:

մարդ կանչեց անհավատին և եթե այդ անհավատը պաշտպանություն փնտրեր լեռներում, մարդը ասաց նրան.
 » Մի վախեցիր « Եվ երբ տղամարդը բռնեց անհավատին, սպանեց նրան: Երդվում եմ Մեկով, Ով կառավարում է իմ հոգին, եթե ինձ ասեին, որ որևէ մեկը այդպես է գործել, ես կզլխատեի նրան»:»²⁵⁹

4. – Մի գործեք չարիք երկրի վրա. Մահմեդականների պատերազմները նպատակ չունեն դիվերսիայի, ինչպես ժամանակակից պատերազմները, որտեղ ոչ Մահմեդական մարտիկները շահագրգռված են իրենց հակառակորդների կյանքի ամեն բնագավառի կործանմանը: Բացի այդ, Մահմեդականները շատ են շահագրգռված յուրաքանչյուր վայրում ներկայացնել զարգացում, նույնիսկ, իրենց թշնամիների երկրներում:

Նմանատիպ պատերազմը պարզ է առաջին խալիֆի Աբու Բաքրի խոսքերում, երբ նա խորհուրդ տվեց իր բանակներին, որոնք ղեկավարում էր Լեվանտը: Նա ասաց.
 «... և մի գործեք չարիք երկրի վրա... » Հետևյալը ներառում է ամեն բարի արարք: Խորհուրդը նույնպես ասում է. «Մի հեղեղեք կամ այրեք արմավենիները, մորթեք անասուններին, կտրեք պտղատու ծառը կամ փլուզեք սինագոգերը...»²⁶⁰

Նմանատիպ մանրամասները ցույց են տալիս խորհրդի ետևը թաքնված նպատակը, որպեսզի չգործեն չարիք երկրի

²⁵⁹ Ալ- Մուվաթթա. Եղիա ալ- Լեյթի հաղորդում 967, Ալ- Բայհաքի. Մարեֆաթ ալ Մուննան ուալ-Աթար «Մուննայի և Սովորությունների Գիտություն» 5652

²⁶⁰ Ալ Բայհաքի. Ալ –Մուննան ալ-Քուբրա 17904, Ալ Թահաուի. Շարի Մուշաքքալ լա Աթար 3144/ Իբն Ասակեր. Տարիխ Դիմեշք, Դամասկոսի պատմություն 275/

վրա, այնպես, որ բանակի հրամանատարը չի կարող մտածել, որ թշնամությունը որևէ մեկի հետ չի թույլատրի չարիքի որևէ տեսակ, որոնք ժխտում է Իսլամը:

5 – Գումար ծախսել ռազմագերիների վրա. Մահմեդականը կպարզևատրվի ռազմագերուն օգնելու և գումար ծախսելու համար, որովհետև նրանք թույլ են, նրանց կապը ազգականների և մարդկանց հետ կտրված է և աննախանձելի կարիք ունեն օգնության: Մուրբ Ղուրանը նշում է բարյացակամությունը ռազմագերիների նկատմամբ, որը համահավասար է որբերի և կարիքավորների հետ: Նկարագրելով հավատացյալներին, Ալլահը, Բարձրյալ լինի նա ասաց. **«Եվ նրանք կերակրում են հանուն Ալլահի սիրո, կարիքավորին, որբին և ռազմագերուն»:** (Ալ- Ինսան :8)

6 – Մի խեղեք հանգուցյալին. Ալլահի Մարգարեն արգելեց խեղումը, Աբդուլլահ Իբն Ջայդը հաղորդեց. «Մարգարեն արգելեց կողոպուտը և խեղաթյուրելը»:²⁶¹

Իմրան իբն ալ Հուսեյնը ասաց. «Մարգարեն սովորություն ուներ մեզ կոչ անել ողորմության և արգելում էր խեղումը»:²⁶² Չնայած, հեթանոսները խեղեցին Մարգարեյի մորեղբայր Համզային, Մարգարեն չհրաժարվեց այդ սկզբունքից: Փոխարենը նա արգելեց Մահմեդականներին խեղել թշնամու դիակները ասելով. «Մարդիկ, ովքեր կտեսնեն ամենադաժան պատիժ Հարության Օրը նրանք են, ովքեր սպանել են մարգարեյին, մարդ, ով սպանել է

²⁶¹ Ալ-Բուխարի. Ողբի Գիրք, գլուխ թալանի 2342, Մուսուադ ալ թիալի 1070, Ալ –Բայհաքի, ալ Մուննան ալ Քուրբա 14452

²⁶² Աբու Դաուդ. Ջիհադի Գիրք, գլուխ, որը վերաբերում է խեղելու թույլտվությանը 2667, Մուսնադ Ահմեդ 20010. Իբն Հիբբան 5616, Աբդուլ Ռազզաք 15819, Ալ- Ալբանի, Վավերական, Տես. Երուա ալ Ղալիլ 2230

մարգարեյին, շեղված իմամը, խեղող անձը»:²⁶³ Մարգարեյի ողջ պատմության ընթացքում գոյություն չունի անգամ մեկ օրինակ, որ Մահմեդականը խեղել է թշնամիներից որևէ մեկին: Հետևյալները հանդիսանում են Մահմեդականների պատերազմների էթիկան: Այն չի վերացնում պատիվը թշնամանքի մեջ, արդարությունը մարդկայնորեն վերաբերվելուն մարտի ընթացքում կամ դրանից հետո:

ՑԱՆԿ

1	ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

²⁶³ Ահմեդ. 3868, դարձվածքը նրանն է: Շուայք ալ Արնաուֆն ասաց, որ այն լավն է: Ալ-Թաբարանի . Ալ- Քաբիր 10497, Ալ- Բազզար 1728, Ալ Ալբանի, վավերական տեւ. Ալ Սիլսիլա ալ Մահիհա 281

2	ՍՏՐՈՒԿՆԵՐԻ և ԱՇԽԾԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ	
3	ՀԻՎԱՆԴՆԵՐԻ և ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԻՔԻ ՄԱՐԴԿԱՆՑ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ	
4	ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ	
5	ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ	
6	ՇՐՋԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ	
7	ԷԹԻԿԱՅԻ և ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ	
8	ՄՏԱԾԵԼՈՒ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ	
9	ԿԱՐԾԻՔՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ	
10	ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՍՏՐՈՒԿՆԵՐԻ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ	
11	ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ	
12	ԱՄՈՒՍԻՆԸ, ԿԻՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	
13	ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ ... ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ և ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	
14	ԾՆՈՂՆԵՐ, ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ	
15	ԱԶԳԱԿՑԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ	
16	ՄԱՀՄԵԴԻԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՆՐԱ ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ	

17	ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ	
18	ԱՐԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ՆՐԱ ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	
19	ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ... ՆՐԱ ԿԱՐԵՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ և ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹՅԱՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ	
20	ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ և ՈՉ –ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ (ՔՐԻՍՏՈՆՅԱՆՆԵՐԻ, ՀՐԵԱՆՆԵՐԻ, ԿՌԱՊԱՇՏՆԵՐԻ և ԱՅԼՆ). ՓՈԽՀԱՐԱՔԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	
21	ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԸ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ և ՈՉ- ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋԻ	
22	ՊԱՏԵՐԱԶՍԸ ԻՍԼԱՄՈՒՄ ...ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ և ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ	
23	ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԷԹԻԿԱՆ ԻՍԼԱՄՈՒՄ	
24	ՆՄԱՆԱՏԻՊ ԷԹԻԿԱՅԻ ՀՄԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆԵՐԱՌՈՒՄ Է ՀԵՏԵՅԱԼԸ.	

